

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6883

1932

059

0-83

2001

ՆՈՒՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

187

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՆ, ՏԵՂԱԿԱՆ Ս. ԷԶՄԵՍԾՆԻ

ԵՒ ՆԱԽԱԳԸ Հ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԿՈՑ

Տ. ԽՈՐԷՆ Ս. ԱՐՔԵՊ. ՄՈՒՐԱՏԲԵԿԵԱՆ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԵԼԻԿՈՑ

[ԱՅԺՄ Ի ՍՈՒՐԻԱ, ԱՆԹԵԼԵԱՍ]

ԱԹՈՌԱԿԻՑ Տ. Տ. ԲԱԲԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Տ. ԹՈՐԳՈՍ Ս. ԱՐՔԵՊ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

ՊԱՏԲԵԱՐԲ ՀԱՅՈՑ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ս. ԱՐՔԵՊ. ՆԱՐՈՅԵԱՆ

ՊԱՏԲԵԱՐԲ ՀԱՅՈՑ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Փրկչական քուսական	1 Յունուար 193	Հաս եկեղեցական կանոնի պսակ օրհնելու
Փոքր Ազարիայի ՅԺԷ. 317	3 Ապրիլ »	համար արգիլեալ օրերն են.
Հայոց բուն քուսական 4425	19 Օգո. »	
Տօնարական քուսական ըստ յայսմ. 1382	24 Օգո.	1. Հինգ տաղաւարներու մեռելոցի օրեր:
Հրեից քուսական 5693	1 Հոկտ.	2. Ս. Ծննդեան, Անուանակոչութեան, Տեառներն-
Առաք. Հիմարի քուսական 1451	7 Մայիս	դառաչի, Աւետման եւ Համբարձման օրեր:
Թրք. եղև. քուսական	1 Յունիս	3. Ամբողջ Մեծ Պահոց եւ Զատիկան առաջին
		ուրբ օրեր, այսինքն բարեկեցեացէ մինչեւ Նոր Կիւրակէ:
		4. Առաջաւորաց, Վարդապետի, Վերափոխման.
		Խաչվերացի, Յիսնակի եւ Ս. Ծննդեան շաբաթապա-
		նոց հինգ օրեր:
		Մնացեալ բոլոր օրերու մէջ կարելի է պսակ օրհնել:

Գիր տարւոյ	Էջ.
Իննեւտասներեակ	14
Վեւադիր	22
Եօթներեակ	ԳԲ.
Տակնոսկր	ԿՕՐԻՃ

Տարւոյն չորս եղանակներու տեղադրութիւնը

Խառն եւ հասարակած	92 օր. 19 ժամ 38 վայրկեան
	կը սկսի Մարտ 21ին
Ամառ եւ արեւադարձ	93 օր. 14 ժամ 5 վայրկեան
	կը սկսի Յունիս 22ին
Աշուն եւ հասարակած	89 օր. 18 ժամ 53 վայրկեան
	կը սկսի Սեպտ. 23ին
Ձմեռ եւ արեւադարձ	89 օր. 19 ժամ 27 վայրկեան
	կը սկսի Դեկտ. 22ին
	365 օր 5 ժամ 54 վայրկեան

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

Լս. Հաշիմաց
Յն. Յունաց
Յոյսմ. ըստ յայսմաւորաց
Տօն. ըստ տօնարին Հայոց

Թրֆական հանրապետական սօներ

Յունուար	27	Տօն Սաւառնակի զոներուն
Ապրիլ	23	՝ Տղայոց
Յուլիս	23	՝ Սահմանադրութեան
Օգոստոս	15	՝ Տարսանէլի նահասակաց այցելութեան
Հոկտեմբեր	6	՝ Ազատագրութեան
»	29	՝ Հանրապետութեան [երկու օր]
Նոյեմբեր	1	՝ Ժողովրդային դպրոցներու բացման եւ ազգային վեհապետութեան

Շարժական սօներ

Օր ԾՆՆԳԵԱՆ	Գ. Յուն.
Բարեկենդան Առաջ. պահոց	»
Ս. Սարգիս	»
Տեառնընդառաջ	Կիր. Փետր.
Բուն Բարեկենդան	»
ԶԱՏԻԿ	Մարտ
Օր Աւետման	Ապրիլ
Երեւման Խաչ	»
Համբարձումն	Մայիս
Հոգեգալուստ	»

Բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պահոց	Յունիս	5
Գիւտ Նշխարաց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի	»	11
Բարեկենդան Վարդավառի պահոց	»	26
ՎԱՐԳԱՎԱՌ	Յունիս	3
Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի պահոց	Օգոստ.	7
ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ	»	14
Բարեկենդան պահոց Խաչվերացի	Սեպտ.	3
ԽԱՉՎԵՐԱՅ	»	10
Բարեկենդան Վարազայ Ս. Խաչի	»	18
Վարազայ Ս. Խաչ	»	25
Գիւտ Խաչ	Հոկտ.	23
Բարեկենդան Յիսնակաց	Նոյ.	20
» Ս. Յակոբայ պահոց	Դեկտ.	11
Ս. Յակոբ	»	17
Բարեկենդան Ս. Ծննդեան պահոց	»	29

Աւարական տարին 1932 ի

1350

Շապան	22	1 Յունուար
Բամազան	1	or 30 9
Շէկվալ	1	» 29 8 Փետրուար
Զիլգասէ	1	» 30 8 Մարտ

Զիլհինե 1 or 30 7 Ապրիլ

1351

Մուհարրեմ	1	or 30	7 Մայիս
Աեմեր	1	» 29	8 Յունիս
Քեպիլ էվվել	1	» 30	5 Յուլիս
Քեպիլ Ախր	1	» 29	4 Օգոստոս
Ճեմա, էվվել	1	» 30	2 Սեպտեմբեր
» Ախր	1	» 29	2 Հոկտեմբեր
Քենեպ	1	» 30	31 »
Շապան	1	» 30	30 Նոյեմբեր
Բամազան	1	» 30	50 Դեկտեմբեր

Արաբական տօներ

Բամազանի սկիզբն	9 Յունուար	Շր.
Գասր կենեսի	11 Փետրուար	Եւ. Բամազան 27
Բամազան պայր.	9 »	Բւ. Շէվվալ 1
Գուրպան »	16 Ապրիլ	Շր. Զիլհինե 10
Աւուրէ կիւնիւ	16 Մայիս	Բւ. Մուհարրեմ 10
Մէվլուս	16 Յուլիս	Շր. Բ. էվվել 12
Իւշ ալլար	31 Հոկտ.	Բւ. Քենեպ 1

Լէլլէի Քեդաիպ	4 Նոյեմ.	Ուր. Քենեպ	5
Միւսան կենեսի	16 »	Գւ.	17
Պերաք կենեսի	14 Դեկտ.	Բւ. Շապան	15
Բամազ. սկիզբն	30 »	Ուր. Բամազան	1

Լատինական շարժական տօներ

Տօն Անուանն Յիսուսի	Քունուար	17
Եօթանասներորդ կիւրակէ	»	24
Օր Մոխրոց	Փետրուար	
Տօն Ամենապարկեշտ Երրորդութեան	Մայիս	22
» Խորհրդոյ Ս. Հաղորդութեան	»	26
» Մըսին Յիսուսի	Յունիս	3
» Վարդարանին	Հոկտեմբեր	2
» Յիշատակ ամենայն ճնշեցելոց	Նոյեմբեր	2
Գալստեան Ա. կիւրակէ	»	27

ՅՈՒՆԱՅ ՀԱՐԺԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐ

Բուն բարեկենդան	Մարտ	12
Զատիկ	Մայիս	1
Համբարձումն	Յունիս	9
Հոգեգալուստ	»	19

ՅՈՒՆԱՅ ԳԼԽԱԽՈՐ ՏՕՆԵՐ

Աւետումն	Մարտ	25
Յն. Յովհաննու Կարապետին	Յունիս	24
Այլակերպութիւն	Օգոստ.	6
Վերափոխումն	»	15
Խաչվեաց	Սեպտ.	14
Ս. Գրիգոս Լուսաւորիչ	»	29

ՀՐԷԱՎԱՆ ՏՕՆԵՐ

Սեփաթ	15 Շր.	23	Յոնուար	Տարեգրութի Տնկաց
Աղար	14 Կիր.	21	Փետրուար	Փոքր Շէֆեր Պայրամը
Վէ Աղար	7 Գե.	15	Մարտ	Ծով վասն մահուանն Մովսէսի
"	13 Բե.	21	Մարտ	Ծով վասն մահուանն Եսթրայ
"	14 Գե.	22	Մարտ	Փոքրիմ վասն յիշա- սակի Եսթրայ, Շէֆեր Պայրամը 2 or
Նիսան	1 Եռ.	7	Ապրիլ	Տարեգրութի քս Ս. Գրոց
"	15 Եռ.	21	"	Պասեֆ, Խամուրադ Պայրամը 9 or
"	26 Բե.	2	Մայիս	Ծով վասն մահուանն Յեսուայ
Եսա	10 Բե.	16	"	Ծով վասն մահուանն Հեղեայ և Գերուքեան Տապանակին
"	14 Ուր.	20	"	Երկրորդ Խամուրադ
Սիվան	6 Ուր.	10	Յունիս	Սովվող, Պենտեկոստէ, Կիւլ պայրամը 2 or
Թամուզ	17 Եռ.	21	Յուլիս	Ծով վասն աւերման Երուսաղէմի և Տաճարին
Աւ	9 Եռ.	11	Օգոստոս	Ծով վասն գերու- քեան և Բ. աւերման Երուսաղէմի Ս. Տաճարին ի Տի- սուէ, զարա Պայրամ 2 or
Թրքի	1 Շր.	1	Հոկտեմ.	Տարեգրութի 5693 Բաղաբային քուակաւին, Տօն
"	3 Բե.	3	Հոկտեմ.	Ծով վասն սպան- ման Գորդոնայ որդւոյ Աբիլամայ
"	10 Բե.	10	"	Քեփուր, or Բուու- քեան, Զօրապ պայրամը
"	15 Շր.	15	"	Սուֆադ, Տօն Տաղա- ւարահարաց, Գամբե Պայրամը 9 or
Բապտի	25 Շր.	24	Դեկտմ.	Խանուկայ, Գանսիլ Պայրամը, Նաւակասիֆ Տաճարին 8 or

ՀԱՅԵԼԻՆ

Ո՞ր ձեռքը անմահ՝ փրձիւնով ճարսար
Գրծած է պսակերն աղուոր մանկիկին.
Մայրը վարանկով դիտէ անդապար
Թե՛ արդեօք ի՞րն է այս գոհարն անգին. —

«Ո՞ր փրքեցար դու, ո՞վ ծաղիկ սիրուն,
Ո՞ր զեփիւռը ֆեղ խրեց եղեւեկն,
Պարզեւելու ինձ մշտաբարս զարուն,
Հընայք, փաղջրաքիւն եւ քերիւանք աւեկն»:

Մարդասիրդ կիկը այսպէս բարեբախտ՝
Կարծես հրեշտակի քերէր ինք պարզած՝
Վերանար դէպի երկնային դրախտ.
Խանդով գոչելու «Փառք ֆեղ, ո՞վ Աստուած»:

Վարձասրբւած է սերը մայրենի,
Իր յստակ սրնակ շփեղ է փակ պաշտ
Համակուած անոյշ բոյրերով երկնի.
Բախտն իր շնորհներով չէ բնաւ ժպտ:

Կուգայ ժամանակ, մանկիկը ուրախ
Փորձէ նոր շարժում, առնէր փայլէր նոր,

Դուրս կը սրբանայ հիւղակեան անմիտ,
Արշաւներ սարհեղ ակնարկին զսկ մօր:

Յեւոյ ծոած եզրը սոռուակի՛ն վնիս,
Դիտեալեաներ, տեսնե պատկեր ջիւն,
Նշմարե մանկիկ մը փողոցաւորիս.
Գլխաւորած անով, մոռնայ տեղէն ինչ:

Մայրը խեղցեղ, կարծե քե որդին
Դիցանոյ՞ն մը դիւրութեամբ աղաւտեալ
Կ'ուզե սուգիլ խորն մահնուան անդունդին,
Առոյնն զըրեղով իր կեանք բերկրաւտեալ:

- «Եկուր ինքն ինք, բա՛ւ այդ անգութիւնը»,
- «Ո՛յ. մայրիկ, տես, տես, ինչ դիւրութեամբ պատկեր
«Գլխաւորած է այս տեղ սոռուակի մէջ խաղաղ,
«Հոն կը դիտեմ ինձ մեկ փողոցիկ ընկեր»:

«Միտի մէջ անցինք պահուի դասն ասոր,
«Վնիս ջուրերուն պարգաւ հայտնի
«Բուկի է, իցի՛ւ այն ցոյց անպիտան»
«Իր պայծառ տեսնով, հանուրց պաշտօնին»:

ՍԻՄՈՆ ԴԱՐԱՄԱՆ ԶԵՍԵ

Յու Բախան Տօմար

Նոր Տօմար

ՅՈՒՆՈՒՍԵՐ (or 31)

Քեանոնի Սանի

19	1	Ուր. դկ. Գ. or պանոց Ծննդեան, ԿԱՆՈՒՆԻ ԵՒ ՏՕՐԵՄՈՒՏ 1932 քուականին Բա.ի բոս Նոր Տօմարի. Լ.Տ. ԵՒ ՅՈՒՆ. Տօմ Անուանակոչութեան ԵՒ յիւ. Բարեղի Հայրապետին, Տօմ. Քաղոց 20, Յայսմ. 11, Յի. Տօմ. 19 Դեկտ. 1931, Արաք. Շապան 22, Հր. Թեփէք 22, Գաղաթ 55:	22	55
20	2	Շր. աճ. Դ. or պանոց Ծննդ. Մըրցն Բարեղի Հայրապետին ԵՒ եղբոր ճորտ Գրիգորի Նիսապոյն. Սեղրեստոսի Հոռ. մայ 6 սրապետին ԵՒ արքայ Եփրեմի Խոռ. ընդ Ասորոյ:	23	56

Յ.Տ.	Ե.Տ.	14	Ծապան	Լ.Ս.	Գ.
21	3	✱	Կիր. ակ. Է. Յիսնակաց, Ե. or պահոց Ծննդ.	24	57
22	4	Բե.	բժ. 2. or պահոց Ծննդ.	25	58
23	5	Պե.	բկ. Ճրագալոյց Ծննդ. Եւ Աստուածալոյցնութ. Տեառն մե- րոյ Յս. Ի Պո.ի, հաւակաշիւ Լս. Եւ Յն. Ճրագալոյց Յայտնութան	26	59
24	6	✱	Պե. գժ. ՏՕՆ ԾՆՆԴ. Եւ ԱՍՏՈՒԱ- ԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԱՒ ՔՍ.ի, միջոց ուշիւ 12 or, Լս. Եւ Յե. Յայտնութ. Եւ Միհրնութ. Տեառն	27	60
25	7	✱	Նե. գկ. Բ. or Ծննդ. յիշատակ մե- ռելոց, Յն. Յովհաննու Կարապետին	28	61
26	8	Աւր.	դժ. Գ. or Ծննդ.	29	62
27	9	Շր.	դկ. Դ. or Ծննդ. Աւրա. Բամազան [or 30], Հր. Սէփաք. [or 30].	1	63
⊙ Ծնունդ լուսնի					
28	10	✱	Կիր ամ. Ե. or Ծննդ.	2	64
29	11	Բե.	ակ. 2 or Ծննդ.	3	65
30	12	Պե.	բժ. Է. or Ծննդ, Տօմ. Աւրաց [or 30]	4	66
31	13	✱	Պե. բկ. ՏՕՆ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՂՈՒԹ. ՏԵԱՌՆ	5	67
1	14	Պե.	գժ. Տօմ Ծննդ.Ս. Յովհաննու Կարա- պետին, Յլ. Յունուար [or 31] Եւ Տարե- մուտ 1932 տարւոյ.	6	68

Յ.Տ.	Ե.Տ.	Յունուար	15	Լ.Ս.	Գ.
2	15	Աւր. Պանի			7 69
3	16	Շր. դժ. Մրոց Պետրոսի հայրապետին, Վլասայ եպիսկոպոս Եւ Արիստոքրատայ սար- կաւագին			8 70
4	17	✱	Կիր. դկ. Ա. գկնի Ծննդ. բարեկեն- դան Առաջաւորաց պահոց, Յն. Եւ Լս. Անտոնի սնապասակաւին, Լս. Տօմ ամ- ուան Յս.ի		9 71
5	18	Բե. ամ. Ա.	or պահոց Առաջաւորաց		10 72
6	19	Պե. ակ. Բ.	or պահոց		11 73
7	20	Պե. բժ. Գ.	"		12 74
8	21	Պե. բկ. Դ.	"	Յայսմ.	13 75
Աւրաց [or 30]					
⊙ Ի Զրհոսն, Աւրա. Պուրհի Տելլ					
9	22	Աւր. գժ. Ե.	or պահոց Առաջաւորաց, յիշատակ Յովհաննու մարգարէին		14 78
10	23	Շր. գկ. Մրոցն Սարգսի զօրավարին Եւ որդոյնում Մարտիրոսին Եւ Նորհիստան գիւնուորացն, Հր. Տարեգլուխ սնկոց			15 77
⊙ Լուսնի լուսնի					
11	24	✱	Կիր. դժ. Բ. գկնի Ծննդ., Լս. Եւ- րոստանեորդաց կիրակի		16 78
12	25	Բե. դկ. Մրոց	Աստուան զօրավարաց		17 79
13	26	Պե. ամ. Մրոց	Սուրբաւանց վկայից		18 80

		16	ապան	Ա.	Գ.
13	27	Գ. ակ. պանի		19	81
15	28	Ե. բն. Սրբոց Ոսկեանց Բանանայից		20	82
16	29	Ուր. բկ. պանի		21	83
17	30	Եր. գն. Սրբոյն Սահակայ Պարբեի հայրապետին մերոյ, Արաբ. Ախրբ Էր- պային, վերջ Բառասուն աւուրց առաջ- նոյ մասին նմեան [Ա. Զեմեքեր]		22	84
		Շ Վերջին Բառորդ լուսնի		23	85
18	31	Ք. Կիր. գկ. Գ. գկնի Ծննդ. Արաբ. Էվ- վէյի Խամսիյն, սկիզբն յիսուն աւուրց Երկրորդի մասին նմեան, [Բ. Զեմեքեր]			
					
ՓԵՏՐՈՒՄ (or 29)					
Շուղար					
19	1	Բ. դն. Սրբոցն Մարկոսի Եպիսկոպին, Պիոնի Բանանային, Կիրոյի Եւ Բենիա- մինի տարկաւացան Եւ վկայից Աբղղ- մանի. Ունդղանայ Եւ Սայեհի		24	86

		Փետրուար	17	Ա.	Գ.
20	2	Գ. դկ Սրբոց Ղեւոնդեանց Բանանա- յից, Լ. Եւ Զ. Տեառնընդառաջ		25	87
21	3	Գ. աճ պանի		26	88
22	4	Ե. ակ. Սրբոց Վարդանանց զօրավա- րացն մերոց 1036 վկայից, յիշատակ մե- ռելոց Արաբ. Գաւր կէնէսի		27	89
23	5	Ուր. բն. պանի		28	90
24	6	Եր. բկ. Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովոյն հարիւր Եւ յիսուն հայրապետաց		29	91
25	7	Ք. Կիր. գն. բուն բարեկեղան, Եւ Եւ Լ. Ե.		30	92
26	8	Բ. գկ. Ա. or մեծ պանոց, Արաբ. Շէվվալ [or 29] Եւ Բամազան պարամբ աւուրս Երիւ, Հր. Աղար [or 30]		1	93
27	9	Գ. դն. Բ or մեծ պանոց		2	94
28	10	Գ. դկ Գ. " " Լ. or Մոխրոց		3	95
29	11	Ե. աճ Գ. " "		4	96
30	12	Ուր. ակ. Ե " " Տօմ. Մեհեկան [or 30]		5	97
31	13	Եր. գն. Զ. or մեծ պանոց, Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին		6	98
1	14	Ք. Կիր. դկ. Բ. Բառասանորդական պա- նոց, ՏԵՍՈՒՂՆԳԱՌԱՋ, Յի. Փետր [or 29]		7	99
Ճ Առաջին Բառորդ լուսնի					
2	15	Բ. դն. Ը. or մեծ պանոց		8	100

31770-65

Յ.Տ.	Ը.Տ.	18	Շեղվալ	Լ.Ա.	Գ.
3	16	Պ. Գ. դկ. Թ. or մեծ պահոց:	9	101	
4	17	Պ. Գ. աձ. Ժ. » »	10	102	
5	18	Ս. Գ. ալ. Ժ.Ա. » »	11	103	
6	19	Ու. Բ. քձ. Ժ.Բ. » »	12	104	
Ի Զուկն. առաք. Պուրնի Հուր					
7	20	Շ. Բ. քկ. Ժ.Գ. or մեծ պահոց. Սրբոցն Կիրդի. Երուսաղէմայ հայրապետին եւ միւս Կիրդի եպիսկոպոսն եւ մօր նորա Աննայի, Արաք. ձէմրէի ուլա պէ հալա, or իջանելոյ ջերմութեան արեւու յօդս:	13	105	
8	21	Ք. Կիր. գձ. Գ. Քառասնորդական պահոց, Անառակին, Յայսմ. Մենեկան [or 30] Հր. փոքր Շէֆեր պայրամք	14	106	
9	22	Բ. Գ. գկ. Ժ.Ե. or մեծ պահոց	15	107	
Լրումն լուսնի					
10	23	Պ. Գ. դձ. Ժ.Զ. or մեծ պահոց	16	108	
11	4	Պ. Գ. դկ. Ժ.Է. » »	17	109	
12	25	Ս. Գ. աձ. Ժ.Ը. » »	18	110	
13	26	Ու. Բ. ալ. Ժ.Թ. » »	19	111	
14	27	Շ. Բ. քձ. Ի. » » Սրբոյն Յովհաննու Երուսաղէմայ հայրապետին եւ սրբոց հայրապետացն մեծոց Յովհաննու Օմնեցոյն, Յովհաննու Որոտեցոյն եւ Դրիգորի Տաթեւացոյն, Արաք. ձէմրէի սանիէ պէ սպ, or իջանելոյ ջերմութեան արեւու ի ջուրն:	20	112	

Յ.Տ.	Ը.Տ.	19	Լ.Ա.	Գ.
15	28	Ք. Կիր. քկ. Դ. Քառասնորդական պահոց. Տնեսիմ	21	113
16	29	Բ. Գ. գձ. ԻԲ. or մեծ պահոց	22	114
Շ Վերջին Բառորդ լուսնի				
				
Մ Ա. Բ Տ or 30				
Մարք				
17	1	Պ. Գ. գկ. ԻԳ. or մեծ պահոց	23	115
18	2	Պ. Գ. դձ. ԻԴ. » » Միջինք	24	116
19	3	Ս. Գ. դկ. ԻԵ. » »	25	117
20	4	Ու. Բ. աձ. ԻԶ. » »	26	118
21	5	Շ. Բ. ալ. ԻԷ. » » Սրբոց Մանկանցն Բառասնից, որք ի Սեբասիա կատարեցան:	27	119
22	6	Ք. Կիր. քձ. Ե. Քառասնորդական պահոց, Դասաւորին. Արաք. ձէմրէի սալիս	28	120

Յ.Տ.	Ե.Տ.	20	Մատ	Լ.Լ.	Գ.
		Քիլ քիւրապ, or իջանելոյ ջերմութեան արեւու ի հողն:			
23	7	Բ. քի. Ի. ք.	or մեծ պահոց	29	121
24	8	Գ. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց, Արար. Զիւ-	1	122
		գաւէ [or 30]			
		3 Մնունդ լուսնի			
25	9	Գ. քի. Լ. ք.	or մեծ պահոց. Հ. ք. վ.	2	123
		Արար [or 29]			
26	10	Բ. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց, Արար. Էվվելի պէտ իւլ անուգ, սկիզբն ցրոյն պատաւանց	3	124
27	11	Ա. ք. քի. Լ. ք.	or մեծ պահոց	4	125
28	12	Ք. Գ. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց, Մրոյ հորն մեծոյ Գրիգոր Լուսաւորչին մասն ի վի. րապն. Տոմ. Արեգ [or 30]	5	126
29	13	Ք. Կ. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց, Քաւասանորդական պահոց, Գալստեան Յն. բուն Բարեկենդան	6	127
30	14	Բ. ք. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց Յ. Մատ [or 31]	7	128
		4 Առաջին հաւորդ լուսնի			
2	15	Գ. ք. քի. Լ. ք.	or մեծ պահոց. Հ. ք. ծով վասն մահուան Մովսէսի	8	129
3	16	Գ. ք. ք. Լ. ք.	or մեծ պահոց, Արար. Ա. քիւր քիւր պէտ իւլ անուգ, վերջ ցրոյն պատաւանց	9	130

Յ.Տ.	Ե.Տ.	Ձիւլգատէ	21	Լ.Լ.	Գ.
4	17	Եւ. գկ. Լթ. or մեծ պահոց		10	131
5	18	Ուր. դձ. Խ " "		11	132
6	19	Շք. դկ. ԽԱ. " " յիւսասկ Ղա-		12	133
		գարու լարուքեան			
7	20	✠ Կիր. աձ. ԾՈՂԿԱԶԱՐԴ, եւս լս յե-		13	134
		րեկոյին դոնքայէ			
		Ի Խոյն Արաք. Պարի Համէլ			
8	21	ԱԽԱԳ ԵՐԵՄԻՇ ՍՅԹԻ ալ. Արաք, Ախրըր		14	135
		խամոյին, վերջ յիսուն անուրց երկրորդի			
		մասին ձմեռան. Հր. ծով վասն մահ.			
		ուան եսքերայ			
9	22	ԱԽԱԳ ԵՐԵՄԻՇ ՍՅԹԻ քձ. պահմ. յիւս-		15	136
		սակ սասն կուսանաց, Յայսմ. Արեգ [or			
		30] Հր. Փուրիմ, վասն յիւսասկի ես-			
		քերայ, Շէքեր պայքամբ 2 or, Արաք. Նեվ-			
		րուգի Սուլքանի, որ է նոր or արեւայա-			
		կան, գարեանամոս զուգորեայ, որ է			
		քիւ հաւասար գիւրոյ:			
		⊙ Լուսն լուսնի			
10	23	ԱԽԱԳ ԶՈՐԵՄՇԱՅԹԻ քկ. պահմ		16	137
11	24	✠ ԱԽԱԳ ՀԻՆԴՇԱՅԹԻ քձ. տմ Ամե-		17	138
		նասուրք Հաղորդութեան եւ յիւսասկ			
		Ոսնայուայի			
12	25	ԱԽԱԳ ՈՐԻՍԱԹ, գկ. յիւսասկ չարչա-		18	139
		րանաց, խաչելութեան եւ քաղման Տեառն			

Յ.Տ.	Գ.Տ.	22 Մարտ	Լ.Ս.	Գ.
		մերոյ Յս.ի Գս.ի Լս. եւ Յն. Աւետում		
13	26	ԱԻԱԳ ՇԱՐԱԹ ղձ. ճաղալոյց Չաւկի, նաւակաւիք յերեկոյին	19	140
14	27	✠ Կիր. առ. ՉԱՏԻԿ կամ Յարութիւն Տեառն, եւս Լաւինաց, ուսիք է մեզ մին- չեւ ցՀամբարձումն	20	141
15	28	✠ ԲԵ. աղ. Բ. or Չաւկի, յիշատակ մե- ռելոց	21	142
16	29	✠ ԳԵ. բձ. Գ. or Չաւկի	22	143
⊕ Վերջին փառորդ լուսնի				
17	30	ԳԵ. բղ. Գ. or Չաւկի	23	144
18	31	ԵԵ. գձ. Ե. » »	24	145
				
Ա. Պ. Բ. Լ.				
Նիսան				
19	1	Ուր. գղ. 2. or Չաւկի	25	146

Յ.Տ.	Գ.Տ.	23 Չիւրիսնէ	Լ.Ս.	Գ.
20	2	ՇԲ. դձ. Ե. » » յիշատակ գլխաւ- ման Յովհաննու Մկրտչին	26	147
21	3	✠ Կիր. դղ. Բ. or Չաւկի, Նոր Կիւ- րակէ կամ Կրկնապատիկ	27	148
22	4	ԲԵ. առ. Թ. or Յինանյ	28	149
23	5	ԳԵ. աղ. Ժ. » »	29	150
24	6	ԳԵ. բձ. ԺԱ. » »	30	151
25	7	✠ ԵԵ. բղ. ԺԲ. » Աւետումն Ս. Աս- տածածնի, Աւար. Չիլիսնէ [or 30] Հր. Նիսան [or 30] եւ Տարեգրուիլ ըստ Ս. Գրոց	1	152
⊕ Ծնունդ լուսնի				
26	8	Ուր. գձ. ԺԳ. or Յինանց	2	153
27	9	ՇԲ. գղ. ԺԴ. » »	3	154
28	10	✠ Կիր. դձ. Գ. Աշխարհամարտն [կա- նաչ Կիրակէ]	4	155
29	11	ԲԵ. դղ. ԺԶ. or Յինանց	5	156
30	12	ԳԵ. առ. ԺԷ. » » Տոմ. Անեկան [or 30]	6	157
31	13	ԳԵ. աղ. ԺԸ. » »	7	158
⊕ Առաջին փառորդ լուսնի				
1	14	ԵԵ. բձ. ԺԹ. or Յինանց Յլ. Ապրիլ [or 30]	8	159
2	15	Ուր. բղ. Ի. or Յինանց	9	160
3	16	ՇԲ. գձ. ԻԱ. » » Աւար. Գուրպան պայրամբ	10	161

24		Ապրիլ			
ՅՏ.	Ժ.		Լ.Ս.	Գ.	
4	17	* Կիր. գկ. Չորրորդ կիրակի, կամփր կիրակի	11	162	
5	18	ԲԵ. դձ. ԻԳ. or Յինանց	12	163	
6	19	ԳԵ. դկ. ԻԳ. " "	13	164	
7	20	ԳԵ. աձ. ԻԵ. " "	14	165	
Ի Յուլն Արաք. Պուրնի Սէվր					
8	21	ԲԵ. ալ. ԻԶ. or Յինանց, Հր. Պասեֆ, Խամուրսրգ պայրամը 9 or	15	166	
⊕ Լրումն լուսնի					
9	22	Աւր. քձ. ԻԵ. or Յինանց	16	167	
10	23	ՇՐ. քկ. ԻԸ. " " Յայամ. Անեկան [or 30]	17	168	
11	24	* Կիր. գձ. Հինգերորդ կիրակի, son Երեւման խաչի	18	169	
12	25	ԲԵ. գկ. Լ. or Յինանց	19	170	
13	26	ԳԵ. դձ. ԼԱ. " "	20	171	
14	27	ԳԵ. դկ. ԼԲ. " "	21	172	
15	28	ԲԵ. աձ. ԼԳ. " "	22	173	
⊗ Վերջին փառորդ լուսնի					
16	29	Աւր. ալ. ԼԳ. or Յինանց	23	74	
17	30	ՇՐ. քձ. ԼԵ. " "	24	175	

25					
ՅՏ.	Ժ.		Լ.Ս.	Գ.	
					
ՄԱՅԻՍ (or 31)					
Մայրս					
18	1	* Կիր. քկ. ԼԶ. " Վեցերորդ կիրակի, Յն. Չափկ	25	176	
19	2	ԲԵ. գձ. ԼԵ. or Յինանց, Հր. ծոմ վասն մահուան Յետուայ	26	177	
20	3	ԳԵ. գձ. ԼԸ. or Յինանց	27	178	
21	4	ԳԵ. դձ. ԼԹ. " "	28	179	
22	5	* ԲԵ. դկ. Խ. " " ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ, վինակ	29	180	
23	6	Աւր. աձ. ԽԱ. or Յինանց Արաք. Խորտե- լէգ, ամառնամոտս օդերեսութաբանական որ տեւէ 188 or	30	1	
24	7	ՇՐ. ալ. ԽԲ. or Յինանց, Արաք. Մու-	1	2	

		26	Մայիս			
Յ.Տ.	Ե.Տ.		Լ.Ա.	Ե.		
		հարեմ [or 30] Հր. Եսա [or 29]				
25	8	✠ Կիր. բձ. ԽԳ. or Յինանց, Եօքնեռող կիրակի, Երկրորդ Ծաղկազարդ	2	3		
26	9	ԲԵ. բկ. ԽԳ. or Յինանց				
27	10	ԳԵ. գձ. ԽԵ. , ,	3	4		
28	11	ԳԵ. գկ. ԽԶ. , ,	4	5		
29	12	ԵԵ. դձ. ԽԵ. , , Երկնային վիճակի յիշատակ վիճակաւ բնութեան Մասքիա առաւելոյն, Տօմ. Մարերի [or 30]	5	6		
		Ուր. դկ. ԽԶ. or Յինանց	6	7		
30	13	Ուր. դկ. ԽԶ. or Յինանց	7	8		
		Շ Առաջին քառորդ լուսնի				
1	14	Շք. աձ. ԽԶ. or Յինանց, Ելասեղ, Յլ. Մայիս [or 31]	8	9		
2	15	✠ Կիր. ակ. Ծ. or Յինանց, ՀՈԳԵԳՍ. ԼՈՒՍՏ [Պենեկոստ] յիսնեռող or ի Զատիկն, բարեկէրոյն եղիական պահոց	9	10		
3	16	ԲԵ. բձ. Բ. or Հոգե. Արաք. Առաւել կիւնիւ, Հր. ծով վասն մահուան Յետուայ եւ գերութեան տաքանակին	10	11		
4	17	ԳԵ. բկ. Գ. or Հոգեգալս.	11	12		
5	18	ԳԵ. գձ. Դ. , ,	12	13		
6	19	ԵԵ. գկ. Ե. , ,	13	14		
7	20	Ուր. դձ. Զ. , , Հր. Երկրորդ Խաւուրսը	14	15		
8	21	Շք. դկ. Է. , , Յն. Կոստանդիա. նոսի եւ մօր նորա Հեղինեայ	15	16		

		Մաշարեմ	27		
Յ.Տ.	Ե.Տ.		Լ.Ա.	Ե.	
		Շ Լուսն լուսնի			
9	22	✠ Կիր. աձ. Ա. կիրակի Յարութեան, յիշատակ եղիայի մարգարէին, Առաջին պատկ, Լս. տօմ Ամենասուրբ Երրորդութեան, Յայսմ. Մարերի [or 30]	16	17	
10	23	ԲԵ. ակ. Սրբոց կուսանաց Հոփսիսմեանց	17	18	
		յերկաւորն, Արաք. Պարսի Հէվզա			
11	24	ԳԵ. բձ. Սրբոց կուսանաց Գայեանեանց	18	19	
12	25	ԳԵ. բկ. պանք	19	20	
13	26	ԵԵ. գձ. Սրբոցն Յովնանու Կորապետի եւ Աքանագինեայ Եպիսկոպոսին, Լս. տօմ Խորհրդայ Ս. Հաղորդութեան	20	21	
14	27	Ուր. գկ. պանք	21	22	
15	28	✠ Շք. դձ. ՍՐԲՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱ. ԽՈՐԶԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷ	22	23	
		Շ Վերջին քառորդ լուսնի			
16	29	✠ Կիր. դկ. Բ. գկնի Հոգե. Տօմ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սրբոյ Էյմիաձնի	23	24	
17	30	ԲԵ. աձ. Սրբոց մանկանց Բերդեմի եւ Ակակիոսի վկային եւ Մովկիմայ քահանային եւ Կոստանդիոսի զինուորին	24	25	
18	31	ԳԵ. ակ. Սրբոց կուսանացն Նունեայ եւ Մանեայ:	25	26	

60 1 5, 10 (or 30)

Հագիւրան

19	1	ԳԵ. բձ. պահի	26	27
20	2	ՇԵ. բկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ եւ Յովսէփայ, եւ սրբոց վկայիցն Սարգսի եւ Ֆազսի	27	28
21	3	Ուր. գձ. պահի, ԼՏ. Տօն սրբին Յիսուսի	28	29
22	4	ՇԲ. գկ. Սրբոցն Ներսէսի մեծին հայ բապտէսին մեռոյ եւ Խաղայ եպիսկ.ին	29	30
23	5	Կիր. դձ. Գ զկնի Հոգե. բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պանոց, Հր. Սիվան (or 30)	30	31
24	6	ԲԵ. դկ. Սրբոցն Եպիփանու Կիպրաց- ւոյն, Բաբելայ հայրապետին եւ երից ա-	1	32

Եսկերսաց նորին, Արաբ. Սեֆեր [or 29]

③ Ծնունդ լուսնի

25	7	Գ. ւա՛մ. Սրբոցն Կոստանդիանոսի բա- գաւորին եւ մօր նորա Հեղինեայ	2	33
26	8	Դ. ալկ. պահմ	3	34
27	9	Ե. բա՛մ. Սրբոցն Թէոդիսնի Գաղասաց- ւոյն եւ Թալիեայ բժշկին եւ եօքն կըւ. սանացն՝ որք յԱնկիրթա կասարեցան	4	35
28	10	Ուր. բկ. պահմ, Հր Սավվոզ, Պենե- կոստ, Կիւլ պարամբ 2 or	5	36
29	11	Ճ. Եր. գա՛մ. ՏՕՆ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒ- ՍԱԽՈՐԶԻ ՄԵՐՈՅ ԳԻԻՏ ՆՇՆԱՐԱՅՆ	6	37
30	12	Ճ. Կիր. գկ. Դ. Կիրակէ զկնի Հոգե. Տօմ. Մարգաց (or 30)	7	38
31	13	Բ. դա՛մ. Սրբոց Վկայիցն Անճոնիանոսի, Թեոփիլոսի Անիկսոսի եւ Փողիմոսի	8	39
1	14	Դ. գկ. Սրբոց Դանիէլի մարգարէին եւ եւից մանկանցն Սեդրաւայ, Միսա- ւայ եւ Աբեղնագովի, Յլ. Յունիս (or 30)	9	40
2	15	Դ. ւա՛մ. պահմ	10	41
3	16	Ե. ալկ. Սրբոց բարգմանչացն մերոց Սանակայ եւ Մեսոպայ	11	42
4	17	Ուր. բա՛մ. պահմ	12	43
5	18	Եր. բկ. Սրբոցն Տրդատայ բագաւորին եւ Առիւնի սիկնոջն եւ Խաւովիղխոյն	13	44
6	19	Կիր. գա՛մ. Ե. զկնի Հոգե. Տօմ Սրբուհոյ	14	45

Յ.Յ.	Դ.Ը.	30	ՍԷՔԷՐ	Լ.Ա.	Խ.
			Աստուածածնի սփոյ զսմանն, Յճ. Հոգե- գալուստ		
7	20		ԲԵ. զկ. Սրբոցն Կալիստասոսի եւ Բա- ռասուրենի ինն վկայիցն եւ Լուսկիանոսի Բանանային	15	46
			● ԼՐՈՒՄՆ ԵՐԱՆԻ		
8	21		ԳԵ. դձ. Սրբոյն Զաքարեայ մարգարէին	16	47
9	22		ԳԵ. դկ. պանք, Յայսմ Մարգաց (or 30) Ամառնանոս եւ արեւադարձ խեցգէտնի, ցեղեկն սկսանի կարճանալ եւ գիշերն երկարիլ, արաք. Ֆառլի Սայք, սկիզբն առասուրբեան Նեղոսի ջուրց	17	48
			Ի խեցգէտնն, արաք. Պուրնի Սերէքան		
10	23		ԵԵ. աձ. Սրբոյն Եղիսէի մարգարէին	18	49
11	24		ԱՐ. ալկ. պանք, Յճ. ծնունդ Յովնաննու Մկրչիին	19	50
12	25		ՇԲ. բձ. Սրբոց Երկոսասան առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պողոսի Երեմասաներորդ առաքելոյն	20	51
13	26		✱ ԿԻՐ. բկ. Զ. զկնի Հոգե. բարեկեն- դան Վարդավառի պահոց	21	52
14	27		ԲԵ. գձ. Ա. or Վարդ. պանոց	22	53
			● ՎԵՐՅԻՆ ԲԱՆՈՐԴ ԵՐԱՆԻ		
15	28		ԳԵ. զկ. Բ. or Վարդ. պանոց	23	54
16	29		ԳԵ. դձ. Գ. , ,	24	55
17	30		ԵԵ. դկ. Գ. , ,	25	56

6011 U (or 31)

பெரிய

18	1	Ար. աճ. պահի	26	57
19	2	Շք ալ. յիշատակի հնոյ եւ սոն հորոյս Ս. Եկեղեցոյ, Յճ. Գիւս սիոյ Ս. Աստուածամոր	27	58
20	3	✠ Կիր. բճ. ՎՈՐԳՈՎԱՌ, սոն Այլա- կերպութեան Տեառն մերոյ Յս.ի Քս ի	28	59
21	4	✠ ԲՇ.բլ. Բ. or Վարդավառ ի, յիշատակ Մեռելոց	29	60
22	5	ԳՇ. գճ. Գ. » Արաբ. Բէպիւլ Եվդէլ {or 30} Հր. Թամուր (or 29)	1	61

32		Յուլիս		
Յ.Տ.	Կ.Տ.		Լ.Ա.	Ք.
Եմնունդ լուսնի				
23	6	Գ. զկ. պահի	2	62
24	7	Ե. զձ. Եսայեայ մարգարէին	3	63
25	8	Ա. զկ. պահի	4	64
26	9	Ե. ած. Թաղէութ առաքելոյն եւ Սանդրիսոյ կուսին	5	65
27	10	Ք. Կիր. աղ. Բ. զկնի Վարդավառի	6	66
28	11	Բ. բձ. Ուրբոցն Կրպիւնոսի եպիսկոպոսի Բ. Բառասուն եւ հինգ վկայիցն եւ կուսանացն Յուսիանեայ, Եւփիմեայ եւ Բրիսիանեայ	7	67
Ե Առաջին Բառորդ լուսնի				
29	12	Գ. բկ. Սրբոցն Արանագինեայ եպիսկոպոսի եւ Եսայեայ առաքելոցն եւ հինգ վկայից Տոմ. Հրոսից [or 30]	8	68
30	13	Գ. զձ. պահի	9	69
1	14	Ե. զկ. Սրբոցն Նախահարց՝ Աղամայ, Արեւի, Սեբայ, Ենովայ, Ենովայ, Նոյի Մեկիսեդեկի, Արամամու, Խառնակայ, Յակոբայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի, Յեփթայեայ, Բարակայ, Գեդէոնի եւ այլոց սրբոց Նախահարցն, Յլ. Յուլիս [or 31]	10	70
2	15	Ա. զձ. պահի	11	71

33		Քեպիւլ Էփփէլ		
Յ.Տ.	Կ.Տ.		Լ.Ա.	Ք.
3	16	Ե. զկ. Սրբոց որդոց եւ բողանց Սրբոցն Գրիգորի Լուսաւորչին մեռոյ Արիստիէի, Վրդանէի, Յուսիանն, Գրիգորիսի եւ Գանիէի, Արաք. Մէվոս	12	72
4	17	Ք. Կիր. ած. Գ. զկնի Վարդավառի	13	73
5	18	Բ. աղ. Սրբոց Մակարայեցոյն Եղիազարու Բանանային, Շամունեայ եւ Եօրն որդոցն նորին	14	74
6	19	Գ. բձ. Սրբոց Երկաստան մարգարէիցն Ուսեայ, Ամովայ, Միքեայ, Յովսէփայ, Արքիոս, Նաումայ, Ամբակումայ, Յովնանու, Սովոնեայ, Անգեայ, Զաֆարեայ եւ Մաղաքեայ	15	75
Ե Լուսն լուսնի				
7	20	Գ. բկ. պահի	16	76
8	21	Ե. զձ. Սրբոց Սովեայ եւ Երից դասեացն Պիսոսի, Ելպիսի եւ Ագապայ, Հր. ծով վասն տեւեման Երուսաղէմի եւ տեւեման Զանարին ի Տիսոսէ, Գարապայում, 2 or, Յայում, Հրոսից (or 30)	17	77
9	22	Ա. զկ. պահի	18	78
10	23	Ե. զձ. Սրբոցն Արանասի եւ Կիրոյի Եւրայեայցն	19	79
Ե 3 Աւիւմն, Արաք. Պուրնի Էփէ				

Յ.Տ.	Ե.Տ.	34	Յու լիս	Լ.Ս.	Է.
11	24	✠	Լիբր. դի, Գ. գկնի Վարդավառին	20	80
12	25	Բ. Ե.	ամ. Սրբոյն Անտոնի հգնաւորին	21	81
13	26	Գ. Ե.	ակ. Սրբուն Թեոդոսի քաղաւորին եւ մանկանցն եփեսոսի	22	82
3 Վերջին քառորդ լուսնի					
14	27	Գ. Ե.	բձ, պանի	23	83
15	28	Ե. Ե.	բկ, Սրբոյն Կիրակոսի եւ Յուդիղայի եւ Գորգիոսի, Պողիկեսոսի եւ Գրիգորիսի	24	84
16	29	Պ. Ե.	գձ, պանի	25	85
17	30	Ե. Ե.	գկ, սրբոյն Գրիգորի աստուածաբա- նին, Արաբ. Էվվէլի էլեամ իւլ պահուր, սկիզբն Շնիկ (Սիրիոս) աստեղ, սամ եւլի որ տեւէ եօրն օր	26	86
18	31	✠	Լիբր. դձ. ե, գկնի Վարդավառին	27	87

Յ.Տ.	Ե.Տ.	35	Լ.Ս.	Գ.
				
		Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս (or 31)		
		Աղուսոս		
19	1	Բ. Ե. Սրբոյն Վահանայ Գորգնացւոյն, Եւգինեայ Կուսին, հօրն Փիլիպպոսի եւ մօրն Կղոզեայ եւ երկուց ճերմնեացն Սերգեայ եւ Ապիսոնի, Յն. սկիզբն պա- հոց Ս. Աստուածամանի	28	88
20	2	Գ. Ե. ամ. Սրբոյն Տիմոնի, Պարսամայ եւ Ոնոփրիոսի հգնաւորացն	28	89
21	3	Գ. Ե. ակ. պանի	29	90
22	4	Ե. Ե. բձ. Սրբոյն Եւգինեոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի, Կանսիսոսի եւ Ակիլպասայ, Արաբ, Ռեպիլ Ախր [or 29], Ախրբ էլ-	30	91

Յ.Տ.	Տ.	36 Քեպիսի Ախար	Լ.Ա.	Գ.
		Էամ իւլ պահուր, վերջ աւուրց ճնիկ աստեղ, Հր, Աբ. [or 30]		
23	5	Աւր. բկ. պահի. Տոմ. Աւելեաց [or 5]	2	92
24	6	Շբ. Գձ. Եփեսոսի Ս. ժողովոյն երկեր- իւր հայրապետաց. Յն. Ալլաիւրացու- րեան Տեառն, Վարդավառ:	3	93
25	7	✠ Կիր. Գկ. 2. գկնի Վարդավառին. Քաւեկեղան Ս. Աստուածածնայ պահոց,	4	94
26	8	Բ. Գձ. 2. or պահոց Աստուածածնայ:	5	95
27	9	Գ. Գկ. Բ. » » »	6	96
28	10	Գ. Գձ. Գ. » » » Տոմ. Նաւասարդ [or 31] եւ տարեմուտ 4435 տարւոյ թուականին հալոց	7	97
Յ Առաջին փառորդ լուսնի				
29	11	Գ. Գձ. Գ. or պահոց Աստուածածնայ Հր. ժոմ. վրան գերութեան եւ երկուրդ տեւեման երուսաղէմի Ս. Տաճարին ի Տիսուէ, զարա պայրամբ [2 or]	8	98
30	12	Աւր. բձ. Ե. or պահոց Աստուածածնայ,	9	99
31	13	Շբ. բկ. Տոմ. Շողակարի Ս. Էջմիածնի բոս տեղեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի	10	100
1	14	✠ Կիր. գձ. Վերսիֆոնի Ս. ԱՍՏ- ոմի ԱՅՄԱՅՆԱՅ, Յլ. Օգոստ. [or 31]	11	101
2	15	✠ Բ. Գկ. Բ. or վերափոխման, յիշու- տակ մեռելոց, Լ. Եւ Յն. վերափո- խումն Ս. Աստուածածնայ	12	102

Յ.Տ.	Տ.	Օգոստոս 37	Լ.Ա.	Գ.
3	16	Գ. Գձ. Գ. » » »	13	103
4	17	Գ. Գկ. Գ. » » պահի	14	104
5	18	Բ. Գձ. Ե. » » »	15	105
Եւսման լուսնի				
6	19	Աւր. ակ. 2. » » » պահի	16	106
7	20	Շբ. բձ. Ե. » » »	17	107
8	21	✠ Կիր. բկ. Բ. » » »	18	108
9	22	Բ. Գձ. Բ. » » »	19	109
10	23	Գ. Գկ. Սրբոցն Յովակիմայ եւ Աննայի ծնողացն Ս. Աստուածածնի եւ կանանցն Խղաքերից, Յն. Ինկորէ վերափոխման	20	110
11	24	Գ. Գձ. պահի	21	111
12	25	Բ. Գկ. Սրբոցն Երեմեայ մարգարէին	22	112
Յ Վերջին փառորդ լուսնի				
13	26	Աւր. Գձ. պահի	23	113
14	27	Շբ. ակ. Սրբոց Առաքելոցն Թովմայի, Յովակիմայ եւ Շմառնի	24	114
15	28	✠ Կիր. բձ. Գ. գկնի վերափոխման, Գիւս Գոտոյ Ս. Աստուածածնի	25	115
16	29	Բ. բձ. Սրբոց Աստուածածնի Ուլեցուցն եւ վկայիցն Գոհարինեայ, Ծամիղոսի Տուփկոսի եւ Ռասիկոսի	26	116
17	30	Գ. Գձ. Սրբոց Մարգարէիցն Եզեկիէլի,	27	117

Յ.Տ.	Յ.Տ.	40	Սեպտեմբեր	Լ.Ա.	Գ.
			Եւ Շուշանայ, դստեր Մեծին վարդանայ, յայսմ. Հոռի (or 30]		
8	21	ՊԵ.	բձ. պանֆ	20	139
9	22	ՍԵ.	բկ. Սրբոց Հայրապետացն Բարա- դամու, Անքիմոսի եւ Երանոսի, Առնա- նամուս եւ զուգորեայ, այս է Տիւ հա- ւասար գիւղերայ. Արար. Կիւլ Ֆասլը, որ եւն առնանային ամիսօք եւ սկիզբն նուա- զուրեան ջուրցն Նեղոսի	21	140
10	23	Ուր.	գձ. պանֆ	22	141
			Յ Վերջին քառորդ լուսնի		
			Ի Կիւն, արար. Պարսի Միգան		
11	24	ՇԲ.	գկ. Սրբոցն Գեորգայ զօրավարին, Աղոկոսի, Ռամանոսի երգեցողին	23	142
12	25	✠ Կիր.	դկ. Գ, գկնի Խաչի, Տօն Վա- րազայ Ս, Խաչի. Ա. Կիրակէ եօրն շա- բաթուց	24	143
13	26	ԲԵ.	դկ. Սրբոցն Դաւթի Դվնեցուն եւ վկայիցն Դամբէոսի եւ Դամբէունդն	25	144
14	27	ՊԵ	աձ. Սրբոցն Եւսափէոսի եւ Կնոջն նորա Թէոփիստայ եւ Երկուց որդոցն եւ Սրբոց Կուսանացն Երմոնեայ եւ Նեֆ- սարիւնեայ	26	145
15	28	ՊԵ	ակ պանֆ	27	146
16	29	ՍԵ.	բձ. Սրբոց իւխանացն Սամակայ եւ Համազասպայ	28	147

Յ.Տ.	Յ.Տ.	41	Սեպտեմբեր	Լ.Ա.	Գ.
17	30	Ուր.	բկ. պանֆ, Յն. Ս. Գրիգոր Լուսա- սարիչ	29	148
					
			Հոկտեմբեր (or 31)		
			Թրքիւնի Էվդէլ		
18	1	ՇԲ.	գկ. Սրբոց Եօթանասուն երկու ա- շակերտացն Քրիստոսի, Հր. Թերի [or 30] եւ սարեգլուխ 5693 քաղաքային քուա- կանին, տօն 2 or	30	149
19	2	✠ Կիր.	գձ. Գ. գկնի Խաչի, Բ. Կիր- ակէ եօրն շաբաթուց, արար. Ճէմազիւ Ախր [or 29]	1	150
			Յ Ծնունդ լուսնի		

Յ.Տ.	Ժ.Տ.	12 Հեմագիւ Ախր	Լ.Ս.	Խ.
20	3	Բ. Ե. դձ. Սրբոցն Փոկառու Հայրապետին եւ Երանոսի հետեղին առաւելոց, Հր. Ծով վասն սպանման Գորոզեայ, որդւոյ Արիկանայ	2	151
21	4	Գ. Ե. դկ. Սրբոց կուսանացն Թեկդի, Վառ. վառեայ եւ Պեղիբեայ	3	152
22	5	Գ. Ե. առ. պանի	4	153
23	6	Ե. Ե. աղ. Պանդալեանի բժիշկին, Երմոզեայ Բանանային եւ Եւպատեայ կուսին	5	154
24	7	Ուր. բձ. պանի	6	155
25	8	Շր. բկ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն մեծոց Մեհրապայ, Եղիշէի, Մովսէսի Երբողին, Գառի առյաղք փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն եւ Ներսէսի Կլայեցւոյն եւ Ներսէսի Լամբրոսնացւոյն	7	156
3 Առաջին Բառնդ լուսնի				
26	9	Ք. Ե. գձ. Ե. գկնի խաչի, Գ. Կիւրակէ եօրն շաբաթուց	8	157
27	10	Բ. Ե. գկ. Գիւս Նեխարաց Սրբոյն Գրիգորիսի Աղուանից կարողիկոսի եւ սրբոց հարցն Թաթլոյ, Վարոսի, Թովմասու եւ Անտոնի եւ Կրօնիդեայ եւ եօրն խոստանալաց, որք իննակնեան վասն կասարեցան, Յով. Սանիկ [or 30] Հր. Քիփուռ [or Բառնեան] չորսայ պայրամբ:	9	158

Յ.Տ.	Ժ.Տ.	Հոկտեմբեր	43	Լ.Ս.	Խ.
28	11	Գ. Ե. դձ. Սրբոյն առաւելոցն Անանիայի Մասքեոսի, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Շիդայի եւ Սիդուանոսի	10	159	
29	12	Գ. Ե. դկ. պանի	11	160	
30	13	Ե. Ե. առ. Սրբոյն Գիորգիսի Արիսպա. գացւոյն եւ Առաւելոցն Տիմոթեոսի եւ Տիմոթի	12	161	
1	14	Ուր. աղ. պանի, Յի. Հոկտ [or 31]	13	162	
2	15	Շր. բձ. Սրբոց Անեսարանչացն Մասքեոսի, Մարկոսի, Ղուկասու եւ Յովհաննու, Հր. Սուրբոց, տօն չաղաւարա հարաց, զամբո պայրամբ 9 or	14	163	
3	16	Ք. Ե. բկ. Զ. գկնի խաչի, Գ. Կիւրակէ եօրն շաբաթուց:	15	164	
● Լուսնն լուսնի					
4	17	Բ. Ե. գձ. Սրբոցն Ղուսիկանոսի հարիւրապետին եւ Յովսէփայ Աստուածաբանին եւ Յովսէփայ Արեմաթացւոյն եւ բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու եւ Բեցննուր Մարթայի եւ Մարիամու	16	165	
5	18	Գ. Ե. գկ. Սրբոյն Թեոդոսոսի Բանանային, Զենոնի զինուորին, Մակարայ, Եւստիանայ եւ Ռամելայ	17	166	
6	19	Գ. Ե. դձ. պանի	18	167	
7	20	Ե. Ե. դկ. Սրբոցն Խարիթեանց եւ վկայիցն Արեմեայ եւ Քրիստոսի եւ Երկուց	19	168	

Յ.Յ.	Գ.	44 ՀԱՄԱԳԻՒՂ Ա.ԽԱՐ	Լ.Ս.	Գ.
8 21	20	Կամանցն Կալինիկեայ եւ Ակիւլինեայ	169	
9 22	21	Ուր. ած. պանի	170	
		Եր. սկ. Սրբոյն Երկոսասան Վարդապետացն Ռեքեոսի, Գիոնեսիոսի, Սեդրեսոսի, Արանասի, Կիւրդի Երուսաղէմացոյն, Եփրեմի խորին Ասորոյ, Բարսեղի Կեսարացոյ, Գրիգորի Նիւսացոյ, Գրիգորի Ասուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացոյն, Յովնաննու Ոսկերեանին եւ Կիւրդի Աղեքանդրացոյն, Յայսմ. Սանմի [or 30]		
10 23	22	Ք. Կիր. բձ. Է. զկնի խաչին, Գիւս խաչ, Ե. Կիւրակէ Եօքն շաղաքուց	171	
		Յ Վերջին Բառորդ լուսնի		
11 24	23	Պ. Բ. իկ. Սրբոյն Անաստասայ Բանանային եւ Վարդի, Թեոդորիսեայ եւ որդոց նորա եւ ուր ընդ նմա կասարեցան, ի Կարինն, արաբ. Պաւլոսի Ագրեայ	172	
12 25	24	Պ. Բ. գձ. Սրբոց Հիպերիֆեանց ուր ի Սամուսս կասարեցան. Սեւերիանոսի Սերասացոյն, Բաքիլայ ծերոյն եւ ուր ընդ եւ չորս առակեցացն նորին, Յայսմ. Սանմի [or 30]	173	
13 26	25	Պ. Բ. գկ. պանի	174	
14 27	26	Պ. Բ. դձ. Սրբոյն Յովնաննու Ոսկերեան Հայրապետին	175	

Յ.Յ.	Գ.	45	Լ.Ս.	Գ.
15 28	27	Ուր. դկ. պանի	176	
16 29	28	Եր. ած.	177	
17 30	29	Ք. Կիր. սկ. Ը. զկնի խաչի, Զ. Կիւրակէ Եօքն շաղաքուց	178	
18 31	1	Պ. Բ. բձ. Սրբոյն Սեփանոսի Հոռվմայ Հայրապետին եւ Քանանայից Սարգաւազաց եւ ժողովրդոց, Արաբ. Բենէայ [or 30] իւշ ալլար. Հր. Խեռուան [or 30]	179	
				
ՆՈՅՆՄԵՐՆԵՐ (or 30)				
Թ Ե Ր Ի Ն Ի Ս Ա Ն Ի				
19 1	2	Պ. Բ. բկ. Սրբոյն Ակիփսիմեայ Եպիկոստին, Յովեփայ Բանանային, Այլիւրայ սարկաւազին եւ Պաւստին վկային, Լ. Ե. Տոն Ամենայն սրբոց	180	
20 2	3	Պ. Բ. գձ. պանի, Լ. Ե. Տոն Ամենայն նրն-յեղելոց	181	

Յ.Տ.	Լ.Ս.	46	Քէնէպ	Լ.Ս.	Գ.
21	3	Սե. գկ. Սրբոց Հայրապետացն Մեհր-	4	182	
		փանոսի, Աղեհամբղոսի եւ Պօղոսի			
		խոսովանողին եւ Գօսարացն Մարկիա-			
		նոսի եւ Մաքսիմոնի.			
22	4	Ուր. դձ. պանի	5	183	
23	5	Շք. դկ. Սրբոց հրեշտակապետացն, Գաղ-	6	184	
		բիէլի եւ Միխայէլի եւ ամենայն երկնա-			
		լին զօրաց			
24	6	Ճ Լիւր. ան. Թ. գկնի Խաչին, Է Կիւ-	7	185	
		րակէ եօքն շաքարոց			
Յ Առաջին Բառերը լուսնի					
25	7	Քե. աղ. Սրբոյն Մեկիսոնի Անտիփայ հայ-	8	186	
		րապետին եւ Մինասայ եպիսկոպոսին եւ			
		միւս Մեկիսոսի եպիսկոպոսին եւ Բու-			
		րայ Քառանային եւ Շինու Սարկաւագին.			
26	8	Պե. բձ. Սրբոյն Գեմեսեայ վկային եւ	9	187	
		Բասիլիկոսի Բանանային, վերջ 188 ա-			
		ւուրց Խորէլէգի			
27	9	Պե. բկ. պանի, Արաք. Գաւաթ, այս է	10	1	
		սկիզբն օգետեւորաբանական ձմեռան որ			
		սեւէ 45 or մինչեւ 21 մբերի			
28	0	Սե. գձ. Սրբոյն Գուրխասայ, Սամոնա-	11	2	
		սայ եւ Արիքայ սարկաւագին, Ռոմանո-			
		սի միայնակեցին, մանկանն Խոսովա-			
		նողի եւ Հիւսիփոսի զինուորին			
29	11	Ուր. գկ. պանի	12	3	

Յ.Տ.	Լ.Ս.	Նայմբեր	47	Լ.Ս.	Գ.
30	12	Շք. դձ. Սրբոց Առաքելոցն Անտիէ եւ	13	4	
		Փիլիպպոսի.			
31	13	Ճ Լիւր. դկ. Ժ. գկնի Խաչի, Տօմ. Տրէ	14	5	
		[or 30]			
1	14	Քե. ան. Անդրէի զօրավարին եւ բանակի	15	6	
		նորին եւ վկայիցն Կալինի կոսի եւ Գո-			
		մեսեայ, Յլ. 1 Նոյ. [or 30]			
© Լուսն Լուսնի					
2	15	Պե. աղ. Ադրիանոսի եւ Կնոնց Անա-	16	7	
		տոլայ եւ վկայիցն Թեոդորոսի եւ Ելե-			
		քիւրոսի			
3	16	Պե. բձ. պանի	17	8	
4	17	Սե. բկ. Սրբոյն Աբրահամու եւ Խորե-	8	9	
		նայ եւ տնարար բժշկացն Կոզմայի եւ			
		Գամբանոսի եւ Աստուածատրոյ վկային			
5	18	Ուր. գձ. պանի	19	10	
6	19	Շք. գկ. Տօմ Ամենայն սրբոց, հնոց եւ	20	11	
		նորոց, լայսից եւ անլայսից			
7	2	Ճ Լիւր. դձ. ԺԱ. գկնի Խաչին, Բարե-	21	12	
		կենդան Յիսնակայ պանոց			
8	21	Ճ Քե. դկ. Ա. or պանոց Յիսնակայ,	22	13	
		Տօմ Ընծայման Ս. Աստուածածնի			
© Վերջին Բառերը լուսնի					
9	22	Պե. ան. Բ. or պանոց Յիսնակայ, Յայսմ	23	14	
		Տրէ [or 30]			

Յ.Տ.	Ե.Տ.	48	ՇԷՆԱԿ	Լ.Տ.	Գ.
		յԱղեգաւորն, արաք. Պուրնի Գալիս			
10	23	Պ.Ե. ակ. պանֆ	24	15	
11	24	Պ.Ե. բձ. Գ. օր պանոց Յիսնակաց	25	16	
12	25	Պ.Ե. բկ. պանֆ, ըմբռնադ	26	17	
13	26	Շ.Բ. գձ. Սրբոյն Գրիգորի Սեանչեւագործին, Նիկողայոսի Հայրապետին եւ Միւռոնայ եպիսկ ին	72	18	
14	27	Ք. Ե.Բ. Գկ. Ա. Յիսնակաց, Լ.Տ. Ա. Կիրակէ զայսեան	28	19	
15	28	Ք.Ե. դձ. Յուլիանեայ եւ Վասիլուհոյ	29	20	
16	29	Պ.Ե. դկ. Սրբոյն Դուսիկանոսի Բանաւային, Տարագոսի, Պրորոսի, Անտոնիկոսի, Ոնեսիմայ եւ այլոց առակերեացն Պողոսի	30	21	
17	30	Պ.Ե. աձ. պանֆ, արաք. Շապան [օր 30]	1	22	

Յ.Տ.	Ե.Տ.	49	Լ.Տ.	Գ.
				
ԴՆԵՏԵՐԵՐ (օր 31)				
ՊԵՆՈՆԻ ԷՎԷԼ				
18	1	Պ.Ե. ակ. Սրբոյն Կղեմայ Հայրապետին եւ Բագարասայ Տոռոմեայ եպիսկոպոսին	2	23
19	2	Պ.Ե. բձ. պանֆ	3	24
20	3	Շ.Բ. բկ. Սրբոյն Առաքելոց եւ առաջին Լուսաւորչացն Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի	4	25
21	4	Ք. Ե.Բ. գձ. Բ. Յիսնակաց	5	26
22	5	Ք.Ե. Գկ. Սրբոյն Գեմարիոսի եպիսկ.ին եւ Մերկերիոսի զինաւորին, Յակովկայ եւ Իսապառայ	6	27

38. S.		50	Ծագան		39. S.
Ն.	Ն.		Լ.	Մ.	Մ.
23	6	Պ. Ե. դձ. Արգարու քաղաւորին	7	7	28
		Յ Առաջին Բառորդ լուսնի			
24	7	Պ. Ե. դի. պանի	8	8	29
25	8	Պ. Ե. աձ. Սրբոց Հարցն եղիպացոց Պո- ղոսի, Պողայ, Մակարայ. Եւագրի, Յով- հաննու Գրեկոյն, Յովհաննու Կարճա- հասակին, Նեղոսի, Առեհի, Սիսիանու, Դանիէլի. Սրապիանի, Մակարիոսի, Պի- մէնի եւ այլոց սրբոց հարց	9	9	30
26	9	Ք. Ուր. ալ. Յղութին Ս. Կուսին ի յԱննայէ	10	10	31
27	10	Շ. Բձ. Ս. Նիկողայոսի Զմիւռնիոյ ըս- խանէլսգործ Հայրապետին	11	11	32
28	11	Ք. Կիւր. բկ. Գ. Յիսնակաց, Բարեկե- ղան Ս. Յակոբայ պանոց	12	12	33
29	12	Ք. Գձ. պանի, Սրբոյն Մինասայ, Եւ մոգիկնայ, Գրաբոսի եւ կամաւոր աղի- սայ, Յովհաննու եւ Ալեքսիանոսի, Տօմ. Քաղոց [or 30]	13	13	34
30	13	Պ. Ե. բկ Սրբոցն Կուսնէլիոսի հարիւ- րապետին, Շմաւոնի ազգականին Քրիս- տոսի, Պողիկարպոսի հայրապետին Զմիւռ- նիոյ, եւ վկայեցն որ յԱրեւելս կասա- րեցան	14	14	35
1	14	Պ. Ե. Գձ. պանի, Յի. Դեկ. [or 31]	15	15	36
		● Լուսն լուսնի			

38. S.		51	Դեկտեմբեր		39. S.
Ն.	Ն.		Լ.	Մ.	Մ.
2	15	Պ. Ե. գի. Սրբոցն Եւսրասիոսի, Օգոս- տոսի եւ զիննոսի, Ուրեաստի եւ Մար- գարիոսի.	16	16	37
3	16	Ուր. դձ. պանի	17	17	38
4	17	Շ. Բկ. Սրբոցն Յակովբայ Մծբնայ Հայրապետին, Մարուէի ճգնաւորին, Մեկիսոսի Եպիսկոպ.	18	18	39
5	18	Ք. Կիւր. ալ. Գ. Յիսնակաց	19	19	40
6	19	Ք. ալ. Սրբոց Հայրապետացն Իգնա- տիոսի եւ Աղդէի եւ Մարութայի Եպիսկոպ.	20	20	41
7	20	Պ. Ե. բձ. Սրբոցն Թէոպոմպայ Եպիսկոպ. եւ Թէոփայ վկային եւ չորից զինուո- րացն Քաստոսի, Եսիփի եւ Քասիլիդէայ	21	21	42
8	21	Պ. Ե. բկ. պանի	22	22	43
		● Վերջին Բառորդ լուսնի			
9	22	Պ. Ե. Գձ. Սրբոց Կուսանացն Ինքոսի եւ Դամասի եւ Գղերիկոսի Բանանային եւ Երկուց քիւրոցն որք այրեցան յեկեղեցին Նիկովիդացոց, Յայմ. Քաղոց [or. 50]	23	23	44
		յԱյծեղջիւրն արար. Պարնի ձէտիս			
10	23	Ուր. գի. պանի, Զմեռնամոս եւ աւե- ւադարձ այծեղջիւր, ցերեկն սկսան ի եր- կարել եւ զիւրեքն կարճանայ. արար Զմեռնէր, որ է Եվդէլի արպային, որ է առաջին or խ. օրեայ ձմեռան	24	24	45

ՄԻ ՔԱՆԻ ՏՈՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[Քաղութաբար ներկայացուած]

ԾՆՈՒՆԴ.— Թեպէս Աւեստրանի մէջ որոշ կերպով նշանակուած չէ Քրիստոսի ծննդեան քուականը, սակայն առնչութիւն ունենալուն Յովհաննէս Մկրտչի ծննդեան քուականին հետ, որ անցողակի յիշատակուած է Աւեստրանի մէջ, կրնանք անկէ հաշուել եւ Յիսուսի ծնունդը: Հրէից փառանքները Քաղութեան եւ Տաղաւարահարաց տօներուն, որոնք կը տեսնեն 12 օր [սկսելով Թերի ամսուն 10ին եւ վերջանալով 22ին] Աստուծոյ տաճարը կը մնային պաշտօնավարելու: Այդ տօնական օրերուն առաջին օրն էր [Ղուկաս Ա. 5—25] երբ Ջափարիա **Սրբաբիւն Սրբոց** մտնելով խնկարկելու պահուն Գաբրիէլ հրեշտակապետը երեցաւ իրեն, եւ աւետեց թէ իր կինը եղիսաբեր որդի մը պիտի ունենայ Յովհաննէս Մկրտչը. «Եւ եղեւ իրեն լցան առաք պաշտաման նորա, զնաց ի տուն իւր, եւ յետ աւուրցն այնոցիկ յղացաւ եղիսաբեր կին նորա», [Ղուկաս Ա. 23] եւ քանի որ Ջափարիա Թերի ամ-

Գ.Տ.	Գ.Տ.	52	Շապուհ	Լ.Տ.	Բ.
11	24	Գ.Տ. դձ. Գաբրի Մարգարէին եւ Յակոբայ Առաքելոյն, Հր. թանուկայ, Գանձիլ պայրամը, նաւակախի տանարին, 3 օր	25	46	
12	25	Ք. Կիր. դկ. Ե. Յիսնակաց, Լ.Տ. եւ Յն. Ծնունդ	26	47	
13	26	Բ.Տ. ան. Սրբոյն Ստեփանոսի նախա-վկային	72	48	
14	27	Գ.Տ. ակ. Սրբոց Առաքելոց Պետրոսի եւ Պօղոսի	28	49	
15	28	Գ.Տ. բձ. պանք	29	50	
16	29	Գ.Տ. բկ. Որդոց Որոշման Յակովբայ Առաքելոյն եւ Յովհաննէս Աւեստրանչին. Բարեկենդան պահոց Ծննդեան	30	51	
17	30	Ա.Տ. գձ. պանք, արաք. Բամագուն [օր 30] Հր. Թեփէր (օր 30)	1	52	
18	31	Գ.Տ. գկ. Բ. օր պահոց Ծննդեանն եւ սրբոյն Բարսեղի հայրապետին եւ եղբոր նորա Գրիգորի Նիսնացոյն, Սեղբեստրոսի Հոռմայ հայրապետին եւ սրբոյ Եփրեմի Խուրին Աստուծոյ:	2	53	

սուն 22ր անցրնելէն առաջ տուն չէր կրնար երթալ, բնականաբար. եւ 23էն առաջ յղացում հնար չէր: Ուսի Յովհաննէս Մկրտչի յղացումը Թերի ամսուն 23ր կ'ընդունինք որ կը համապատասխանէ մեր հռովմէական տօմարին Հոկտ. 10ին:

Գիտենք նաեւ Աւետարանէն թէ Յովհաննէս Մկրտչի յղութենէն վեց ամիս ետքը Գաբրիէլ հրեշտակապետն աւետեց Մարիամ Աստուածածնին թէ Յիսուս պիտի ծնի իրմէ, ու երբ կոյսը կը զարմանայ, Աստուծոյ հրեշտակը կ'ըսէ. «Եւ անա եղիսաքեք ազգական քո, եւ նա յի՞նք է ի ծերութեան իրում, եւ այս վեցերորդ ամիս է նորա որ ամուլն կոչեցեալն էր», [Դուկաս Ա. 36]: Ասկէ կրնանք հետեցնել Ս. Կուսի աւետման կամ Յիսուսի յղացման թուականը, Հոկտ. 10էն երայական 6 ամիս ետք՝ այսինքն Ապրիլ 7. ուրկէ 9 ամիս յղութեան ժամանակամիջոցը հաշուելով կը հասնինք Յունուար 6ին, որ է որ եւ թուական Քրիստոսի ծննդեան:

Աւետարանէն կը տեղեկանանք նաեւ թէ Յիսուս իր ծննդեան 30րդ տարւոյն սկիզբը մկրտեցաւ, այսինքն կրկին Յունուար 6ին, ուսի Հայ եկեղեցին ծնունդն ու Մկրտութիւնը միեւնոյն օրը, Յունուար 6ին կը տօնէ:

Ամէն քրիստոնէայ ազգեր ի սկզբան մեզի պէս կը տօնէին ծնունդը ու Մկրտութիւնը, ինչպէս որ նախնիք կը վկայեն, «կարգեցին Առաքեալն եւ եղին հասարակութամբ թէ: Եղիցի տօն ծննդեան եւ Յայտնութեան

Փրկչին մերոյ, որ օր վեց է Յունուարի ամսոյ, ըստ լուսարեւն թուոյ» **Առաքելական կանոնք:**

Գ. դարու կիսուն երեսուղեմի Յորեմայ եպիսկոպոսը տեսնելով որ Ծննդեան տօնը Բեթղէհէմի մէջ եւ Մկրտութիւնը միեւնոյն օրուան մէջ Յորդանան կասարելը մեծ դժուարութիւններ յառաջ կը բերէ, երկու տօները բաժնել որոշեց, որուն հաւանած կը թուի Հռովմայ Յուլիոս Պապն. ուսի եւ Ծնունդը 25 Դեկտեմբերին տօնելու Կ'որոշուի Բեթղէհէմի մէջ եւ Մկրտութիւնը Յունուար 6ին Յորդանանու մէջ:

— Ի՞նչ հաշուով Յոյները, Լատինները եւ Բողոքականները մեզմէ 12 օր առաջ կը հաշուեն Քրիստոսի ծնունդը:— Անոնք Զափարիայի աւետման վայրկեանէն կ'ընդունինք Եղիսաքեքի յղութիւնը՝ եւ ոչ անոր 12 օր ետք տուն դառնալու թուականէն, աւարկելով թէ հրեշտակի աւետման վայրկեանին տեղի ունեցաւ յղութիւնը:

ԶԱՏԻԿ.— Զատիկը Յիսուսի Յարութեան յիշատակն է. այս բառը բարգամոքիսն է երայեցերէն Պատեք բառին, որ կը նշանակէ զատիկ, այսինքն բաժանում եզրպատկերէն: Քրիստոնէաներուն համար ասիկա ալիպատկերէն զատիկու գլխաւոր տօնը կը նշանակէ: Զատիկն օրը կը հանդիպի զարնան գիշերահաւասարին կամ գիշերահաւասարէն ետք լուսնի յրման յայտնորդ կիրակին, ըստ այս հաշուի Մարտ 21ը գիշերահաւասար կը նկատուի, ինչպէս էր Նիկիոյ ժողովին գումարման տարին: Այսպէս Զատիկը կրնայ պատահիլ Մարտ 22էն մինչեւ Ապրիլ 25:

ՎԱՐԳԱՎԱՌ.— Ի յիշատակ այլակերպութեան Յիսուսի, վեր մէջ այս տօնը ուրիշ քրիստոնէայ եկեղեցիներէ առաջ հաստատուած է:

Քրիստոնէութենէ առաջ աստուածունիի մը տօնը կը կատարուէր վարդի առաստօքեան ատեն, որուն արձանները կը զարդարէին վարդերով, ուսի այդ տօնը **Վարդավառ**, վարդերով զարդարուած կը կոչուէր: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ այս կոապաւտական տօնին տեղ տախմանց Քրիստոսի Այլակերպութեան տօնը. քակտէ տօնը փոխուեցաւ, բայց վարդավառ յորջորջումը անփոփոխ մնաց:

Հայերը Վարդավառին ջուր կը սրկեն եւ աղանի կը թոցեն ի յիշատակ ջրհեղեղի եւ Նոյի տապանէ ելին. յիշատակներ վարդավառեան տօնակատարութիւններու: Գրիգոր Լուսաւորիչ հրամայած է Այլակերպութեան տօնը հայ տօմարի տարեգլխուն տօնել, այսինքն Նաւասարդի մէկին, որ կը հանդիպի Օգոս. 11 ին, եւ ապա Ներսէս եղիվարդեցի կաթողիկոսը տօմարի նորոգութեան առթիւ Հոգեգալստեան 7րդ. կիրակէն տօնել որոշեց, որով այս տօնը կապուած է մեզի համար Զատիկի հետ, եւ որ 28 Յունիսի եւ Օգոստոս միջեւ կրնայ իյնալ: Յոյները եւ Լատինները Օգոս. 6ին կը տօնեն Այլակերպութիւնը:

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ.— Ի յիշատակ Աստուածամայ մահուան եւ վերափոխման տօն մ'է: Աստուածամայ մահը տեղի ունեցաւ Օգոս. 15ին: Առաջին անգամ

Հռովմայ եկեղեցին 2. դարուն հաստատեց այդ տօնը: Յունաց մէջ 583ին մուտք գտաւ եւ ԺԲ. դարուն միայն ընդհանրացաւ: Մեր մէջ Ը. դարուն մուտք գտած է:

Ամէն քրիստոնէայ ազգեր Օգոս. 15ին կը տօնեն այս յիշատակը, սակայն մեծ զայն աւելի վեհաւոր ընելու համար 15 Օգոս.ի մօտաւորագոյն կիրակին կը տօնեն, որ կրնայ տարբերի Օգոս 12էն 18:

ԽՈՉՎԵՐՈՅ.— Քրիստոսի խաչը նախ Հռովմի Կոնստանդնուպոլսի կ'առնէին, ու ապա Կոստանդնուպոլսի մօտ Հեղինէի միջոցաւ Գողգոթայի գագաթը բարձրացած պատշաճան աւարկայ էր: Պարսից Խոսրով Աբուլէզ արքան Խոսրով գորավարին ձեռնով առաւ Երուսաղէմը 614ին ու գերեց խաչափայտը ի Պարսկաստան, քրիստոնէաներուն անարգանք մը ընելու համար: Հերակլ կայսեր ձեռնով խաչափայտը գերութենէ ազատեցաւ ու Երուսաղէմի պատերաւք Զաւարիս մէծ շինով կանգնեց զայն Գողգոթայի գագաթը 631ին: Այս ազատութեան ի յիշատակ հաստատեցին այս տաղաւարը. գոր ամէն եկեղեցի կը տօնէ Սեպտ. 14ին, իսկ մեծ զայն աւելի փառաւոր տօնելու համար Սեպտ. 14ին մօտաւորագոյն կիրակին (Սեպտ. 11—17) կը կատարեն:

ԽՈՉԻ ՄԻԻՍ ՏՕՆԵՐԸ.— Ս. Խաչն ունի եւ երեք ուրիշ տօներ:

1. ԳԻՍ ԽԱՅ — Հռովմի Կողգոթոս կայսեր [41—54] կ'իյնէր Պատրիարքի տաղանքի մէջէ գտնել տա-

լով խաչափայտը, Յակոբոս Տեառնեղբոր ձեռնով կանգնել կուսայ զայն Գողգոթայի գագաթը: Քրիստոնէութեան Բ. դարուն Ադրիանոս կայսրը երուսաղէմը ատերել էսփր Աստիկին պատկերը կանգնեց Գողգոթայի վրայ, Արամազդի պատկերը Քրիստոսի գեղեցիկ մանկն տեղը, եւ Ադոնիսայ անտար սկիւղ Բերդէնէմի մէջ, իսկ Հրեաները խաչափայտը աղբիւսի մէջ նետած էին: Կոստանդիանոսի մայրը՝ Զեղինէ քագունի երեսն հանեց խաչափայտը եւ կանգնեց Գողգոթայի գագաթը: Այս գիւթին ի յիշատակ կը կառարեն քրիստոնէաները այս տօնը: Լատինները Մայիս 3ին [Ն. Տ.] կը տօնեն խաչի գիւթը: Յոյները այս տօնը չունին եւ զայն թաշվերացի հետ կը տօնեն, իսկ մենք թաշվերացի 7րդ. կիրակին [42 or էսփ]:

2. Երեւման խաչ.— Մինչդեռ Արիոսականութիւնը կրկին սկսած էր արժարծիլ 331ին տեսնները, մեծ հրաշք մը տեղի ունեցաւ երուսաղէմի մէջ, լուսեղեն խաչ մը տեսնուեցաւ երկինքի վրայ. որ Գողգոթայէն Զիքենեաց լեռը կը ձգուէր: 100,000 անձեր հաւատացին Քրիստոնէութեան: Երուսաղէմի Կիւրեղ եպիսկոպոսը այս հրաշքը գրեց Կոստանդին կայսրը եւ ի յիշատակ այս հրաշքին, տօն հաստատուեցաւ:

Երեւման խաչը մենք կը տօնենք Զատիկէն 4 շաբաթ էսփ, այսինքն 5րդ. կիրակէն, Յոյները՝ Օգոստ. 1ին: Լատինները չունին այս տօնը եւ զայն կը տօնեն Գիւս խաչին հետ:

3. Վարազայ խաչ.— Հոփսիսմէ կոյսը որ Պատրոնիկէ քագունին ունեցած կենաց փայտի մէկ մասը ժառանգած էր, իրեն հետ Հայերուն մէջ բերաւ զայն ու Վարազայ լեռն իր ճգնարանին մէջ կը պահէր: Իր մահուանէն էսփ ճգնարանը անյայտ մնալով, կենաց փայտը կորսուած կը համարուէր: 653ին Թողիկ ճգնաւորը եւ ընկերը Յովել՝ կ'աղօթէին Աստուծոյ զրօնել խաչափայտի այդ մասը, եւ անա գիւթը մը լոյս մը կը տեսնուի քարի մը վրայ, որուն տակը պահուած էր խաչը, շրջապատուած 12 սիւներով, ու խաչափայտը, այդ վեմէն քարտաւանդով կ'երթայ կը մտնէ եկեղեցիին մէջ եւ կը կենայ Ս. Սեդակին վրայ: Այդ եկեղեցին վերանորոգելով կ'անուանեն **Մայրավանք** եւ 12 լուսեղեն սիւներու տեղ կը շինեն 12 եկեղեցիներ: Ահա այս հրաշքին ի յիշատակ Ներսէս Շինող կաթողիկոսը կը հաստատէ այս տօնը Մահեկի 20ին եւ զոր կը տօնեն հիմա թաշվերացէն 15 or էսփ: Ունի մէկ շաբաթ պահք.

ՀՆԱԽՈՍՍԿԱՆ.— **Մեր տմարի կարգադրողը.**— Անցեալ տարւոյ տարեցոյցիս մէջ նշում մը նշանակած էի [էջ 9:] տմարի կարգադրիչին համար, Հանդէս Ամսօրեայէն հաղելով: Նոյնը կը հաստատէ Մասիս կրօնաբերքի [1896 էջ 308—309] մէջ հրատարակուած շահեկան ուսումնասիրութիւն մը, որուն մէջ Գաբրիւլանցի նորընծայ վարդապետ մը, Աղան Վ. փաստացի կը հաստատէ թէ ոչ թէ Մովսէս Եղիվարդեցի եղած է կարգադրողը, ինչպէս ցարդ ըստ աղ-

գային աւանդութեան ընդունումը եր, այլ եղած է Ներսէս Աւետարակեցի:

Յառաջ կը բերենք այն գրութեան միայն մէկ հատումը, որ այս քիւր ըմբռնումը ուղղելու կը ծառայէ:

«Պատմողաց մեծագոյն մասին վկայութեան վրայ հիմնուելով կարծումը է թէ հայկական տօմարի առաջին կարգադրութիւնը ըրած է Մովսէս Եղիմարեցի կաթողիկոսը: Բայց ընդհակառակը, երբ անոնց ժամանակագրութիւնը հեղենք, այն ասեմ կը տեսնենք թէ Մովսէս Տօմարի առաջին կարգադրութենէն շատ քիչներ յետոյ կաթողիկոսացած է: Այս կարգադրութիւնն յիշատակող պատմիչներն են Յովնան Մամիկոնեան, Յովնան կաթողիկոս եւ Վարդան: Իսկ Ստեփանոս Առողիկ Տառնեցի, որ ժ. դարու մէջ կ'ապրէր, կը շեղի անոնց ուղղութենէն եւ որոշ ժամանակագրութեամբ մը կ'ընծայէ այդ գործը Ներսէս Բ. Բագրեւանդացիին, որ դարուն մէջ նշանաւոր տեղ մը կը վայելէ Ասորոց հետ ունեցած յարաբերութիւններովն եւ եկեղեցական բարեկարգական կանոններով: Այսպիսի պարագայի մը մէջ անշի ժամրակողութիւն տալ հարկ կը լինի պատմողին, որ ըստ կարելոյն դէպքերն որոշ եւ ժամանակագրութիւնները նիւղ ներկայացնելու հետամուտ եղած է:

«Առողիկ բառական հմտութեամբ եւ կարգաբանութեամբ կը պատմէ իւր ժամանակի եւ դարեր առաջ

տեղի ունեցած դէպքերը, ուստի կրնանք անոր ժամանակագրութեան վստահիլ, Տօմարի կարգադրութեան համար կը գրէ պատմիչը. «Եկաց կաթողիկոս Տէր Ներսէս ի գաւառէն Բագրեւանդայ ի գեղէն Աւետարակաց՝ ամս Թ: Նա ի չորրորդ ամի հայրապետութեան իւրոյ արար ժողով ի Բագրեւանդայ Դուին: Եւ էին գլխաւոր ժողովոյն Պետրոս Եպիսկոպոս Քերթով Սինեաց եւ Ներսայուն ի Տառնոյ եւ կարգեցին զբաւականն Հայոց ի ժ.Դն. Յուսիանոսի կայսեր եւ ի Ի.Դն. Խորովայ՝ որդւոյ Կատասայ արքայի Պարսից [էջ 82—83 ճալ ի Ս. Պետր 1835]: Այս կտրին մէջ Յուսիանոսի [*] ժ.Դ. պիտի լինի Ի.Դ. պէտք է կարգալ Ի.Դ. ժ.Դ. : Չեղադրաց մէջ այս տեսակ սխալներ եւ գրեւոր սխալութիւններ ասէպ կը տեսնուին: Խորովոյ Ի.Դ. [24] տարին Ներսէսի մահուան բաւական կարելի է համարել, որովհետեւ եզսիբուրս վկային մահուանէն վերջ [553] հազիւ 2 տարի եւս ապրած է նա: Իսկ Յուսիանոսի 24ր համապատասխան է 551—552ին, յորում ժողովը գումարուած է Ներսէսի նախագահութեամբ:

[*] Յուսիանոսի գահակալելուն բաւականն է 524ր. իսկ Խորովին 530:

ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԻ Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Ե Ի

ԱԹՈՌԱԿԻՑ Տ. Տ. ԲԱԲԳԵՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Վ Ե Շ Ա Շ Ն Ո Ր Հ

Տ. Տ. ԲԱԲԳԵՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ո Յ

ՕԾՈՒԱԾՐ ԱՊՐԻԼ 26ԻՆ

Հ Ա Լ Է Պ Ի

Ա. ՔԱՌԱՍՏԵՅՑ ՄԱՆԿԱՆՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԷՋ

Խոնարհ ուղերձ

Վաթիւրի ափեւէն

Մոռցիր, հայ սոխակ, եւ սիրական վարդիկ երգը, օ՛ն, յառաջ անցիր, շուրջդ բոլորէ հոյլ հոյլ բրուցիկներ եւ անոնց հետ համեզ մը սարքէ Հայ. եկեղեցոյ հարսնիին՝ սուրիական հողին վրայ կասարուած: Անոր հանդիսադիրն է ծերունի հայրապետ մը, ՍԱՀԱԿ Բ. հեռաւետ եւ խոհական՝ որ իր գաւակներուն բարօրութեան հոգեւով մտածկոյ՝ իր հօտին անդորրութեան պահանջէն կը սարսույ ամէն ժամ եւ իր ժողովրդեան բախճը չյանձնելով դիպումածին, կը կանխէ ամէն բանաւոր կարգադրութիւն, իմաստութեամբ ընտելով իրեն արքուակիցը: [*]

[*] Արքուակցութեան դուրսիւնը ինն դարեւէն նախազործուած է, ինչպէս կը յիշէ նաեւ Վաչնակ, անցեալ տարւոյ Մայիս 16ի

խորի՛ն մեծաւանճ անոր չնաշխարհիկ ոգիին:

Ուրեմն լուսիւն Արարա՛տի եւ Սիոնի բարձունքներէն արձակուած մահուան աղիոյորմ ողբերուն. էջմիածնի շիրմասանին եւ Երուսաղէմի Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն մէջ հանգչող վե՛ն հոգիներ իրենց հանգստեանին մէջ խայտան ի սես այդ խաղաղ երեւոյթին, երբ աստուածային ձեռք մը ամփոփելով սուգի սեւ շղարհներ՝ նոր ծիրանիներ կը սփռէ Հայ եկեղեցիին վրայ:

Քացուեցէք, հայ արեւ, ընդունելու կենսաւու աշխոյժ եւ նոր ոգեւորութիւն: Դուք շատ խիստ ձմեռներ, արդ ողջունեցէք զարնամ հմայք: Եւ դուք, յոռեսեսներ, մի՛ խորհի՛ք ւրսարաք հանդիսասեսներն ըլլալ Հայ եկեղեցւոյ աւերման, երեւկայելով միշտ եւր եւ դիակ, տեւք, ահա հօգոր ձեռքեր կը մաքրեն աւերակները, կը կանգնեն հասահիմն սիւներ, որպէսզի պայծառանայ պատկառանք հայութեան մեծ ընտանիքին: Հոս ահա հայր մըն է որ ընտանիքին ան-

բոլով քէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ իր Արիսակէս ուղին անձամբ իրեն յաջորդ կարգեց: Իսկ ժ.Ք. դարուն Գրիգոր Գ. Պապականի իրեն արքայակից օծեց իր եղբայր Դնուստ Ծնորհալին: Մահակ կարգդիկոսի այս պատմական քայլը վաւերացուած է Հալէպի մէջ գտմարուած ժողովէն:

դամներով շրջապատուած, իր ժողովուրդեան իրեն վրասահուած սուրբաւանդին յանձնաձիւղի՛ք ըլլալ անոյժպիտներով, չի տատամիր, չի յետաձգեր, իր զոյութեան տեւկանութեան վրայ անապանով, վասնզի գիտէ քէ մարդկային կեանքը ի յաւիտենից անմահութեամբ եւաշխարհուած չէ. ուսի յառաջ քան իր պայքը դ:պի յաւիտենականութիւն կ'օղէ անախանձաբար իր կենդանի ականցները խոցացնել հայ ժողովրդեան կուրծէն բարձրացած հիացողական աղաղակներու արձագանգներով քէ՝ կե888է՝ ԴԱՔԳԷ՛Ն:

Ո՞վ է Քաթգէն:

Սա երէկ Արմաւու մենասանին խոնարհ միանձն, Այնթապէն եկած վճիտ պատանեակ մը պանդուխտ, ուսման սիրով վառ, որ կը գլէ կ'անցնի իր ընկերակիցները: Օրմանեանի եւ Դուրեանի հովիւր իմացականութիւններէն սրբագործուած մաքուր հոգի, կը սիրէ միշտ զիրք եւ գրականութիւն, կը փայլեցնէ տաղանդ, կը յանձնէ մամուլին՝ բարի խորհուրդներ, ընտիր տեսութիւններ: Ուրեմն ժամ է որ այժմ ընթանայ * լուսազոյն հանապարհներով դէպի իր բարձր նպատակը, աշակից ունենալով անձնուէր ոգեւորներ, քեղարուած՝ իմաստութեան աներեւոյթ ոգիէն, որ մասնանիւ պիտի ընէ սա ուղղութիւնը — շինութիւն հայ հան, պայծառութիւն հայ եկեղեցւոյ, յառաջդիմութիւն հայ դպրոցի:

Ընկնանուր մաղբանէն է որ նորապսակ հովաւապետը՝ որ լաւ ուսումնասիրած է Շնորհալիներ, Լամ-

բռնացիներ, որոնց տպում աշխարհին անունով կը
ստանայ այժմ իր էկեղեցական առաջ ինքուր, ներքն-
չուի յաւէտ անոնց օրինակով, փայլի գիտակցօրէն
ստանձնած պաշտօնին պայծառութեամբ, գրաւ ներկային
մէջ ժողովրեան միահամուռ սէրը եւ տպագային ալ
Ազգ. պատմութեան մէջ լայն էջեր:

Ինչ շեղ փառք ասկէ աւելի հայ կղերին համար,
երբ կ'ըլլայ պատմական հրեշտակը հայ գաղականութեան,
կամ իբր հարստութեան ուղեւոր՝ կը գործադրէ այնպիսի
օրակարգ մը՝ որ մեր բարոյական գոյութեան սպառնա-
ցօք ներքին ու արտաքին թեմաքննութեան անարեւել յաւեր-
ժօրէն, ոչ ոք հերձուցիչ կազմէ սփռելով, այլ ծառա-
լելով լոյս եւ խաղաղութիւն:

[Նոր Լուր՝ 1 Նոյ 1931]

ԱՆՆԱՍ. ԳՐԱԿԱՆ. — Տ Բարգէն Ա. ծնած
է Այնթապ 1868ին, երիցագոյն առակեալ Ար-
մառու Գագրեկանքին Ա. դաստաւանին եւ վար-
դապետ ձեռնադրուած 1896 Մայիս 26ին:
Առաջնորդական պաշտօններ վարած է Սամ-
սոն եւ Մուշ: Երկար տեւեմ Բարգէն Գալա-
թիոյ Ա. Լուսաւսիչի եկեղեցւոյն: Ռուսացի
Կեդրոնականի եւ այլ վարժարաններու մէջ
եւ վարած Լոյս կրօնաքերքի խմբագրութիւնը
(1895—96): Գուրեան Ա.ի Եզմիր երթալէն
վերջ 1904ին պահ մը վերադառնալ կարգուե-

ցաւ Արմառու Գագրեկանքին: Յետոյ Գալա-
թիոյ Առաջնորդ ընտրուելով՝ նոյն թեմին վրայ
եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ Եզմիրեան կա-
թօլիկոսէն: Պատերազմէն առաջ Ամերիկա
գնաց, եկեղեցական գիտութեանց ուսումնա-
սիրութեան: Այն տեւեմ եղաւ Խոզմուր Խովի
եւ Բարգիչ այլ եւ այլ տեղեր: Հասարակեց
Տարուս պարբերաբերքը: Զինադադարէն ետ
անցաւ Մուսաղէմ, ուր ողբացեալ Պատրիկ
Կիլիկեցականի առաջնորդութեամբ եւ Գուր-
եան Պատրիարքի Խովնաւարութեամբ վերա-
բացուած Ժառանգաւորաց Ընծաշարանին
վարիչ կարգուեցաւ, վարելով միեւնոյն տեւեմ
Սիոնի խմբագրապետութիւնը: Անցեալ տարի
Տ. Տ. Սահակ Բ. կաթօլիկոս իր ծանօթ կապի
պատասխանները տալով ետք Տ. Բարգէն
Ա.ը արքեպիսկոպոս նշանակեց: Բարգէն Այնթա-
պ ոչ միայն թեմի, եւ այլ գրչի մարդ է. ունի ըն-
դարձակ գրական գործունէութիւն, եկեղեցակ
է շատ մը քանկարժէք գործեր:

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ
Տ. ԹՈՐԳՈՍ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ
 ԳԱՅԱԿԱԼ ՍՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԱՅՈՒՈՅՆ
 Ս. ԵՐՈՒՍԱՆԷՍԻ

Տ. ԹՈՐԳՈՍ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿ.

Պ ա Տ Ր Ի ա Ր Բ

Հայոց Ս. Երուսաղէմի

եանց Միաբանութեան, ի մասնաւորի նոր
 փառս է Տեղապահ Տ. Մեծօրայ Ս. Նշխար
 Ն. Եանեանի խոնարհութեան, որուն հայեցա-

Գահը՝ ուրկը բարձ-
 րանայ այժմ Թորգոմ
 Սրբազան՝ Ս. Յակով-
 բեանց մայրավանքին
 Միաբանական Ընդհ.
 Ժողովին Յունիս 17ի
 Բուէով (*), առաքե-
 լական օրերէ մնացած
 անփութ փայտէ, ա-
 մենէն քանկ ժառան-
 գութիւնն է. որուն
 փառքին մեծութեան
 նեւ կարող չեն հա-
 մեմատիլ աշխարհա-
 յին պերճանք: Անոր

(*) Այս բնութե-
 րիւնը պատիւ կը
 բերէ Ս. Յակոբ-

վերջին զահակալն եղաւ մտքի իշխան մը՝ կրօնաւորի
 սեմով պարտւում՝ որ իմաստութեան լոյսը շողա-
 ցուց. իրմով խայտալից սառապակով սրեւր, վաղան-
 ցիկ երեւոյթ, որ շուտով փարատեցաւ եւ ընկղմեց խոր
 խաւարի մէջ Գլխադիրին օրէւանը:

Բայց ահա աստուածային ժպիտը արձակուեցաւ
 վերսին Սիրոյ բարձունքին վրայ ցրուեցան սպառ-
 նալից ամպրոպներ, տեղի տուաւ մոռոյր, սպառնեցաւ
 աղջամուղջը, եւ ժպտուն լոյսեր բափանցեցին մթին
 մեհասանք: Ահա անոր սեմին վրայ կը կանգնի Թոր-
 գոմ Սրբազան իշխանութեան մականը ձեռքը: Բիր
 փառք նախախնամական գերացոյն կամփին, որ ան-
 նեան կարծուած աւազահասիկներով, խիներով զիտէ
 բարձրացնել մեծութեան կոթողներ ինչպէս ահա Պար-
 տիզակի մէջ բողբոջած խոնարհ՝ ծիլ մը դարձնել հո-
 ճեւան ծաղկի՝ որ իր բոյրերով անուշաոտէ փար-
 սախներով ընդարձակ բացասանքներ:

Շունչը Թորգոմ Սրբազանի՝ որ ներկայիս կը հմայէ
 սրբազան պերճախօսութեան հրապոյրներով, ինչպէս
 կախարդեց ան երէկ նոյնիսկ Սահակ կաթողիկոսն,
 դասաւարտուած էր ի սպառ մարելու մեր բնաշխար-

կէսը եղած է միտք վանքին ճաշի միայն եւ
 գնահատուած է իր աննմանութեամբ: Տ.
 Թորգոմ Պատրիարք այսպիսի տարրերով շր-
 ջապատուած ըլլալով պիտի յաջողի զարձադ-
 րել իր օգտակար ծրագիրներն ի նպատակ մայ-
 րավանքին:

հի ահարտ փոքորիկներուն մէջ, ուրեմն այն պարգեւ է երկնային մեր ազգին բնծայում: Ահա իբր բրուսի խեցեղենի ջախջախուելու դասապարտում կեանք մը եղական փայլով մը երեւան կուգայ: Այդ շնորհում կեանքն այսուհետեւ պէտք է ըլլայ արգադիր նուր Ս. Յակովբեանց մենաստանին, որուն վրայ պէտք է սաւառնի հանրային գորգուրանք եւ ամէն ոք գոհ սրտով խորհրդածէ թէ ժամին պարիսպներէն ներս կը երջի ուրուսեստի՝ խաղաղութեան հրեշտակ մը, ինչպէս հոգեւոր Պօրեան Սրբազանի օրերուն:

Բիւր երանի Թորգոմ Սրբազանի՝ որ կոչուած է կենդանացնել իր եսամեծ ուսուցիչը բարձրագոյն արժանիքներով եւ ես յանձնուս յուզուած՝ քաց աչքերով համբուրեցի իր գիրն՝ որով պատում էր զիս եւ պահ մը խաբկանք ունեցայ հաւատալով թէ Պօրեան Սրբազան անդրբիրմեան հաղորդակցութիւն կը կատարէ ինձ՝ իր յետին սանին հետ:

Կենսագրութիւն.— [*] Ծնած է Թորգոմ Սրբազան 1874 Սեպտեմբերին Պարսիզակ: Մկրտութեան անունն եղած է Մկրտիչ: Նախակրթութիւնն ստացած է գիւղին վարժարանը՝ որուն տեսուչն էր հոգեւոր Պօրեան Ս. [1880—1891]: 1890 Հոկտեմբերին իբր առակերս կ'ընդունուի Արմաշու Դպրեվանքին մէջ, որուն վերատեսուչն էր Օրմանեան Ս. եւ նոր փոխ-տեսուչ եղիւ Վ. Պօրեան: Դպրեվանքն ուսանողութեան

[*] Համառօտում «Սիւն»:

վեցամսեայ շրջանը աւարելէ ետք, Թորգոմ Ս. որ արդէն հետզհետէ ստացած էր Դպրութեան եւ սարկաւազութեան ասիմանները, 1896 Սեպտ. 15ին կը ստանայ Կանանայութեան ասիման եւ արեղայութեան վեղար ձեռնադրութեամբ Օրմանեան Ս.ի եւ խարսալիլայութեամբ Պօրեան Ս. եղիւ Ծ. Վ.ի, որոնց երկուքն ալ եղած են իր տեական եւ բուն ուսուցիչները: 1897ին Դպրեվանքն Ուսումնարանին մէջ ուսուցիչ կը կարգուի հայերէնի եւ ժամանակների եւ նոյն տարւոյ Դեկտեմբերին Կէսիկ Փաշայի եկեղեցւոյն մէջ Օրմանեան Ս.է կը ստանայ վարդապետութեան մասնաւոր իշխանութեան չորս ասիմանները: 1898 Օգոստոսին կը կարգուի փոխ տեսուչ Դպրեվանքն Ուսումնարանին: 1902ին Արմաշու տաճարին մէջ Ս. եղիւ Ս. Պօրեանէ կը ստանայ վարդապետական իշխանութեան տար ծայրագոյն ասիմանները, 1903 Մարտ 2ին Վեհ. Հայրապետէն արժանութիւն կը ստանայ վարդապետական ակադեմիոյ լանջախաչի: 1904 Հոկտեմբերին կը կարգուի վանահայրական փոխանորդ եւ վերատեսուչ եւ 1906 Սեպտեմբերին լիազօր փոխ-վանահայր Արմաշու Դպրեվանքն, յաջորդելով Պօրեան Ս. եղիւ Ս.ի որ առաջնորդ ընտրուած էր Զմիւռնոյ: 1907 Օգոստոսին կ'ընտրուի Առաջնորդ Սեբասթիոն եւ 1908 Հոկտեմբերին իբրեւ հոգեւորական պատգամաւոր նոյն թեմին՝ կը մասնակցի Էջմիածնի մէջ Ամենայն Հայոց Կարողիկոսի ընտրութեան: 1910 Սեպտ. 19ին Էջմիածնի մէջ Իգմիրեան Ս. Մատթէոս Բ Ս. Կարողիկոսէ

Եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի: 1911 Դեկտեմբերին դարձեալ կ'երթայ Էջմիածին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բնակարան: 1913 Օգոստոսին կը հրաժարուի Սեբաստիայ Առաջնորդութենէն եւ կուգայ Պոլիս, ուր մէկ փոքր ամիս ֆարգիչ կ'ըլլայ Պապրգիւղի Եկեղեցւոյն: Այդ միջոցին կ'ընտրուի Առաջնորդ Եղեղեան եւ Տիարապետ եւ Տեղապահ՝ Վանէ եւ Եգիպտոս: Պատրիարքարանի հաւանութեամբ կ'ընդունի Եգիպտոսի տեղապահութիւնը եւ Գահիրէ կը հասնի 1914 Մայիս 1ին եւ Յունիս 28ին միաձայնութեամբ Առաջնորդ կ'ընտրուի Եգիպտոսի: 1916 Սեպտեմբերին Տ. Գեորգ Ե. Կաթողիկոսէն պատուիրակ կը կարգուի Ամերիկայի Հայութեան, բայց տակաւին այդ պատշտօնին չձեռնարկած, նուիրակ կ'որոշուի Հնդկաստանի, Պիտմանիոյ, Ճափայի, Եթովպիոյ եւ Սուսանի, եւ 18 ամիս հոգեւոր այցելութեամբ կը Երջի Անգլ. Հնդկաստանի, Պիտմանիոյ, Մալայեան ցամաքակղզիի, Ճափայի, Չէյնայեան կղզիներու, եւ Սումատրայի հայաբնակ ֆաղսները, ուր կը կատարէ հանգանակութիւն ի նպաստ ազգին եւ կը կազմակերպէ Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղեր: 1908 Մարտին վերադառնալով Եգիպտոս, կը հրաւիրուի Երուսաղէմ Զատիի տօնին ներկայ գտնուելու համար, եւ այդ միջոցին ոգի ի բռնի կ'աշխատէ հակառակ Յունաց ջանքերուն, անվար պահպանելու Ս. Տեղեաց մէջ ազգ. իրաւունքները: 1921ին կրկին Երուսաղէմ կ'երթայ, իրեն պատգամաւոր Ազգ. Պատրիարքարանին, ներկայ գտնուելու Դուռեան Տ. Եղիշէ

Ս.ի պատրիարքական զանակալութեան: 1929 Օգոստոսին Վ.Լ.Հ. Հայրապետէն կը նշանակուի լիազօր ներկայացուցիչ Երուսաղի Հայոց թեմին եւ ամբողջ ուր ամիս կը Երջի Երուսաղի զանազան հայաբնակ ֆաղսները, կ'ուսումնասիրէ Երուսաղի թեմի կազմակերպութեան գործը եւ ընդարձակ Եկեղեցւոյ մը իր տեսութիւնները կը ներկայացնէ Էջմիածին: 1930 Ապրիլի վերջերը կը դառնայ Եգիպտոս, ուր կը մնայ, պահելով իր վրայ հայրապետական պատուիրակի պատշտօնը, երբ 1931 Յունիս 16ին ընտրուեցաւ Պատրիարք Երուսաղէմի:

Տ. Թորգոմ Ս. իր բազմակողմանի հմտութեան եւ տաղանդէն զատ, ուր ուր եղած է, ցոյց տուած է վարչակարգութիւն: Ունեցած է գրական բեղուն գործունէութիւն: Լատագոյն գործերու քաղաքագիտութիւններէն զատ, յիշենք իր գլխաւոր գործերը, ուսումնասիրութիւն **Խրիմեան Հայրիկի**, **Նարեկի** աշխարհաբար քաղաքագիտութիւնը, **Յոբայ գիրքը** աշխարհիկ լեզուով տաղաչափուած, **Դուռեան Եղիշէ Մարգարէի** վրայ կենսագրական ընդարձակ ուսումնասիրութիւն, **Հնդկաստանի** մասին ընդարձակ գրուած մը, Երուսաղէմի մասին յօդուածաւոր մը, քաղաքագիտութիւն **Յոնանի** մասին **Հոգեբանութիւն**, Հանրի Մարիոնի **Մանկավարժական Հոգեբանութիւն**, Յիպոլիտի **Հերովդիան**, Պաւլոյի **Արուեստ Բերդական**, Եւն. Աշխատակցած է **Սիմոն** եւ այլ գրական համ-

դէսնգրու: Ոճը խնամուած է փափուկ, որդեգրած է իր հոգեւոր ծնողին Գուրեան Սի գրական ուղղութիւնը եւ հանդիսացած է արժանի աւակներս իր մեծ ուսուցչին:

Ահա անբասիր եկեղեցական՝ որուն կեանքը վերելք մը եղած է ընդմիշտ փառքի կատարները, ամէն առթիւ զնահատուած ըլլալով իբր զարգացած պատկերացումը եւ ընտիր բեմախօս:

ԳՐԱԿԱՆ - ԲԱՆՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

Թ Ե Թ Ե Ի Ա Կ Ն Ա Ր Կ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ
Կ Ե Ա Ն Ք Ի Մ Ա Ս Ի Ն
(ԺԶ - ԺԸ դար)

Կ. Պոլսոյ Հայերը՝ որոնք այսօր ճիշդ եւրոպական կարգ ու սարք եւ նշան ու կայ ունին, մինչեւ այս վիճակին հասնելու համար ասիականաբար մի քանի շրջաններէ անցած են, իրենց զաղքականութեան առաջին օրերէն:

Տարեցոյցիս անձուկ էջերը չեն բոլորեալ մեզ, երկարօրէն գրելու՝ Պոլսոյ հայ զաղութին հետզհետէ կրած ընկերային ձեւափոխումներու մասին: Հետեւաբար պիտի ջանանք միայն անոնց ցայտնայ կողմերը ուրուագծել:

Նախ եւ առաջ ըսենք թէ՛ ԺԶ եւ ԺԷ դարերու շրջանին եւ անկէ յետոյ ալ բաւական ժամանակ Պոլ-

— Աղօթքն հաշիւի մի է, որուն մէջ հոգին կը տեսնէ իր բոլոր բիծերն:

սահայերը շատ չարաւ եւ սակաւապէս կեանք մը վարած են:

Հայ եկեղեցիին պարտադրած պահեցողութիւններուն - որոնք առողջապահական տեսակէտով սնորհունաւ են անհոտ - հեղինակն անպակաս իր փառաւոր սերունդներ հասցուցած են:

Այսպէս՝ 1577 ին, Ապրիլ ամսոյ մէջ « Խրք »-ի օր մը, այն ատենուան պատրիարքը [Յովհաննէս Երկ] Սիւրբ Երեմիայի 1573 - 1581 թուականներէ վերջ հետեւեալ շա՛տ պարզ կերակուրներով պահած է իր երեք գերմանացի հրապարակները:

— Բրինձ, կանաչեղէնով եփած:

— Խաւած միս

— Երեխիկ

— Պախլիս, պանիր եւ

— Դիւնի հողէ ամանով, զոր նախ ինքը խմեր է վրան խաչակնքելով յետոյ շուրջը գնդակներուն համար տուցեր է: Մեր մէջ արդէն սակաւապէսութիւնը սովորական բան մ'էր մինչեւ 19րդ դարուն սկիզբները: Տարւոյն մի մեծ մասը պահեցողութիւններու յատկացում էր: Բայց ասոր հետ մէկտեղ ուսիք օրերուն՝ մեր պոլսահայ պապերը [Խոսեփեմիս Խոնարհ եւ միջակ

— *Ողիորդ փառասիրութիւնն է, սխալ փառամոլութիւնը:*
(ՕՐԱՄԱՆԵԱՆ)

դասակարգին մասին է միշտ խորհիկներ եւ համադամներ ունեւոր պահեցողութեան զբաղմունքին չէին փոխարիներ:

Հարցնիքներու, կնունքներու եւայլնի ատեն սակայն՝ բացառաբար, պահապանութեան սահմանին մէջ կերուիտներ կը ստիպէին: Սակայն հիմաւորապէս ինքզինքնին արքայութեան տուած Հայերու շատ չենք պատահիր հայ գաղութի պատմութեան մէջ:

«Սարխոս Յակոբ»-ի մը եւ կամ «Սարխոս Սերգիս»-ի մը դուն ուրեք կը հանդիպիմք տեղեկագիրներու եւ այլ պատճառներով արձանագրութիւններու մէջ: Արդէն այլ դարաւորացիներուն ոգիւնը ընկելի զորոքումը պարտաւորութեան տակ կ'արգիլուէր եւ անպատշաճութիւններ ճշմարտութեան կ'արգիլուէր: Այսու հանդերձ՝ այս արգելքը շատ անգամ երկար չէր տեւեր եւ ընդհանրապէս Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ ուրիշ արուարձաններու զինեւորները բոլոր առաջնայն կը բանէին մեծ զօրութեամբ:

Համես դասակարգի ընտանիք մը շաքարը հազիւ անգամ մը մտեղէն կերակուր կ'ուէր: Կ. Պոլիս այցելող օտար նահապարհաւորներ կը գրեն թէ բնակչութեան սնուար մեծամասնութիւնը բրինձով կը սնանէր:

— *Մորս դաստիարակութիւնը արուեստ չէր,*
սիր էր:
(Լ.Ա.ՄԱՐԿԻՆ)

Երջանիկ էր այն օրը օրին ապրող մարդը, որ իրիկ-
ուան իւղոս «փիլամ» մը կամ լաւ ապուր մը կը
սգներ իւր հաշտեղանին վրան: Արդէն հինէն ի վեր
մեր մէջ առած մը կայ. «փիլամ, պապայիդ տունը
փլաւ» այնչափ յարգի կերակուր մ'էր ա'ն համեստ
խաւկներու համար: Հարուստ անձնաւորութիւններու
«Զօրպանի» այսինքն «ապուր բաշխող» մակդիրը կը
տուէր: Հաւկիթին գինը երբ բարձրանար, ամէն մարդ
իւրաքանչէր կ'անցնէր «հուկիթը փառա մըն է, առ ի'նչ
տղութիւն, քսելով: Մէկ փարայով մարդ կը կշտանար
եւ երկու ստակ ալ կ'աւելնար այն ժամանակները:
Օտար հանապարհօրդ մ'ալ իւր Կ, Պոլիս այցելութեան
առքիւ կը տեղեկացնէր թէ՛ ժողովուրդը կանկաւորի եր-
կու տեսակ կերակուր եփել գիտէր զոր շատ համով
գտեր է ինքը:

Ա. — Կանկաւոր 4 կտորի բաժնէլով եւ ձէքի մէջ
թաթխելով կտակարայի վրայ խորովել:

Բ. — Կանկաւոր երկու կտոր ընելով պարզապէս
փուռի մէջ եփել եւ յետոյ վրան ալ պղպեղ ցանելով
ուտել:

Հակառակ այս չափաւ ապրելակերպին Պոլսա-
հայերը չ'են բազմացած ինչպէս որ պէտք է: Եթէ գա-

— Հաստիքը շնորհաւորէս պէտք մըն է միտ-
քիդ դասարկը յրացնելու: (ՈՐՄԱՆՆԱՆ)

առնէրէ շարունակաբար եկուր Հայեր չըլլային, այս
գաղութը իւր քուակամ ե'ւ տեսնական կարեւորու-
թիւնը շատեց կորսնցուցած կ'ըլլար:

Ասոր պատճառները հետեւեալներն են: Նախ՝ այն
տեսնական սովորութեան համեմատ աղջիկները 12—13
տարին քեւակոխելուն, եւ նոյնիսկ աւելի կանուխ,
տուս մը կը կարգէին:

St. Von Gerlach գերմանացին լմաստանապետ
Գերմ. դեսպանատան էլշի խանին մէջ «Զեմպերի
Թաւ»-ին դիմացը՝ իւր օրագրութեան մէջ կը գրէ թէ
սովորութիւն էր աղջիկները նոյնիսկ 9 տարեկան հա-
տակին հարսնացնելը: Աղջկան մը մինչեւ 13—14 տա-
րեկան հասակին չի կարգուիլը եւ ամուլ մնալը տղու
կորուստ է քսելով մեղք կը համարեն եղբ:

Երկրորդ պատճառ Պոլսահայերու normal կերպով
չի բազմանալուն, դայեակներու աւելորդապաւտ տ-
վորութիւններուն, անմաքութեան եւ տղիւնութեան
պէտք է վերագրել: Մարդ կը զարմանայ տապանա-
հարեալ շատ սովորական զվախանաւոր տղաքրքէ՛:
սեւայ կրկնուող արձանագրութիւնները կարդալով:
Դայեակ դատակարար ի պատուի էր, նոյնիսկ դեսպա-
նական «թարգման»-ի մը մայրը դայեակ եղած է, ինչ-

— Տունիկըր մշակութեամբ կը զարգանան
եւ մարդիկ դաստիարակութեամբ:

պէս կը կարգանք հին շիրմաքարի մը վրան: Երբորդ ժանսախտի եւ յետոյ Գոյեալի համանաւականներուն Կ. Պոլսոյ մէջ տարիներ տեղոյ ներկայութիւնը անհետացած է բովանդակ քնակչութիւնը, թէեւ ըստ համապարհօրդներու գրաւոր վկայութեան Հայերը իրենց մահութեան շնորհիւ ամէնէն քիչ տուօղներէն եղած են համեմատաբար: Պէճք է նաեւ աւելցնել թէ խաներու անկիւնները եւ «օտալար» կոչուած խնդուած բնակարաններու մէջ ապրող պանդուխտ Հայերը սոսկալի աղտոտութեան մէջ կը յղալային եւ մահուան հարակիւ կը դառնային առաջին առիթով: «Քէլերմէնի» անուանակոչումը սովորական էր պանդուխտ Հայերու մասին, որոնք այն ասեմուան Հրեաներուն պէս ձէրի տեղ «Շուլաղան Եաղը» այսինքն շուշումայի իւղ կը գործածէին իրենց կերակուրներուն:

Բարեբախտաբար այս աղտոտ կենցաղը աստիճանաբար բարելաւուած է, այնպէս որ Հայերու մահութիւնը առածի կարգ անցած է յետոյ տարիներու ընթացքին, եւ մինչեւ այսօր ալ կը տեսնուի: Բայց ինչ որ յաւկապէս մասնաճեղ կ'ուզենք, այդ դարաւերջաններու Պոլսահայերուն անհասական եւ ընտանեկան բարոյական յատկանիւնն է:

— *Իւրաքանչիւր օրն ենթադրե՞ք թէ վերջինն է միշտ:*

Մարդասպանութեան, զոդութեան եւ շնորհեան դէպքերու գրեթէ բնու չենք հանդիպիր տարեգրութիւններուն մէջ: Զօր օրինակ, St. Von Gerlach իւր օրագրութեան մէջ [1578 Մայիս] այլադաւան կնոջ մը հետ շնորհեան յանցանքով բռնուած հրեայ երիտասարդ մը կը յիշէ որ մահուամբ պատժուած է «Պալմ Բազար»ի մէջ իսկ կիճն ալ ծովը նետած են իր գործած անբարոյականութեանը համար:

Միեւնոյն հեղինակը կը յիշէ նաեւ իւր գրքին մէջ [1577 Փետրուար] անբարոյական կիներէ աւելի վատ տեսած կարգ մը մանչեր՝ որոնք լաւ հագուած եւ շփուած, հարուստներու բնակարաններու առջեւէն կ'անցնէին կը դառնան եղեր ո'չ բարի նպատակով: Ասոնց իր գին 20—40 տուգաք եւ ձեռք մը գեղեցիկ հագուստ պահանջելին կը նշանակէ օրագրողը:

Հարկաւ ցանցառ քիւով Հայեր ալ այդ դարերու շրջանին զանազան յանցանքներով դատաւարտուած են, բայց ընդհանուր առմամբ Պոլսահայ գաղութը լաւ բարոյականի սեր եղած է եւ պարկեշտօրէն ապրած՝ ապագայ սերունդներուն բարի օրինակ ծառայելու աստիճան:

Գ.

— *Յարգած եմ երկու կարեւոր պայմաններ. որք են չգալարակողները եւ չվնասել:*
(ՕՐՄԱՆԵԱՆ)

ԳԱՆՏԻԼԼԻ ԶԳՆԱԻՈՐԸ

Նոնիանասակ. երկայն սպիտակ մորուսով, աղե-
խառն մագերով ու յոնեերով, արծուեղունգն, ուրսուն-
հինգամեայ պատկերով
ծերունի մըն է Գան-
սիլիի նգնաւորը:

Քառասունըջորս տա-
րիէ ի վեր կը բնակի
երկամօտիկ բլրագագա-
քի մը վրայ. իբր նոր
ոմն տուրք Անտոն նրգ-
նաւոր, սա տարբերու-
թեամբ միայն, որ անոր
պէս չունի եովր փորձիչ
բանասիրտներ, եւ ո՛չ
ալ անոր նշանաւոր խո-
գը: Միայնակ է իր ան-
շուք սենեակին մէջ, չու-
նի եւ ո՛չ սպասաւոր մը:

ՕՉԱՆՆԷՍ Մ. Վ. ԱԲԻԿԵԱՆ
Նախախնամութիւնը կը
հոգայ իր ամէն պիտոյ-
քը, նոյնիսկ կերակուրը, ինչպէս երբեմն հին նգնա-

— Սնափառութիւնը քաժիւն է միջակ միս-
քերու:

տոները, որոնց կերակուր կը բերէին հեռեսակները,
բաւ տաւնդորքեան Վարդ Հարանցի:

Յքէ ունի, զիւր ցորէկ իմէն անբաժան, միակ
ընկեր մը սա իր պահապան հեռեսակն է, որուն հա-
մար՝ տուրք Գրիգոր Նարեկացիին հետ՝ այսպէս կ'ա-
ղօքէ նա Յիսուսին. «Ինձ մեղաւորիս հողեղինի մար-
դասիրեացես ողորմել, Յիսուս, աղաչանքով իմոյն
հրեականի, դարձուցանելով զիս, Տէր, ի բարիդ եմ
հետս լուսոյ զի ցաւանդ հոգւոյս իմ պաշտպանու-
թեան, զոր հաւատացեր նմին տեսչութեան, զրնկալ-
եալն 'ի քէն' 'ի կենցաղ տօնացս' ուրախութեամբ
արհիւ յիս բերկրեալ, անմեղադրելի առ 'ի քէն օրհ-
նեալ' խնդալից զիմաց զուարճութեամբ քեզ, արեալ
բարձրութեան փառաց անհասից, 'ի խախնանս կեն-
դանախումբս բերկրեցելոցն պարուց մատուցեալ ըն-
ծայեցուցէ, գովեալ ողորմած»: [1]

Իւ նգնարանին կցուած է աղօթարանը, ու այս
երկուքին մէջ կ'անցրնէ նա ամբողջ օրը՝ աղօթելով,
կարդալով ու գրելով:

Վաղարայոյց է, արեալոյսին՝ պուրակներու մէջ
ու ծառերու կատարին վրայ հուռողող քոչուններուն

(1) Ողբերգութիւնք — բան 2Ա. Գ.

— Համբարը մարդու երկրորդ կեանքն է:
(ՊՈՍԻԻԼ)

հէս կ'ողջունէ արեւուն ելքը, ու կը փառաբանէ զԱստուած:

Կը փութայ աղօթարանը, կը պատաստուի երկար. արժանապէս մատուցանելու համար իր հանապազօրեայ սուրբ պատարագը, որուն կը մասշի այնպիսի մտամոխի, երկիւղած, կենդանի հաւատով, ու կ'արտասանէ աղօթքները հասիկ հասիկ, որ պատկառանք կ'ազդէ հերկաներուն վրայ:

Աղօթարանը, կամ լաւ եւս ըսել էկեղեցեակը, որ իր անխոնջ արդիւնով ընդարձակուած է ու արդի ձեւը առած, չափազանց սիրելի է իրեն, կը գուրգուրայ անոր վրայ, ինչպէս արուեստագէտը իր ձեռակերտին, կը ջանայ միշտ մաքուր եւ աղօթատունի արժանավայել վիճակին մէջ պահել զայն, զժբախտարար ներկայիս տեղոյս մէջ գրեթէ մնացած չէ հայ կաթողիկէ հասարակութիւն, ու մասունքս կը յաճախէ միայն սակաւաթիւ լաւին ժողովուրդը:

Օրուն մնացորդ մասը կ'անցընէ նա ընթերցումով նշանաւոր հեղինակներու, որոնք իր ամենասիրելի բարեկամներն են, բնաւ չի ձանձրանար անոնցմէ, կը քրքատէ անոնց էջերը անդադար, ու ռսկի իմաստները կը տալու իր սուր յիշողութեան մէջ, երբեմն ալ կ'ընդօրինակէ զանոնք քղբիկներու վրայ:

— Ներեղի ազանութիւնն ռիայն ժառանգակնն է:

Առածը կ'ըսէ թէ «նմանը կը սիրէ իր նմանը», ըստ այսմ՝ նզնաւորս ալ սիրահար մըն է սուրբ Գրիգոր Նարեկացիին որուն **Ողբերգութիւնք**ը երբեք ձեռնէն վար չի ձգեր, երբեմն ալ կը քաղէ անոր գեղեցիկ ըստածքը. իր գիրովը՝ քղբիկի մը վրայ ընդօրինակուած տեսայ յիշեալի հետագայ չորս տողերը.

«Խաբմունք յիմարութեան եւ խաղալիք տղայական, Աշխատութիւն ընդունայնք եւ վայելմունք երազական»

Համբարէ ոչնչից եւ պահեստ հողմոց

Մամնութիւնք ասուեաց եւ կերպարանք

Ժիծաղելիք: [1]

Գանձիլիի նզնաւորը՝ միայնակեացի կեանք մը անցընելով հանդերձ՝ շատ մարդամօտիկ է, գուարքաբարոյ եւ հանելի ընկերական: Ու առանց չափազանցելու կրնայ ըսուիլ, թէ ակնաւոր, ակնցայտը եւ սուգաբան կենդանի պատմիչ մըն է իր ապրած ժրտունքին հարստութեան ղեպներուն, ու մասնաւորապէս հայ կաթողիկէ հասարակութեան վերաբերեալ ազգային ու եկեղեցական գործերուն ու անցուղարձերուն, զորս այնքան հմտութեամբ, մանրամասնու-

(1) Նարեկ բան ԾԵ. Գ.

— Ծերութիւնն, ինչպիսի նսեւ մայրութիւնն տեսակ մը փառանայութիւն են:

քիւններով, մանրավէպերով ու ախորժելի ոճով կը պատմէ ծամերով, ու չես ձանձառու, մանաւանդ թէ կը հետաքրքրուիս ու փափաք մը կը զգաս՝ ձեռքդ գլիշ մը առնելու եւ արձանագրելու լսածներդ մի առ մի, անոնցմէ լոյս հանելու համար ուրաւներհինգամեայ եկեղեցական ու ազգային վաւերական պատմութիւն մը:

Ճգնաւորս միանգամայն քաջ ճնշեալցէ մըն է, ու մայրենի լեզուին հաւասար կը խօսի ու կը գրէ Քրանսերէնը, հմուտ է նաեւ քուրճերէն, յունարէն, լատիներէն, իտալերէն, անգլիերէն ու գերմաներէն լեզուներու:

Ճգնաւորս յիշեալ յայտնութիւններուն հետ կը գուզընթանան անոր բարոյական, կենցաղագիտական, ազգասիրական ու ազնուութեան անգնահատելի ձիրքերը:

Ամէն բանէ առաջ՝ սիրող է նշմարախօսութեան, որուն պատշապանութեան համար, հարկը պահանջելուն, մինչեւ իսկ կը զոհէ իր անձը, արհամարհելով ամէն կեղծ մարդկային նկատառութիւն կամ երեսպատութիւն, եւ մարգարէին հետ կրնայ լսել համարձակ թէ «խօսելի գլխաւորութիւնս՝ եմ եւ ոչ ամաչելի»: Նախանձախնդիր է ստեղծածային ու եկեղեցական օրէնքներու եւ կանոններու պահպանութեան, ինչպէս նաեւ

— Ծուրարութիւնն մոտ կուսայ առեւն տեսակ մուրաբաններու:

ազգային ձեւերու եւ արարողութիւններու հաւատարիմ գործադրութեան:

Յնութիւնը ազնիւ է յոյժ, արտաբան է իշ մը խիտ երեւցած դէմք, խօսակցութեան ասեւն կը փայլի ժպիտով մը անուշիկ: Փափկանկատ է, հանդիմանաւոր ու խոնարհ: Ուրեմն փառք կը մօտենայ իրեն. նոյնքան կը հեռանայ ինքը անկէ, այս պատճառաւ ալ անա՝ փառասունընդոս տարիէ ի վեր առանձնացած կ'ապրի բլրագագաթի մը վրայ, առանց երբեք հետամուտ ըլլալու պատշաւաւոր պաշտօններու, որոնց զուգէ շատերէն անկի արժանաւոր էր իր ունեցած ձիրքերովը, բայց սիրած է նա միշտ խոնարհութիւնը, ազգուած Քրիստոսի սա խօսքերէն, թէ «ես յո՞հ հանգեայց, եթէ ոչ ՚ի հեզս եւ ՚ի խոնարհս, եւ ոյ՞ դոզան ի բանից իմոց»: Նոյնիսկ երիտասարդական հասակին՝ մինչ ամէն արժանաւորութեամբ ու ձեռնհասութեամբ կը կատարէր նա իրեն յանձնուած եկեղեցական ու ազգային կարէնք պատշտօնները, անոր խոնարհ սիրտը կը թելադրէր իր շրջանակներուն, որոնք միշտ կը մտնէին «Մի՛ ինձի, Տէր, մի՛ ինձի, ալ՛ քու անուանդ երթայ ամէն փառք»:

Չափազանց չվիրաւորելու համար նշմարութիւն համեսութիւնը, կ'ընդհատէր ա՛յլ եւս լիբանանս իր

— Դիմ առաքինութեան ուսիկան չրին աշխատութիւնը:

առաքինութիւններուն, ու կը բողոքում որ անոնք ինք-
նին զովեն զինքը:

1931 Օգոստոս ամսոյս 14ին լրացած է արդէն
ուրբանումի ինկաւտեակը ծննդեան հզնաւորիս, բայց կը-
նայ յսուիլ, որ նա զօրաւոր է դեռ մարմնով, բոլոր-
ներէն այնպէս քաջութեամբ կ'իջնէ կ'ելլէ, իբր թէ ին-
քը չլլայ ուսերուն վրայ կրողը ուրբանումի ինկ -սարի-
ներու բնոր, եւ այս անուան շնորհիւ առողջաւոր եւ
կենսասու օրին Գանսիլիի:

Ստրագրոյս կը մաղթեմ, որ հզնաւորս ապրի
յաւէ քաջաւորջ. զինքը օրհապանոյ նոնքներուն պէս,
իւր կենսի տունին սաղարթներ մնան մեծադալար,
ու այսպէս տոնախմբէ իւր հարիւրամեակը: Եղի՛ր թէ
լսէր Սոսուած արեւոյն ու անկեղծ այս իմ մաղ-
թաւիս:

Ընթերցողները գուցէեցին անուան, որ Գանսիլիի
հզնաւորն է նոյնինքն **Քազակիւր Յովսէփ Ծ. Վ. Ս. քիւնան,**
մեծաւոր եւ ժողովրդապէս կարթողիկէ
Հայոց ի Գանսիլիի:

Գանսիլի

Հ. ԵՓՐԵՄ Ծ. Վ. ԱՊՐՈՅԵԱՆ

— Անկէն ծաղիկ պտուղ չի տար:

ՀԻՆ ԷԶԵՐ

ԿԱԿԱԶՆԵՐ

*Քոյր իմ, ցանկին մէջ կախաչներ կան, քաղի'.—
Ահա սիրող արեւուն պէս կ'արիւնին,
Պիտի իրենց քաժակներէն քիւրեղի
Խընկէտ աշիքն արեւին:*

*Անոնք այնչափ բըռնկեղեր են՝ որ կարծես
Հըրդենին իրենց կ'այրե քաշեղը անունն,
Պիտի իրենց քաժակներէն հըրակեղ
Խընկէտ կայծերն աստղերուն:*

*Քոյր իմ, քաղի', յորի մը պէս ծածկըւած
Յորեններուն մէջ՝ որ մեղմիկ կը նազիւն,
Պիտի իրենց քաժակներէն բոսորած
Խընկէտ արիւնն ակօսին:*

— Դոսիս արժանիք, յէտոյ փափաք:

Անոնք ծըռած արսոյսներուն քոյնին վրայ
Հաշ շողերով ողկոյզ ողկոյզ կը ծըփան,
Պիտի իրենց բաժակներէն յակընքեայ
Խըսենք խոսուովը Գարնան:

Քաղե՛, փոյր իմ, կակաջ ճե, բո՛ց փաղէ դուն,
Հրդեհն իրենց լեցուր զոգնոցըդ կոյսի.
Պիտի իրենց բաժակներէն փափկասուն
Խըսենք կրակներն յունիսի:

Ծաղկե՛ր, ծաղկե՛ր եւ քերնիդ պէս ինքնչեղի,
Կը խօսակցին ցորեանին հետ օրօրուն,
Պիտի իրենց բաժակներէն ծիրանի
Խըսենք գաղտնիքն հասկերուն:

Քաղե՛, փոյր իմ, պիտի պսակուիմք անոնցմով
Վաղուան զուարթ տօնին համար գիւղակին,
Եւ պիտի աչդ բաժակներէն, պարտըով,
Խըսենք գինին Տարփանքին:
Հացին երբ **Գ.Ս.Ն.Ի.Է.Լ. Վ.Ա.Բ.ՈՒ.Ժ.Ա.Ն.**

— Շողոփորքը գերի մըն է որ ո՛չ մէկ
Տիրոջ կրնայ ծառայել:

ՊԱՏԱՌԻԿ. — Նարայէյ Սրբազան իր կեան-
քի արձայնսին.— Վարդի նման բնոյց է չհնալ՝
Կ'ողջունէ շնորհալի մանուկն ձիւփան՝ Ս. Ղազարու
մենասանը: Դեռ շատ մասաղ՝ ծաղկի նման լոյսին
պայծառութիւնը կ'ըմպէ: Այդ առաջին օրերէն քա-
ւուսքին մէջ քաֆշած սոխակին պէս քափ կուտայ փե-
րօղական քոյիներու, նկատելով կեանքը՝ տաղերգու-
քին մը, որովհետեւ մինչեւ հոսակ շուրջը սիրեց բնա-
րը, որուն լարերուն վրայ հնչեցուց իր կարապի երգը,
էւ լսեց յաւերժապէս, այս աղերսն ուղղելով բոլորիկին.

«Թռչնիկ իմ սիրուն,
Երբ գաս ի գարուն,
Մարդիկ գիտ մոռնան,
Յիշէ՛ զիմ դամբան»:

Վենետիկ անձր միտքը շեղազարդեց էւ Հայ Եկե-
ղեցին իւրացուց անձր սիրտը իր գանձ անհալքական,
ընդերկար դղրդեցան մեր սրբապալները Նարայէյի պե-
հախօսութեան փաղատակովմերով, իր մուտան ող-
բերցեց հայ պանդխտին հետ, քափառեցաւ հայկական
ստուերներու մէջ, օրօրուեցաւ Լամարդինի դաշնակ-
ներով: Իշխանական սերունդէ իջած հռչակուեցաւ էւ

— Բարեգործութիւն մը իր հնայքը կը
կորսնցնէ, երբ շատ անգամ յեղեղուի:

իրաւամբ վեճ դիրձով իբր եկեղեցւոյ իշխան տար-
փոխուեցաւ: Իրաւ որ եղաւ քիչ մ'ալ փառասէր եւ
ցուցամոյ, ինչպէս Ս. Փափագեանի **Պատգամաւորի
օրագիրը** կ'ըսակէ զանի [Անուան 1901]: Աւա՛ղ,
իբր զարմիկին մասնութեամբ քաւագլուր ինկաւ իր
փառքի պատուանդանէն եւ անեացաւ 1892 Նոյեմ-
բերի սկիզբներ:

Բայց ես կը սիրեմ պահ մը վեր առնուլ փոքր
անոր մանկութեան տարիներուն մտնել Ս. Ղազարու
ակադեմիան. առաւօտ է: Ճիւղան շատ կանուխէն պէր-
նանքի եւ զարդարանքի սիրահար, ինչպէս որ մնաց
այնպէս ցվեց, հայրիկն առջեւ կանգուն՝ ոսկի մա-
զեր կը յարդարէ, այդ խաղաղ մեղաստանին բնակիչ-
ները վայրիկ մի հրաժարած իրենց ուսումնական քո-
նքիւններէն եւ զմայլած անոր անձին հրապարկե-
րով՝ չեն հաւատար իրենց չափերուն եւ կը բացազան-
չեն. «Սա աղօթիկ մըն է արդեօք»:

ԱԻԱՆԴԱՊԱՏՈՒՄ.— Կատուն. Կայծալը կը
վրդովէ կատուններ, ատոնք այս գիշերն եւ անա ատը
նամար է որ կը մլուեն փոքորիկի ասէն:

— Փառք չի կայ հոն, ուր տալիսնու-
թիւնը կը պակսի:

Շունը մարդկան կը յարի եւ կատուն՝ տանը: Եւ
եթէ իրենց տէրը մեռնէլէն յետոյ, դատապարտուած ըլ-
լայ զօրիւքի բոցերուն, շունը ջուր կը բերէ կրակը
մարելու, իսկ կատուն վայս կը բերէ զայն արծա-
ծելու համար:

Թռչունը.— Հայր բարեպաշտական գործ քամ ըլ-
լալ կը կարծէ երբ քոչնորսէն քոչուններ կը զնէ, զանոնք
յետոյ արձակելու համար: Թռչունը իր աչ ձեռքին մէջ
կը բռնէ, իր գլխուն շուրջ երեք անգամ կը դարձնէ
եւ յետոյ ազատ կը բողոյ ըսելով. «Ազատ եղիր եւ հե-
ռացուր ինձմէ ցաւ եւ հոգ»:

Բարեգուշակ է խան մէջ պահել հաւ, շուն եւ
կատուն, բայց մեր վրայ բուռնութիւն հրաւիրած կ'ըլ-
լանք, երբ պահենք ողջ ողջ ձուկեր, աղանիւսներ եւ
այլ քոչուններ:

Մարդ մը գէշ սովորութիւն ունէր. բռնել քոչ-
ունները, անոնց լեզուն կտրել եւ յետոյ ազատ բողոյ
զանոնք: Իր ամուսնութենէն ետք այս մարդը միայն
համր զուակներ ունեցաւ:

(L'Orient inédit)

ՄԻՆԱՍ ԶԵՐԱԶ

— Թիքեռնիկը քոչող ծաղիկ մըն է. ծա-
ղիկը՝ հաստատուած քիթեռնիկ մը:

ԲԱԲԱԽՈՒՆ ՍՐՏԵՐ

ՀՅՅՐԵՆԻ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Ո՛վ բնական աստածներ, դուք պատշելի էք միշտ ազնիւ հոգիներու, որչափ որ անոնք հազարաւոր վարսախներով հեռացած ըլլան ձեռքէ, երբեք չեն մոռնար զձեզ: Այսպէս ահա հայ զաւակներ, ապերջանիկ ուղեւորներ կենսոյի ճամբուն, հեռացած իրենց հայրենի բունիկէն, ետեւ քողած սրբութիւններ. կը բալեն ու կը բալեն իրենց առջեւ գծուած անձայր ուղիէն. դրժբախտութիւն մըն է այս, որուն դատապարտած են զիրենք ժամանակին խուժուած պայմաններ: Սակայն կան այնպիսիներ, որ այս դառն վիճակը կը բաղցրացնեն անմեռ յիշատակներով իրենց սիրելիներուն: Անոնց մօտիկ մէջ անցինք նկարուած է պատկերը իրենց հայրենի տան. հայր մը, մայր մը, եղբայր մը, եղբայր մը, սիրելի մը անոնց երեւակայութեան մէջ միշտ ներկայ են, հաղորդակից իրենց եւ սիրակաթ համբոյրներ կը լանձնեն չորս հովերուն, որ տանին զանոնք իրենց սիրելիներուն, պարագայութեան մէջ կը կարկառեն իրենց բազուկները գրկելու, ողջագոյրելու իրենց սիրոյ հա-

— Յաւր դար մըն է, հանգիստը՝ վայրկեան մը:

սորիկները եւ կը սարսուռան կարծելով լսել անոնց ձայնը, իբր արձագանգ հրեշտակներու: Ո՛վ քափառական հոգիներ օտար աստղերու տակ, քող այդ ձայնը ամէն ձայներէ աւելի բազր հնչէ ձեր լսելիներուն, եւ դուք մի՛ բազէք ձեր ներքին դաժբաններուն մէջ ձեր պատշելի էակներ կամ իբր յարդի մղեղմներ տարով զանոնք մոռացութեան էամիներուն: Աւա՛ղ, երբ զձեզ ծնող, սնուցանող հայրենիքը ձեզ համար դիակնանայ, դուք չպիտի զսնէք ձեր աչքերուն մէջ արցունքի շիւք մը անոր յիշատակին համար երանի՜ անոնց՝ որոնք քեզէ օտարութեան գիրկը նետուած, բայց իրենց հոգիներուն մէջ կը կրեն իրենց հոգեհասօրներուն տապալակը: Առաւաղները կը սորվեցնեն քեզ Լուստի [*] պտուղը ճաշակողը կը մոռնայ կարօք եւ հայրենիքը: Հոմերոս կը պատմէ իր Ոդիսականին մէջ [Տես Հոմերոս Թ. 54] քեզ Ոդիսես եւ իր բնկերները մեծ փոյտ-

(*) Լուստ, լուստանի. Գր. lotus. տեսակ մը յունականի, քերես արմատենի. ինչ որ ալ ըլլայ, լուստը մեծ դեր խաղացած է հնդկական, եգիպտական եւ յունական դիցաբանութեան մէջ: Հնդկի կրօնի մէջ բազմաթիւ դիւտերած էին Լուստէն կամ զայն կ'անձնաւոր-

— Պոսիք եւ փար, անգամ մը որ նետին, աչ չեն վերադառնար:

րիկի հանդիպելով Յունաստանի կղզիներէն կը հեռանան ու Ափրիկէի ծովեզերքը կ'իյնան. տեղայն բնակիչները զանոնք կ'ընդունին եւ իրենց լուսաւէն կը կերցնեն անոնց. եւ օրովհետեւ այս լուսասը այնպիսի գօրութիւն ունի եղեր, որ ուսողը կը մոռնայ իր հայրենիքը, ուստի Ողիստիսի ընկերները ուտելով չեն ուզեր դառնալ հայրենիք եւ Ողիստիս զանոնք բռնի կը վերադարձնէ իրենց երկիրը:

Ով սիրելի եղբայրակիցներ, յաւէտ մերժեցէք այդ վաճառէր պատուը ձեր քրքներէն, ձեր ինքնեւրոն սերը միայն ըլլայ նարակ ձեր հոգիներուն եւ անմահական սնունդ քաղցրիկ յուշերը հայրենի տաղաւարին:

Դարձաւ մեծ գիտունի՞ն՝ Ալպէո Այնընթայի խօսքերը, իր հրեայ ազգին համար բնութեամբ, բնականաբար

րէին: Լուսասի ծագիլը սերունդին խորհրդանշանն է: Նոյնպէս դեր կը խաղայ Նզիպասի կրօնական արարողութեանց մէջ եւ հիլլեն բերքոյնը յաճախ անոր մասին խօսած են: Բայց այս նիւթին վերաբերմամբ չփորձագործութիւններ միայն կան. Հոմերոս բացառած է լուսասակերներուն առատակը ինչպէս վերը բացած ենք:

— Ամենքս ալ եղբայր ենք, բայց գրգռուները քոյր չեն:

կը պատշաճին մեզ եւ ես հանդիպով յառաջ կը բերեմ զանոնք իբրեւ պատգամ առողջ մտքի:

«Մեր ժողովուրդին գոյութիւնը եւ հակաազգիք կախում չունի այնքան արտաքին ազդակներէ, որ քան այն մեծ սկզբունքէն, որ հաւատարմութիւնը մեր բարոյական աւանդութիւններուն, օրով դարեւոյ ընթացքին մէջ պահպանւած են մեզ, հակառակ այն ծանր փոքրիկներուն, որով ծագած են մեր վրայ»:

Այս առթիւ քաղցր է յիշել շատերու հետ ինձ վաղածագ զոյգ մը ազնիւ հոգիներ, որովք թէի տարիներով հեռացած իրենց սիրելիներէն. քայց անվերջ միացած կը մնան անոնց հետ եւ մինչ քաղաքական աշխարհը իր անդգնային որկրով կը կլլէ շատեր, անոնք միայն իրենց սիրելիներու գոյութեամբ կը խանդավառուին, յեռադուրիսն հաւատարմութենէ կ'արձանագրէ զոյգ անուններ, մին Բարբլանտէն հնարագէտ Պ. Արտաշէս Վարդանեան, իր հանձնարեղ գիտերով ծանօթացած, եւ միւսը Փրօքուրկէն Պ. Յարութիւն Ներսէսեան: Ասոնք կը շնչեն իրենց փոքրեւոր երջանկութեան համար:

Շատ տարին ատոնք եւ օրինակ ըլլան շատ շատ անգամ հոգիներու, ցրտած ամէնէն հեռաւոր անկիւններէն հոգազնոյս:

Ս. Գ.

— Երկրագործին մեկ ձեռքը զաւկին երկու ձեռքը կ'արժէ, զաւկին մեկ ձեռքը վարձականին երկու ձեռքը կ'արժէ:

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

Արձանագրութիւն Քանքի շիրմին վրայ.
«Աստեղագարդ երկինքը իմ վրայ եւ բարոյական օրէնքը իմ մէջս»:

— Ես հակումով հետապնդող մըն եմ, կ'ըսէ Քանք [ծնած Քոնիկապէրկ 1724 եւ մեռած 1804ին 80 տարեկան]։ — Եւ կ'զգամ ծառաւոր ծանօթութեան եւ կը սիրեմ ամէն ջանք ընել յառաջդիմութեան համար: Ես գոհ կ'ըլլամ, երբ կ'արձանագրեմ որ եւ է յառաջդիմութիւն որ եւ է ճիշդի մէջ: Կար տեսն մը երբ կը խորհէի թէ այս բոլոր բաւական էր մարդկութեան փառքը կազմելու համար եւ կերպով մը կ'արհամարհէի այն մարդը, որ բան մը չէր գիտէր: Բայց Ռուսոյ գիտ առաջնորդեց ուղիղ տեսակէտին, յետ այնորիկ սորվեցայ մարդիկը **հանչնալ** եւ ես ինքզինքս աւելի անօգոստ պիտի նկատէի քան ամենահասարակ բանուորը: Եւ եթէ իմ մտածումի դերս արժէք մը չհաղորդէր իմ բոլոր նրգեռուս, ընդհանուր մարդկութեան իրաւունքները հաստատելու համար:

«Հարուստ մարդիկ ինկած ազգի մը մէջ իրաւամբ

— Աղէկ խորհիրը աղէկ գործելու կ'առաջնորդէ:

նրազմեռու նմանցուցեր են, կ'ըսէ Նիկողոս Զօրայեան [Տնեստ. տեղեկութիւն 1849 կ. Պոլիս, այլ Միսիստեան]. քանի անոնց թիւը շատ քիչ, այնքան աւելի ազգը շուտով կը յաւատարի եւ ծաղկելու համբուն վրայ ապանով կը փայլէ:»

Նոյն գրքին մէջ Զօրայեան յառաջ կը բերէ **Հայաստան** լրագրին 167երորդ քույն մէջ հետեւեալը

«Պ. Լամարդին ստակի նեղութիւն ունենալով իր երկիրներէն մէկ քանին ծախելու կամք բերէ է. իսկ Փարիզի ուսումնականք թող չեն տուեր որ ասանկ երեւելի գիտնական եւ միանգամայն ազգասէր անձ մը իր ունեցածէն գրկուի, ուսի իրենք ընկերագրութիւն մը ընելով՝ իսկոյն Պ. Լամարդինին ծախելիք երկրին արժողութեան հաւասար ստակ հաւաքէր ու իրեն ընծայ բերէ են»:

Դարձեալ Զօրայեանի գրէն. «Երկու հարիւր յիսուն տարիի չափ առաջ ալ Վենեսիկցիք որ վաճառականութեամբ խիստ ծաղկեալ երեւելի ժողովուրդներէն մէկն էին, Սանամարոյ բաճառեղծին Վենեսիկի վրայ գրած վեց տղոսանուորին 6000 տուար տուին [որ եթէ ոսկի էր 45,000 դրուս կ'ընէր], որովհետեւ շատ աղուոր շինէր էր»:

— Յոյսերով անվերջ տարութեռուողը յուսահատ կը մեռնի:

ՊԱՏՈՒԻԿ. Հայ ուսուցիչը անցեալին մէջ. — Գրիգոր Փէօսմալեան [*] [1773—1837] իր ժամանակին հոյակապ ուսուցիչն էր մեքսիկ ուսուցումով, հեզահամբոյր բնաւորութեամբ. մարգամ է անուանի աշակերտներ, ինչպէս Աւետիս Պերպերեանը, որ Հայոց պատմութիւնը գրած է Չամչեանէ վերջ պատահած ազգային դէպքեր իր ժամանակակից աւանդելով. նոյնպէս շատեր:

Հետեւեալ դրուագը, որ իրական է, կը բնորոշէ իր ժամանակին քմբոնումները հայ ուսուցչութեան նկատմամբ: Բարեկենդանի գիշեր մը. ամիսներ հաւաքուած Գոսմալի, Պատրիարքարանի մօտիկ, Մօսկ ամիրայի տունը, բնիք համադամներով եւ անուշեղէններով կը սօսեն բարեկենդանը եւ վերջապէս յափառացած՝ իրենց այս գուարթագին պահերուն յանկարծ կը խորհին եւ կ'ուզեն զիսեալ քէ ենովք, եղիա, որ մարմ-

(*) **Տեա Մ. Գ. ԴԱՆԵԱՆ** Գրիգոր Փէօսմալեան, շահեկան պրակ մը, ուր մամուլաւորուած են մօտիկ անցեալին այս արդիւնաւոր ուսուցչին կեանքի պարագաները: Գանիթէ, Եպ 2 Պերպերեան, 1912:

— Ամեն անհասի հանրական գրադուր անհրամեշտ է, անգրադ անհասը ընկերակա-
նութեան դաւանան է: (ՕՐՄԱՆԵԱՆ)

նով երկինք վերացած են, ի՞նչ կ'ուսեն: Ուսի նոյն պահուն իրենց ամէնէն հմուտ ուսուցիչը կը յիշեն, Փէօսմալեան պատմելին: Օ՛ն, շուտ մարդ խրկուի անոր, որպէսզի պատմելին իր հմտութեամբ այս խնդրոյն լուծուի: Եւ Սնմիչապէս ամիրաներուն կողմէ պատգամաւոր մը համբալ կ'ելնէ նոյն գիշեր լապտեր ի ձեռին: Պատմելին իր տնակէն երբ կը տեսնէ մօտիկ մէջ լապտերին փայլը, կը գուշակէ քէ ամիրաները զինք յիշած են եւ իրենց վայելած անուշեղէններէն բաժին հանած իրեն: Մարդը կը հասնի եւ կը հաղորդէ ամիրաներուն հարցումը, ըսելով. «Պատմելի, ամիրաները կը բարեւեն եւ կը հարցընեն քէ «Ենովք, եղիա ի՞նչ կ'ուսեն երկնքի մէջ»: Պատմելին զայրոյթով կը վռնէ մարդը, ըսելով. «Բարեւ քէ ամիրաներուդ, որ փոխանակ երկնքի ենովք, եղիան հոգալու, իրենց էրին սակ զսնուած պատմելին հոգան, որ ասանկ գիշերով անօրի է»:

Ամիրաները երբ կ'իմանան այս, կը խռովին եւ կը հրամայեն պէտք եղածը յղել պատմելին:

Թող փայլի հայ ուսուցչին հակառակորդը գերծ ամէն մէկն ամպերէ, վարձատրուի այն՝ ազնիւ հոգիներու սիրոյ տուրբերով՝ իր աղանայ անկումներուն եւ ձեռնութեան օրերուն:

— Ընկերային անքարտաշիկ հասարակ-
քեան հիշող բնական է, աստղծր բնական է,
բայց զանոնք անհարգող շաղախը բարո-
յական է: (ՕՐՄԱՆԵԱՆ)

ՀԱՅՈՒՆ ՍԻՐԵԼԻ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐԸ

Ս Ո Ւ Ա Կ

Տգեղ քոչուն՝ գեղջուկի մը համեստ սարագով:
Գեղեցկագոյն ձայն եւ այդ պատճառով հպարտ: Առ-
տուն կանուխ՝ արեւածագէն առաջ, գիշերը՝ լուսնի
լոյսով եւ երեկոյին՝ մայրամուտէն ետք, հեզաստե
առունքուն եգերք, ուռիներու մետաքսափայլ տերեւ-
ներու մէջ ամփոփուած եւ զեփիւռին մեղմանոյց
զգուսններուն տակ, կը սկսի սիրերգել, երբ արդէն
լուծ են ուրիշ քոչուններ եւ բնութիւնը քաղուած է
բունի մէջ: Սիրաբանական տաղերգու՝ նման «Սկիւ-
տարի Սոխակին» Գուրեանի, շնորհալի երգիչ՝ «Երգ
երգոց»ի սիրարժարձ ոգիով եւ արտաուշ բնաւերգակ՝
«Աւարայրի Բլբուլ»ին նման:

Վարդին սիրահար եւ անոր տարտվը հալումաւ:
Կ'ըսենք թէ՝ վարդենիի վրայ եւ աչքերը վարդին յա-
ռած՝ կ'երգէ անդադար՝ զինովի մը խօյականութեամբ
եւ վերջ ի վերջոյ իր աչքերը վարդենիի փուշերուն
զարնելով կը կուրցնէ եւ դիտապատ կ'իյնայ իր սի-
րասարժ վարդին ոտներուն տակ: Արդարեւ վարդ եւ
սոխակ միշտ անբաժան եղած են իրարմէ:

— Գործի մը վերաբերելը կը չարաչար
զայն ծնող ներշնչումէ:

Տեղը չէ՞ յիշելու Բաղիւսեցիին Կարապետի սա ջուխտ
մը տղերք.

Պղպուլն ի յոսէն է հագեր կօշիկ

Սիրով կը փնտռէ զՎարդն տնուէիկ:

Որքան հայ նոյնքան օտար զուսաններ երգած են
մին եւ միւսը եւ շատ անգամ երկուքը միասին:

Նկել է զարուն սոխակը սիրուն

Վարդի քրքի տակ, Հայրիկեան

Նրգէ Հայրենի:

Ռափայէլ Պատկանեանի հետեւեալ տղերն ալ
բունդ բունդ կը հանեն մեր սիրերը:

Գարունն անցաւ, ա'խ սոխակ, խօսուն

լեզուիդ կապ դրաւ,

Ու խեղճ վարդի քերթիկիդ շարականդ էլ
տարաւ,

Կ'բանամ դուրը վանդակիդ, ազատութիւն

բեզ կուտամ,

Բայց աղաչում եմ քեզի, քոի'ր դէպի Հա-

յաստան,

Վարդ ես ուզում այնտեղ է, անամայ երկինք

մեզմ' հովեր,

Հանանչափայլ արեգակ, վարկաշատահ

առուններ:

— Անխեղճն անգամ խեղաքիի կարգ կ'անց-
նի, երբ գիտնայ ժառանգակին յուշ:

Պատկանեան հայրենիք կը դրկէ բլբուլը, իսկ ուրիշ հայ երգիչ մը՝ սառապանքի սեւ դառնութեան
սակ հագեմա՜տ՝ հայրենիքէն կը նամբէ զանկիս:

Գընա բլբուլ, մեր աշխարհից

էլ դու էսեղ մի՛ երգիր.

Մեր օրը սեւ, մեր կեանքը ցաւ.

էլ էս երկրում մի՛ երգիր:

Յաշխանեալան են Աղ. Ծառուբեանի սաւ տղերք.

Մի՛ լար, բլբու՛ւլ, քեզ մի՛ սանչեր,

Որ փոքրեկն անքուռ

Վարդը սիրուն, վարդը կարմիր

Թփից պոկեց ու տարաւ...

Կ'անցնին օրեր .. կըգայ կրկին

Մի՛ նոր զարուն վարդաբեր,

Եւ մոռացած քո վիշտը հին

Նորից կ'երգես վարդին սեր:

Աւ. Խամակեան ալ՝ իր տարբ Ժողիկներու բաժակներուն մէջ կը քամէ եւ կը հրամցնէ զայն բլբուլին:

Գարդս լացէ՛ք, սմարի սմբուլ

Ալւան-ալւան, ծաղիկներ,

Գարդս լացէ՛ք բաղի բլբուլ

Ամպշուր երկնից զով-եղբեր:

— Շատ զիջողը քիչ քանի կը զարմանայ, քան թէ չզիջողը՝ առեւն քանի:

Այս ողբերգութիւններու շարքին, հաճելի է լսել նաեւ հետեւեալ սիրերգութիւնները:

Սայեաք - Նովա կը սագերգէ:

Բլբուլի հետ լաց ես էլի,

Վարդի նրբան բաց ես էլի

Վարդաջրով բաց ես էլի:

Իսկ սիրահար Կիկոն կը սագերգէ:

Բլբուլ քուս բարձր քեան,

Կուլայ դարդեր իւր ջիկերին.

Ես լէ խուրպան կ'եղնեմ ետին

Ծիկ մօտ տալէ՛ք Սիմեոն տարին:

Գամառ - Քաթիպան՝ իր «Օրորոցի երգ»ին մէջ, իր զաւկին օրրանէն կը հեռացնէ շատախօս տխակը:

Արի իմ տխակ քող պարտէ՛ք, մերին,

Տաղերով քուն քեր զոյս աչերին,

Քայց նա լալիս է, դու, տխակ մի՛ գալ

Իմ որդին չուզէ հիւացու դառնալ:

Հմայիչ են նաեւ հետեւեալ տղերք:

Հնչեցուր անվախ ա՛յ սիրուն պղպուլ

Անուշ գայլալիկ

Յայգիներուն մէջ աշխատին անդուլ

Ազատ հայտընիք:

— Արծաթը ոսկիէն նուազ կ'արժէ, ոսկիէն ալ՝ առաքինութեան նուազ:

Հայրենասէնչ զուսան մըն ալ կ'երգէ ոգեւորում՝
Նպասակիս գէր մի մ'ասը կասարուէր,
Եւրալի բլրով իմ.

Հայրենիքիս ազատութիւնը տեսնեմ
ու մեռնիմ,

Եւր առի, դուն առի, շուտ առի բլրով.
Մարերի գիւլն եմ:

Քիչ մըն ալ գիտական ակնոցով ճնշեմք սա սիրերգակ բռնունը: Սոխակը կը պատկանի ասամեակուց ճննդագգիներու դասակարգին եւ ունի երկու տեսակ: Հասարակ սոխակը կամ երգող սոխակը եւ խոսոր սոխակը կամ Պրոցնէ [Progné]: Այս վերջինը խոսորակազմ է, աւելի մուր պատմունանով եւ աւելի հարաւային երկիրներու բնակիչ, բան առաջինը: Հասարակ սոխակը 18 սանդիմէր երկայնութիւն ունի. քիթը՝ բարակ, քունը՝ միջին երկայնակ եւ կլորացած է: Ունի բաւական աղօտ պատմական մը, քակը գործ շառագոյն եւ վրան գործ դեղնորակ: Էզը, դէպի Ապրիլի վերջերը, կապոյտ կանանչորակ գործ գոյնով՝ 5—6 հաւկիթներ կ'աձէ, ցածիկ մացառներու մէջ կամ հողի մակերեսին վրայ շինուած բոյնի մը մէջ: Արուն, որ անբաղդասելի քաջ երաժշտազէս մըն է [virtuose] սիրոյ եղանակին՝ զարման, երեկոյին, գի-

— Արեւին լուսաւորած տեղը լուսինը
գործ չունի:

ծերը եւ առտուն, ինչպէս նաեւ էգին քիսման ամբողջ տեղորոքեանը կ'երգէ: Անասուններու սիրաբանութեան մէջ դասակարգակը կը պատկանի բռնուններուն: Այս վերջիններուն մէջ ալ առաջին տեղը կը զբաւէ սոխակին սիրաբանութիւնը: Երգով է որ կ'արտայայտեն իրենց սէրը: Եւ ընդհանրապէս, մէկ երկու բացառութեամբ, արու բռնուններուն կը վիճակի սիրային երգասացութիւնը: Անգլիացի բնագէտ Փրօժ. Արքըր Թօմսըն հետեւեալ տղերք կը նուիրէ սիրաբան սոխակին.

«Այսպէս զուարթ սոխակը, որ տեսական դալլալներով կը փոքորկէ, կ'ողողէ եւ կը վայրասուզէ իր հեշտալի երգանիւթերը, այնպէս կը բուռն քէ՛ ինքն վախը ունենար որ Ապրիլեան գիւթը մը շատ կարճ պիտի լլլար իրեն համար արտասանելու իր սիրերգը եւ բանալու իր երաժշտական հոգիին ամբողջական ծալքերը:»

Սոխակը միջասակներ շատ օգտակար բռնուն մըն է: Աճան կը գաղթէ Հիւսիսային Աֆրիկէ եւ Արեւմտեան Ասիա եւ կը վերադառնայ Ապրիլի սկիզբները: Արուն եւ Էզը պարբերաբար կը քիտեն հաւկիթներու վրայ: Սոխակը երբ ձագիկներ ունենայ, այլեւս չ'երգեր: Իր գիւթերային երգը շատ բանաստեղծական շնորհ մը ունի: Անգլիացիները սոխակը կը կոչեն

— Տաղանդաւոր եւ ան որ կը յաջողի,
ասպու՛՛՛ ան որ կը ձախողի:

Նայքիկէյլ, որ կը նշանակէ զիւրքեր երգող: Ֆրանսէ-
րէնի մէջ «պարերու սոխակ» կը կոչուի կարմրասուն
[Rouge-queue] քոչուկը: Մաքուր եւ շատ դիւրա-
բեկ ձայն մը «սոխակաձայն» կը կոչուի: «Արհասեան
սոխակ» է՝ կը նշանակէ: Կանանչ վայտի կտորով
շողոց շինած կեղեւտարիցը «սոխակ» կը կոչուի: Շո-
գեմաւային սպասարկութեան մէջ, հրահանգները հա-
ղորդող սուլիչը «սոխակ» կը կոչուի: Երաժշտութեան
մէջ սոխակին երգը նմանցնող երգեհոնի խազը «սո-
խակ» կը կոչուի: Սոխակերգը rossignolade եւ սո-
խակիկը rossignolet կը կոչուին: Rossignoler կը
նշանակէ սոխակել, այսինքն սոխակին ձայնին նման-
ցնել: Ազուաւուկը [թավշան փլիփ], ինչպէս նաեւ
չեւուած ապրանքներն ալ rossignol կը կոչուին:

Վերջացնենք «ի խորոց արջ» մաղթանքով մը:

Թող վարդերու եւ պալաւներու հայրենիքէն՝ սահ-
մանակից Պարսկաստանէն՝ Օմար Խայեամներու, Հա-
մբզներու եւ Սաւսիներու բանաստեղծ բոսները հրն-
չեցնեն Արիական սիրոյ համերգը եւ պատգամաւոր-
պալաւներով՝ իրենց հոգիին հուրքը սփռեն Հայաս-
տանի վարդակարմիր դուշերուն վրայ:

ՍԵՊՏԻՄԵՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Մամօթ.— Վարդ եւ սոխակ աղաբանու-
թիւն մըն ալ կայ, որ երկար ժամանակ կար-

— *Խուէրի վերջ աղբիւրին կոնակ կը դար-
ձնենք:*

ԿԱՂԱՆԴԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՀՆՏ ԿԱՊՈՒՍԾ ԸՆԾԱՅԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՍՈՎ ԲՈՅԹՆԵՐ

Կաղանդ բառը մեր մէջ մտած է Հռովմայեցոց
սօմարէն: Հռովմայեցիք իրենց ամէն ամաց առջի
օրերն ալ կաղանդ կ'անուանեն, յունական **բալէօ**
[կոչեմ] ձայնէն առած, որովհետեւ սովորութիւն ու-
նէին որ ամէն ամսամի օրը, բոլոր մը ժողովուրդը
կը կանչէր կուսուր եւ կ'իմացներ թէ այն ամսուն

ծուած էր Երեւանցի Զափարիա Մարգար Խո-
նենցի հեղինակութիւն, հրատարակուած Ս.
Քէրէսպուրիկի մէջ, ինչպէս կը կարդանք Ա.
Զօպանեանի «Անախիս»-ին մէջ (1900, Բ. տարի
Հոկտ. քիւ 12): Լրբոյեան Տր Ֆլորիդալ գայն
Քրանսերէնի քարգմանկով իբր հայկական
բնափայ գործ մը համարած է: Վեցնիկի
Միսիպարեաններ իտալական քարգմանութիւն
մը հրատարակած են, ներկայացնելով դարձ-
եալ գայն հայ մահի ծնունդ: Բայց Արեւիկ
Զօպանեան պատգամը փառաւոր է յայտնե-
լով թէ այս ծաղիկը օտար հողի վրայ բուսած

— *Կեանքի սահուն ըլլալու է, զի հոսող
ջուրը կ'ապականի:*

մէջ ի՛նչ *սօներ*, ի՛նչ հանդէսներ պիտի կատարուին: Ասկէ մնաց որ մինչեւ հիմա եւրոպացիք իրենց *սօմարք* կամ *օրացոյցը* կադանդացոյց կ'անուանեն [Calendarium]:

Ընծայադուրեան սովորութիւնն ալ՝ եւրոպացիք Հռոմայեցիներէն առած են, կ'ըսեն, եւ կ'աւանդեն քէ Տաւթառնու եւ Հռոմուլոս իրենց առաջին քաղաւորները, տարւոյն առաջին օրերը Մարինուս [գօրութիւն] դիցունոյն անհառին մէջ պսրսելու ասեն, գիւղականք անոնց ընծայ տուած ըլլան անհառին հիւղերէն ու պտուղներէն, անոնք ալ դիցունոյն ընծայած, ասկէ սովորութիւն եղած ըլլայ ամէն տարի նոյնպիսի պտեղէն ընծաներ նուիրել Յանոս չասուածոյն, որուն նը-

եւ *օտար ձեռքերով ոռոգուած ծաղիկ մըն է եղբր: Վարդն եւ սոխակը նմանութիւն մըն է օտար երկի մը, մեծին Սիւլէյմանի ժամանակակից, Ֆազլը քուրք բանասեղծին (ԺԶ. դարէն) նոյն սեղանով մէկ փերուածին: Զայս կ'ապացուցանէ, կը գրէ Զօպանեան, Վ. Շառլ Ժաւսէի մէկ գիրքը «Վարդը նախնեաց մէջ եւ միջին դարուն», ուր ընդարձակ տեղեկութիւններ կան Վարդ եւ Սոխակի բնասիւսարին մասին:*

— *Բրտնութիւնը տխրութեան մէկ նոպան է:*

Իրուեցաւ տարւոյն առջի ամիսը, այսինքն Յունուար: Եւ այնուհետեւ փոխանակ դից նուիրելու, սովորութիւն եղաւ մէկմէկու ալ տալ:

Արեւելեայք կ'երեւի քէ վաղուց սովորութիւն ունեին՝ տարւոյն սկիզբը իբրեւ նոր կենաց կամ նոր ժամանակի մը սկիզբ՝ շնորհաւորելու մէկմէկու եւ հաւկիթ մը ընծայելու, որ ըօս իմաստասիրաց՝ սկզբնաւորութեան նշանակ կը համարուի: Եւ որովհետեւ իրենց տարին ընդհանրապէս զարման հասարակածէն կը սկսէր, կը կարծուի որ քիստոնեայք ալ այս սովորութիւնը հին ասեն կապեցին Զատիկի *սօնին*, որ նոյն ասեցները կուգար: Անկէ ելան զատկական կարմիր հաւկիթները:

Մեր աւանդութիւնը եւ սովորութիւնը շատ ազդեւն հին եւ գեղեցիկ է եւ մինչեւ նահապետաց օրերը կ'ելնէ: Կրտսի մեր հիններուն մէջ քէ Քաթեդոնի խառնակութեան ասեն շատ խռովութիւններէ վերջ, երբոր զանազան լեզու եւ ցեղ բաժնուած՝ ամէն մէկ ցեղ մէկ մէկ կողմ կը քաշուէին, ուխտեցին որ երբ հասնին իրենց տեղը, նոյն օրը մեծ հանդէս կատարեն եւ տարուէ տարի նոյն յիշատակը նորոգեն: Այնպէս ալ ըրին քէ՝ իրենք եւ քէ իրենց որդիք:

Եւ երբ տօմար դնելով ամէնքն ալ մէկ օրէ մը

Յանուարը չէ որ արդիւնաւոր կ'ըլլայ, այլ խնամուածը:

սկսան իրենց արեմուսքը, հաւանական է որ նոյն օրուան փոխադրեցին այն յիշատակն ալ եւ մէկմէկու փոխադարձ ընծաներով՝ իրենց լեզուին խառնակութենէն ազատելուն ուրախութիւնն կը նորոգէին:

Մեր տօմարին առաջին հիմնադիրը կը կարծուի Հայկ, օրուն յաջորդները աւանդեցին ուրախութեան հանդէսներ երկար ատեն, մինչեւ Արսաւէս Բ.: Ասոր օրով աւելի ծուալեցան այդ տօնական հանդիսութիւններ եւ նոր տարւոյ օրն աւելի պայծառացուցին, ամէն տարի տեսակ տեսակ տօներ, խաղեր, երգեր կատարել կուտային:

Պայագիտու գաւառին մէջ Տիարիմու եւ Թօփրաֆ Գալէի մօտ տարածուած են Ալասաղ լեռները (հին ատեն Ծաղկէոյ կամ Ծաղկանց լեռին կ'ըսուէին) գեղեցիկ տնտարաններով, ամենաբեր բոյսերով, անուշահոտ եւ փալփուն ծաղիկներով եւ յօտակա տնտեսներով: Երկրորդ բնակչեայք կրնան ըսուիլ. այս գեղեցիկ լեռանց մէջ գեղեցիկագոյն մը կայ, Շահապիւ վան, մեր թագաւորներուն ձմեռոցը, իրենց հանդէսներուն եւ ուրիշ տեղը: Նախասարդի օրերը կ'իյնային մեր Օգոստոսի սկիզբները, երբ գոհեր կ'ըլլային, երգեր կ'արձագանգէին ի պատիւ դից, դիցազանց եւ

— Հունձքը ցօղի, մարդն ալ արշուճի
պէտք ունի ապրելու եւ զգալու համար:

թագաւորաց, ջրախաղութիւններ կ'ըլլային ի յիշատակ ջրհեղեղէն ազատելուն եւ կ'արձակուէին աղանդներ որպէսզի յաւատարմութիւն ատեն: Մտածանայ գերեզմանին եւ մեծ հիւրանոց մը կար, Վանասուր տաճարն ունի մեծ կրճաւէին տարւոյն առաջին պատկերներ եւ օտարականաց կը բաժնէին: Այս ամանօրաբեր տօններ շատ նախանձաւորութեամբ կը նորոգուէին ամէն տարի եւ ազգը յարած էր անոնց, նոյն իսկ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ չնչեց զանոնց, այլ հաստատեց ոչ ի պատիւ Ամանորայ տաճարածներուն, այլ ի փառս եւ ի պատիւ Ս. Յովնանու կարասեան եւ Արամազինայ վրկային, մանաւանդ Քրիստոսի հրաշագործ Այդիկերպութեան, որ է Վարդավառի օրը, այս անունն ալ հին սովորութիւններէ առնուած է, վանքի այն հանդէսներուն մեծ զարդարանքն էին հայաստանի անմահ հափուր վարդերը եւ զանազան սմանչեղի ծաղիկները: Այս վարդերու յիշատակին հետ միմեկեւ հիմա մնացած է մեր մէջ ջրախաղութիւն եւ աղանդի բացելու սովորութիւնը՝ Այլակերպութեան օրը:

Հ. Դ. Ալիւանի մէկ տետրէնէն համառօտուած [Բագմալեւ 1884 Չ. Տարի]

ՊԱՏՄԱԿՈՒՆ. — Արեւիկ Ա. ճիգակ մը ունէր օձերու արիւնով ջրած, զոր երկար ատեն պոնտացիք պաշտեցին, երբ այդ միտեցաւ ի յիշատակ անոր բաշտութեան Սեծովու մօտ կանգնուած քարէնաշէնի, Խորենացոյն ըսածին համեմատ տաճարածներու արար կարծեցին այդ գործը:

— Ամէն ինչ կը ներուի անոր, որ իր ան-
ձին ընաւ չի ներեր: ԿՈՆՓԻԴԵՐՈՍ

Բարիկ, 18 Դեկտ 1928

34 Rue de Moscou

... 1870 թուականին էր, կը յաճախէի Սկիւսար, Ս. Խաչի բաղային վարժարանը. նախակրթարանէն Ուսումնարան նոր ելած էի, զիս զրաբար սորվողներու կարգը դրին:

... Այսօրուան պէս կը յիշեմ. որ օրին մէկը վարժարանին Հոգաբարձու Աղաները հանդիսաւոր կերպով բերին մեզի ներկայացուցին Մայեգեան Յովսէփ Պատւիկին, եւ ըսին թէ «Նա ամենամեծ հայկաբան մ'էր թէ այսօրեւեակ հայերէն-գրաբար անկէ դատ պիտի առնէինք եւ թէ աշխատելու էինք պատուելիին երեսը ներմակ հանել !!!

Երբ այս տղեւս կը գրեմ. ինձ կը թուի թէ այդ պահերը կ'աջրիմ հիմա, թէ դեռ ողջ կը տեսնամ Մայեգեան պատուելին. ա՜նչաքի խոր հպարտութեամբ մտքս մէջ իւր դէմքն ու նիւսուկացը եւ կարելի չէ՛ զիմքը մոռնալ:

Միջամտակ առն մ'էր, խիստ մաքուր, սեւ հագուած, այսօրեւեակ այն ասեմուան սովորական երկայն օտմանը օւրբին, որուն հղանգքը մինչեւ գունեքը նամբութեամբ կը սփռէին լայն բանբալօն մը: Կուրծ-

— Ողորմութիւն չալը չաղբասցանք:

էին վերեր մէկ կոնակով զոց, հագուստին դէպի վար եռանկիւնի կամ բրգածեւ բացումէն կը տեսնուէր թէ ունէր ձիւնի պէս ներմակ բանկոն, որուն ձախակալովը կիսաբոլոր կախում էր ժամացոյցի ոսկե-եղբայն:

Աւելորդ չըլլայ գուցէ յարել թէ կօշիկները լար-նից կոշումն էր, անկրունկ տեսակէն, որոնք քալօց ունէին: Բայց պատուելին զանոնք վարը տեսնա աղբորով բողած էր, ըստ վաղեմի աւանդական կանոնադրութեան: Պատուելին, վարսունի մօտ, ունէր սպիտակ փոքրիկ պէխեր, խոճո՜ղ հայումածովը, արծուեղունգն կարմրաթափ պէտրով եւ նոր նոր ամբիւրած, դժնեայ էր դէմքը, բոլորովին անմալիս, բայց ազնիւ գիծերով ակօսում:

Գլուխը կը կրէր Գազեզ Արքիեան մեծկակ ճէս մը, որ կը փայփայէր մինչեւ ականցներուն պարօրը, աչքերը թուի էին կարծեմ. վառ, բափանցող, որոնք ոսկի շրջանակով ակնոցի մը ետեւէն կը փալփալէին, չորս դին դիտելով շարունակ:

Կը բնակէր Ս. Խաչի մօտերը եւ շաբաթը երեք անգամ վարժարան կուգար: Թաւ ձայն մը ունէր, կ'աւանդէր Խորհրդարանութիւն անունով դասեր մը, որոնք ուրիշ բան չէին, բայց եթէ աշխարհաբարէ, կամ լաւ եւս, Ռամկորէնէ գրաբար բարգմանութեան վարժութիւններ:

— Բարեկյացողութիւնը մշտաւ չէ:

Ամեն անգամ ծոցէն կը հանէր սեւրակ մը, որ լակոնիկ, կարճ պարբերութիւններ կը պարունակէր եւ մէջէն ընտանոթ կը կարդար բարձրաձայն կամ խփահիւն վրայ կախնով կը գէր, մենք այ կ'ընդօրինակէինք, պարտաւորաւ ըլլալով զանոնք իսկոյն գրաբարացունէ:

Ահա անոնցմէ քմին. **խրգլխանութենէն կը գալիճնայ կոր**, զոր ինքը թարգմանած էր՝ նիհարանայ առ նախանձուն: Միայն թէ՝ այդպիսի պարբերութիւններու գրաբար անմիջապէս զտնայ մեր դերաբուսիկ կարողութենէն շա՛տ ու շա՛տ վեր էր. ինքն ալ տեղեակ էր առտ, բայց կը փորձէր մէկ վարժեցնել եւ յետոյ չախտակին առջեւ անցնելով, մանրամասն բացատրութեամբ կը գէր իր հասիկ հասիկ գրովը, յաւմար գրաբար, զոր ինքը շարադրած պատշաճ ունէր տեսակին մէջ:

Շա՛տ խոստապանանց էր. կը բարկանար եթէ դասերնիս չգիտնայինք, չէ՛ր խնայէր ծանր խօսքեր, [աւ] մասնիկով սկսած ու [նակ] ով վերջացած բառը բերնէն պակաս չէր. երբեմն ալ ապսակ ցոյց կուտար, բայց երբե՛հ. և երբեք չէր զարներ, հակառակ որ **ձեծը** սովորական էր վարժարաններուն մէջ:

Դասարանէն դուրս ելած ժամանակնիս՝ պար-

— Բռնակերութիւնը կուտայ առողջութիւն, երկայնակեցութիւն եւ բարօրութիւն:

սառն էինք կարգաւ ձեռքը համբուրել եւ ամենուս առանձին առանձին «պարիս» մը չըսած չէր բաժնուի:

Այս իւրագիր խրքնաբանութենէն զատ, **Քերականութիւն** նաեւ կ'աւանդէր եւ Աւետարանէն որոշ հաստատումներ աշխարհաբար թարգմանել կուտար մեզի. ուրիշ գրքի կարեւորութիւն չէր տար. Աւետարանը, քիչ մ'ալ Նարեկը իւր քովանդակ մատենագրութեան բովեր կը կազմէին եւ ա՛յնպէս կ'ընդունէր թէ միայն այս երկու գիրքերով ամէն մարդ կարող էր լաւագոյն հայկաբանութիւնը ուսանիլ:

Օր մը անխոհեմութիւնը ունեցայ դասի ժամանակ հարցրնելու թէ Նարեկը կը թարգմանուէ՞ր. աչքերը պիտի պիտի վրաս յառելով սկսաւ **ընկալ քաղցրութեամբ**ը հիանալի կերպով աշխարհաբար արտասանել եւ երբ վերջացուց, «Նարեկը կը թարգմանուի եղեր, Վահրամ, տեսա՞ր, ծօ՛, այդ ի՛նչ լոյզուկ հարցում էր ըրածդ, չամչցա՞ր» ըսաւ, եւ եւ իմ 10—15 ընկերներուս մէջ ահուդողով կարմրիլ սկսայ. բարեբախտաբար այդ «եսակ անեղասաստութիւններէ վերջ, գիտէր անուշ խօսքով մ'ալ մեր սիրտը հանդարտեցնելու գաղտնիք:

Հազիւ տասը ամիս քնեց Մալեգեանի դասախօ-

— Առողջութիւն չունեցողը բան մը չունի, ունեցողը աւելն ինչ ունի:

սուրբիւր, անոր հրաժարումը մեծ ցար պատճառեց մեզի:

Այսօր երբ կ'անդրադառնամ այդ հին օրերուն, մեր կեանքի այդ խնձողայից տարիներուն, յորում մեր միսերը վարժարանին ու եկեղեցիին շրջանակէն դուրս բան չէին գիտեր ու սովեր, չեմ կրնար զսպել խոր յուզումս, չեմ կրնար չվերապրիլ 1870 թուականը, լայնելու համար անկեղծութամբ եւ կատարեալ գիտակցութեամբ, որ երէ ներկայիս ունիմ կարողութիւն մը հայերէն փչ ու շատ բան մը շարադրելու, այդ կարողութեան սերմը իմ մէջս ցանած է ժամանակին Մալեգեան Յովսէփ պատուելին: Անկէ վերջը ունեցայ եւ ունեցանք ուրիշ դասատուներ, ինչպէս՝ եղիազար Մուրաշեան, Մկրտիչ Մելիքեան, Յակոբ Զաւթեան, Սիմօն Ֆէլէկեան, Սրայիոն Թղլեան եւ հուսկ ապա Խաչատուր Պաւէ Միսաքեանը, որուն կը պարտիմ զբաւարացէս մասեմագիտական ու գրագիտական ուսումս եւ զարգացումս, բայց Մալեգեան պատուելին յիշատակը անցինք կը մնայ սրիս մէջ ու կը սիրեմ զինքը իբրեւ անդրանիկ դասատուս հայերէնի:

Մալեգեան Յովսէփ քաջ հայերէնագէտի համբաւ ունէր, ուրիշ վարժարաններու մէջ ալ կը դասախօսէր. մեծանուն Տերոյեան Զամառնեան պատուելին

— Լաւագոյն բժշկութիւնը դեղերու պէտք չունենալն է:

հետ ավելուն գովութեանը քու գնահատութեանը առարկան էր այն:

Զգիտմբ թէ Մալեգեան պատուելին իր «Օրօ» սխանչելի երգէն ուրիշ գրական կարեւոր գործեր թողած է. բայց թողած է կարեւորագոյն բանկագին բան մը, բանաստեղծ ու գրագէտ թող մը. որ հայ գրական անդամսանին հոսեան ծաղիկներէն է, արդի հայ մրսէփն ու գրչին մեծ պատիւ եւ Մալեգեան պատուելին խկապէս անմահացոյցիչը:

Յարգալի բարեկեանով Զեզ անձնուր

ՏՈՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵՈՆ

Ծանօթ. — Զամառնայի չրոյի թէ անձնական նամակի մը տեղ տուած ենք Տարեցոյցիս տուղ էջերուն մէջ, եւ շատ իրաւամբ, որովհետեւ գրողը Տոք. Թորգոմեան այսու իր պատմութեան մեր ժամանակակից պատմութեան կը նպաստէ ուրուագրելով շատ յարգուած վաղեմի ուսուցչի մը կեանքի գծերը, որուն թուրք հանրամատոք Տիար Վահան Մալեգեան անկէ առաջ երապարակաւ խնդրած էր ինչ ինչ տեղեկութիւններ հաւուցնելու համար, կարենալ պատմաստելու համար անոր լիակատար կենսագրութիւնը:

Տոք Վ. Թորգոմեան, Յ. Մալեգեանի առակերս պատասխանած է այդ կոչին, տանկեալ մանրամասնութիւններով:

— Հիւսկողութիւնները շուրջին մէջ կուզակտրեանն մէջ կը բուռնին:

Ամենակարող Ձեռք մը կայ երկինքն՝ որ ինքզինքն
երասանակը կը բռնէ. չի կայ եւ ոչինչ որ կարենայ
ստամբակիլ եւ ելլել Անոր ցուցուցած ուղղութենէն եւ
կարգէն. խոսի շիղ մը եւ արեւը, ջուրի կաթիլ մը եւ
նվկիանոսը, օրրանի մանուկ մը եւ զուցիս ամենէն
մեծ քաղաւորը:

Ամէն մեղք ունի իր խայթը եւ ամէն յանցանք իր
խաւովը իր մէջը:

Կարօտքիւնը մայր է հարսարութեան:

Իմաստունը աւելի օգուտ կը քաղէ իր գլուխն եկած
փորձանքներէն, քան քէ անմիտը առ ձեռն ունեցած
քախտէն:

Ուր որ յամառութիւն իրէ, համոզումը քնակա-
նապէս անկարելի կ'ըլլայ:

Ժամանակը կ'ապրի. ով որ մեռնիլ չուզէր պէտք
է անոր հետ ապրի:

Ճշմարտութիւնը բանսի մէջ չի զսպուիր, աստուծոյ
մէջ չի վնասիր, հողի տակ անգամ չի մեռնիր: Ճշ-
մարտութիւն՝ լոյս իրաւանց, որուն կանքեղը սիրտն է,
իւրը իմաստութիւն, եւ վառումը խիղճ մտաց:

Սէր եւ Աստուած հոմանիշ են:

— Հանդալի օրերը շուտ կը տարածուին:

Քաջալերութիւն՝ պատճառ է. յառաջդիմութիւն՝
արդիւնք. ուր առաջինը չկայ, երկրորդը չի կրնար
ըլլալ:

Դաստիարակութեան սկզբունքներուն մէջ ողջամիտ
համախոհութիւն է շինող եղբայրութիւն, անհամա-
ծայնութիւնն է քանդող քեւամտութիւն:

Մարդը մը ազգը իւր անձնատուութիւնն է. ով
որ օտարամտութեամբ իւր ազգը կ'անպատէ, իւր
անձը կ'անպատէ, եւ համեստ անձերէ ալլես պա-
սիւ սպասելու իրաւունք չունի:

Երկիւղածութիւն կրօնի պատուիրաններուն, հպա-
սակութիւն երկրիս օրէնքներուն, եւանդն ուսման եւ
հարստութեան, այս են անա օրինաւոր դաստիարա-
կութեան պայմանք:

Գործին անհեղեակ դաստիարակ մը ինքնակոչ
բժիշկէ մը աւելի վնասակար է. սա իւր շահուն հա-
մար մեր մարմնոյն կը վնասէ. մինչ ան՝ կը վնասէ
մեր հոգւոյն, մեր սրտին, եւ մեր մտքին:

Ծերոց փորձառութիւնը արհամարհող երիտասար-
դութիւնը՝ կանխաւ կ'արհամարհէ իւր ծերութիւնը
ծանր տուգանով:

Փոքրէն լիովին օգտուիլ եւ ապա մեծի ձեռնարկել
խնայողութեան հիմնական սկզբունք է ամէն բանի

— Խօսիլը ցանկէ է, մտիկ ընկեր՝ քաղել:

մէջ, որմէ դուրս մեծ ծախսով բացուած որ եւ է մեծ հաստատութիւններ մեծ վնասով կրնան փակուիլ:

Դասխարակներու ստորնութիւնը ազգի նուաստութիւն է:

Դասխարակի երախտիքը ապերախս ընողն այնչափ սմարդի է՝ որչափ ծնողքը արհամարհողը վրաս:

Օտարի բարի հանգամաններէն ընտանիքի եւ ըստ պատշաճի օգնուիլը շատ քովի իմաստութիւն է օտարամոլութիւնը՝ ծաղրելի քերեամսութիւն:

Ազգերու լուս կամ յոռի վիճակը մանկութեան լուս կամ յոռի դասխարակութեան հետեւանքն է:

Հաւաքեց

ԽՈՒՐԻՆ ՀԱՅԿԱԶՆ

Երազք ըստ Հիփոկրատի.— Եթէ մարդ այնպիսի երազներ տեսնէ, որոնք գործելուան քրտմներուն հետ առնչութեան մասին եւ բնական տրամաբանական բաներ են, առողջութեան նշան է. բայց եթէ երազները գործելուան գործերու հետ չեն համապատասխաներ, գործարաններու մէջ անկարգութիւն կը սրի եւ այդ երազներն որքան աւելի անբնական ու անհեթեթ ըլլան, տրամ անկարգութիւնն ալ այնքան աւելի մեծ է: Եթէ երազեցն որ տվորական կերակուրներ պարտաւորով կ'ուսեցնէ, քսել է քէ մարմինն իսպառապ է եւ աւելի սնունդի պէտք ունի. սոսկալի երազներ արեան օրջանի տկարութենէ յառաջ կուգան, զոր պէտք է դարմանել:

— Հնազանդիչ սովորողը կրնայ հրամայել:

ԳՍՏԱՌԻՆ. — Հին դրամներ

Տարիներ առաջ ռուս զօրավար մը որ շատ հակասամարտներու մասնակցած էր, իր յաղթական ընթացքին մէջ տրացած էր շատ մը հին դրամներու եւ կ'ուզէր գիտնալ քէ անոնք ո՞ր ժամանակներու կը վերաբերէին, ո՞ր քաղաքներու օրով: Իր այս հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար իր բոլոր դիմումները ապարդիւն եղած էին: Վերջապէս կը հասնի Վիեննա. հոն կ'իմացնեն իրեն քէ այդտեղ արեւելիցի Հայերու մեծասան մը կայ, ուր քերես կարենայ իր փափաքածը գտնալ: Զօրավարը կը դիմէ այդ վանքի Միխայիլեան հայրերու, երբ կ'ապրէր Հ. Կոնստանտինոպոլիս, դրամագէտը, նա մի առ մի կը բացատրէ այդ դրամներուն է՛րբ ելած ըլլալը եւ ո՞ր յաղթականներու առթիւ: Զօրավարը հիացած վարդապետի կարողութեան վրայ կը հարցնէ.

— Դուք ո՞ր ազգէն էք:

— Միպիլեան կը պատասխանէ, հայ եմ:

Զօրավարը կը գոչէ.

— Ի՛նչ զարմանալի ձիւք ունի ձեր ազգը, ո՞ր հարկ վերցնէք, քակէն Հայ մը կ'եղի:

— Թշնամիին պզտիկը չըլլար:

Մեր մէջ, նոր ժամանակներու մէջ մէկդի բողոսած են սասուածաճնչական անուններ, ինչպէս եւ իգական սեռի համար եղած օսարոյսի անուններ, զոր օրինակ, Էլմաս, Փրլանքի, Եագուր, Քերուզ եւն. եւն.: Ասոնց տեղի տուած են այրերու համար ազգային պատմութեան յատուկ անուններ, իսկ իգական սեռին համար քիփեքի անուններ, ինչպէս Արշալոյս, Չեփիւռ, Պերնուհի, Սեղա, Համասփիւռ, Շաֆէ եւն. եւն.: Այս անկեր շատ ախորժալուր է հայ աղանջներու: Անցողակի աւելցնենք քէ Բարբաղիմէոս եպ. Չամիչեան իր տեղապահութեան օրերուն դառնութեամբ կը զանգատէր Արմաշական վարդապետներու անուանախոյութեան համար, առ ոչինչ համարելով ժամանակին զարթումը: Շատ յանախուած անուն մըն է նոյնպէս Միհրան: Ուսի մեր բոլոր սիրելի Միհրաններուն հանոյք մը պատճառելու համար այդ անունին ծագումը խորհեցայ ծանօթացնել, Միհր սասուածոյն վրայ դիպաբանական տեղեկութիւններ տալով, հանրագիտական բոլագրեբնու միջոցաւ:

ՄԻՆՐ (Mithra) Արեւելեան սասուածութեան մը անուն, որուն կրօնը դեռի մագդե-

— Թեքեա քաղաքը հոգերով ծանրաբեռնուած կ'ըլլայ:

դի մէկ ածականը կը համարուի: Հոս Պարսից, այս սասուածը հրեշտակներու կառ իզգիքներուն առաջինն է: Ասի արեւուն իզգիքն է եւ անոր նման յուսոյ սասուած: Հոս այնքան խաւարի քշումի էր եւ դեւերու, սասուածն էր այն՝ որ կ'արգասաւորէր երկիրը եւ կը բռնականակէր իր մէջ բնութեան բոլոր արտադրիչ գորութիւնները: Կը նկատուէր այն նոյնպէս իբրեւ միջնորդ արարչութեան: Բնիկ Պարսկաստանի՝ միհրական այս կրօնը տարածուեցաւ քաղաք Ասիոյ եւ փոքր Ասիոյ մէջ, վշտասպեան Դարեհի աշխարհակալութիւններով եւ Աղեքսանդրի մահուան յաջորդող խռովութիւններով: Եգիպտոսի Լագոսեան քաղաւորներուն օրով, վերջապէս մտաւ Իսաիայ, Կիլիկիոյ եւ Պոնտոսի պս տերազմներէն վերջ եւ արեւի վերջը տարածուեցաւ մինչեւ Կոլոսա եւ Գերմանիա. զայս կ'ապացուցանեն այս կրօնին վերաբերեալ զանազան յիշատակարանները,

— Հրաւցնողին արեւեկէն վերջը կը հրամայուի:

որով մեր օրերուն այս երկիրներուն մէջ
գտնուեցան: Հոռուական կայսրութեան ասեմ
Միւրի պաշտողները գաղտնի ընկերութիւն մը
կը կազմէին: Միջամուխ եղողները կ'ենթա-

Մ Ի Հ Ր

կռէին շատ կրօնա-
կան փորձերու, ո-
րոնցէ յետոյ անոնց
կը տուէր տեսլի մը
միջոցութիւն, յետոյ
կնիւնով մը կը դրոշ-
մուէին, յետոյ եւս
կը պատկերէին եւ կը
գիւնուէին: Այս վեր-

ջին արարողութիւնը շատաշատ, ներկաները
կ'ողջունէին զանոնք գեմի եղբայրներ ին-
դունով: Սակեւ միւրական պաշտօնակից կը բա-
նուէր եօթն աստիճաններու, մոլորակներու
թուոյն համեմատ: Այս աստիճանները անհեղ-
ձիւն շուրջ:

— Առողջութիւնը կ'օգտուի, երբ մոլոր-
ութիւնը մեղմի:

փառեւ միջեւ բարձրագոյնները կ'երթային,
սակեւ եւ գիւնուրներ, առիւծներ կամ բոր-
նիներ, ագռաւներ, պարկուճներ, Պարսիկ-
ներ, արեգակներ եւ հայրեր: Անոնք որ կը
հասնէին անհեղձ բարձրին, կը կրէին մեծ
քրտնալէտի ինքնուր: Միւրական խորհուրդները
կը կատարուէին խաչքներու կամ անձաւնե-
րու մէջ: Հոռուական մէջ Միւրի սաճարը Գա-
լիստի յետին մէջ փորձած էր: Կը բուէր
քեւաւ կ'ընծայուէին աստուծոյն, արիւնտ
զոնէր: Պարսիկները անոր կը զոհէին ձիւն:
Կը պնդէին քեւ Գալիստ կայսրը կը խողխողէր
անոր համար մարդեր: Անոնք վերջը այս ա-
րիւնտ զոհերուն տեղ անցան հագ, ջրոյ եւ
գիւնոյ շուրջումներ: Յիշատակարաններու
վրայ Միւր ընդհանրապէս կը ներկայացուի
երեսաստորի կերպարանով, փոխադրական գա-
կով մը ծածկուած եւ հագած ծիսուն վերա-
կու մը, կարճ լոյսիկ մը եւ շարքս մը, որ կը
ստիպէ ցուց մը ի ծուր խոնարհեցնել, որ
զգեսնուած է, միւր ձախ ձեռքով կը բռնէ
զոռկը, միւրով կը միսէ սուրը փորին մէջ:
Շուն մը, օձ մը, եւ երբեմն ալ կարիճ մը
եւ մրջիկ մը կը կատարեն մանաւանդ կենդա-
նիին շուրջ:

— Գալիստի խորհուրդին վրայ գայրը կը
յարձակի:

Հետեւալ տաղիկը շատ յարգելի անձնատուութեան մը
ամուսնական բառասնամեակին առթիւ գրի առ-
նուած է զոր սիրով հիւրընկալեցինք մեր Տարե-
ցոյցին մէջ, նկատի առնելով նոյն անձնատու-
թեան ազգ. ծառայութիւնները, մեր կողմէ եւս
այսու յարգանք մը րնձայելու յիշեալին:

ԳՐԶԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ԱՌ ԻՄՍ Կ. Թ...

Շրագիս մէջ երէկ գիշեր՝
Տեսայ որ դէմս էիր կեցեր,
Չեմք ունէիր մէկ հաս ծաղիկ
Կը դիտէիր զայն՝ անխօսիկ.
Անգամ մը գէթ չի նայեցար
Ինձի սակայն, ու՛ր անգրաբար
Թողուցիր, որ իմ բունէս
Արբննայի տեսմանես...:

(Ամուսնութեան մը բառասնամեակին
գիշերը գրուած 20 Հոկտ. 1930)
ԹՈՏԻՒՆ

— Աղբաւիկ քարեկաւը շուտ կը մոռցուի:

ՅԻՆԱՒՈՒՐՑ ԾԱՌԸ

Չօնուած Սկիւսարի Աղբասախնամից
Յիւսնամեակին (22 Մայիս 1931)

Ի՞նչ քաղցր է հանգչիլ սա ծառին ներքեւ.

Իր պրփուղներն են երկնային պարզեւ,

Կեանքի նամբուն վրայ սպռեց հովանի,

Բիւր օրհնութիւններ բոլ պահեն զանի:

Անոր սերմն առնուած երկնի դրախտէն՝

Սուրբ ձեռքեր հողին յանձնեցին արդէն.

Անմահ յիշատակ անոնց՝ որ ալ չկան,

Քայց գործն է անոնց՝ գործ նրբիւրական:

Տարեբու կրօնի, հովեր մոլեգին

Ոչ մէկ ծանր հարուած տրին իր կեանքին,

Հօր, յարրական կանգնեց զայն Աստուած.

Չի ծակեր որդը իր պողպատ կեանքում:

Տեսէ՛ք, ի՞նչ պայծառ փայլի իր գազար

Իբրեւ դիւցազնի շողողուն նախաս,

Իր հաս կոնդին մէջ սիրս մը բզգայուն

Բարախէ անվերջ, այդ սիրսն է Հայուն:

— Առաջ պղիկ. ետքն սնիկ, ետքն կնիկ:
(Հայկական առած)

Եկէ՛ք, մըկըրտենք մեր սիրական ծառ
Երգելով անոր փառքը մինչ ի սպառ,
Գուք առաւածային, անուն անըման՝
Զօնենք արդ իրեն՝ սիրով անսահման:

Երգէ՛, հայ սոխակ, իր ոստերուն մէջ
Թող արձագանգէ ձայնիդ ելեւէջ,
Երգէ՛ որ զբարձր կայսրենք մենք հեռին
Հիմաուրց ծառին շուրջը արմատին:

Փառքի դրօշներ իր ճիւղերէն կախ՝
Ծալ ծալ ողջունեն մեզ խանդոս ուրախ.
Մաղթենք իրեն կեանք տարիներով յի,
Այս իղձն է անեւջ յաւէս սխալի:

Ս Գ.

Սկիսար եզական արուարձանն էր հին ասեն համ-
բաւեալ իր գրական, բանաստեղծական կրթական ար-
դիւններով. իսկ իր Աղբաւախնամի գոյութիւնը՝ տեղ-
ւոյն հայ բնակչութեան մարդասիրական զգացումնե-
րուն չափանիւնն է: Քաղցր է յիշատակել Աղբաւ-
ախնամի հիմնադիրներէն մին անգրանիկ եղբայրս
Միհրան:

— Սքիկը եկաւ տուն փետայ, եւ ստանկ
բան չեսայ:
(Հայկական առած)

ՓԱՓԿԻՆ ԵՆԲԻՈՂ՝ ԳՈՒՐԵՐՈՒՆԻ ՀՈՎ-
ՈՒՄԱՆԱՆ ՍՐԻՆԳՅՆ. — Հ. Վահան Յով
հաննէսեան, բանաստեղծ Միքիարեանը
այսպէս կ'արտայայտուի այս կրօնաւունչ
հերքումներու փունջին համար Վերա
երաբոյր սրինգը կ'ըսում է Գեքսեմանիի
մէջ անբուական ժամանակներէն անդ
մի սպիտակ վարդենիէ, որուն համար կ'ը-
սեն քէ վարդ ունի ամառ ձմեռ, ճիւղեր
ունի զմրուխտի նման, տերեւներ ունի
խառնաւոց վարսերէ հիւստում, արեւուն
տակ սարի նման լոյս կը ծագէ, լուսինին
տակ մամի պէս կը դեղնի: Ու կ'ըսեն քէ
այդ վարդը պիտի ապրի մինչեւ աշխարհի
վերջը, որովհետեւ ծրած է Մազգաղիկե-
ցիին արցունքներէն, երբ Զատիկ արեւ-
ոյսին յուսահատ կուտար:

[Բազմավէպ հատոր 22. 1929 Նոյ. Գեկտ.]

— Յաղբողին եւ պարտաւորին միջեւ տե-
ւական վստահութիւն չկայ:

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ ԽՈՂՔ ԵՒ ՅՈՒՇԲԷՆ

Սարսրուալի տեսլիկն աչքս դեմն է միտս,
Նոյն մեծախոնակ ներմակ հանդերձն էր այն ճիտ,
Որով անեունչ մարմինն էին զարդարեք,
Եւ զոր, բաբէ՛, պրտակին տակն հագած էր:
Հիմա, շիրմի՛ն լուռ խօսեցեալ, կը պառկէր,
Մեղրամովի դալուկն իր դ'մբ պատէր.
Դողդոջ շուրթս տակ նակսին սառն զգացի,
Զայն չը կակկեց, հուրն արցունքիս զոր լացի:
Վա՛հ, խնդալը յիմարութիւն չէ՞ միթէ,
Հարսին կարածն իրեն պատահե՞լք զարդ է.
Ապագային ծոցն ի՛նչ պատահե՞լք մեզ պահուին,
Սուգառաք մահուան մահինն է վաղուին...:

Այսպէս անա վաղ քէ անագան վերջանայ կեանք
ամենայն զի պէտք է իրի նստք եւ բոցն ալ շեշտա-
պառ ըլլայ եւ երկրամած բոցնի ծաղիկն բոս բա-
նասեղծին եւ մարդն որ վայրկեան մը կայծ կ'ըլլայ,
ապա մոխիր ը յաւիտեան...:

Գ. Ս. ՕՏԵԱՆ

— Սշխատանք եւ անօրութիւն շատադոյն
հաւեւեմներն են:
(ՍՈՒՐՄԱՏ)

ՀԵՂԻՆԱԿԱԻՈՐ ԿԱՐԾԻՔ ՍԸ
ԿՈՒՍԱԿՐՈՆ ԿԵՆՑԱՂԻ ՄԱՍԻՆ

Նախ եւ առաջ բնութեան հակառակ չեմ կար-
ծեր բնութեան բերմունքները կանոնաւորել եւ զսպել,
ընդհակառակն անբնական կը կարծեմ մարմնոյ հա-
նդեցներու եւ հեշտանքներու եւ բերմունքներու անպայ-
ման հետեւիլ եւ կերպով մը մարմինն գերի ըլլալ.
հոգւոյ գերազանցութիւնը անարգել, միտքի կանոնե-
րուն չհպատակիլ եւ լաւն ու օգտակարը պարզապէս
նիւթակաւորութեամբ չափել: Ամէն կրօն, ամէն օրէնք
իրենց համար զրկումի գրութիւն մը ունին եւ այդ
գրութեան վրայ կը հաստատեն իրենց վեհմութիւնը...:
Այս սկզբունքով բնաւ անտեղի եւ անբնական չկրնար
ըսուիլ, որ ոմանք ինքզինքնին մարմնական հեշտանք-
ներէ զրկել ուզեն եւ կուսակից կենցաղի հետեւին:

Սակայն դիտել կը տեսնուի քէ զրկումի յանձնառուն
պէտք է որ ինչէ զրկուիլը լաւ գիտնայ, ինչ որ չար-
դարանաւ նորահաս պատանիներու եւ երիտասարդնե-
րու ուխտագրութեան մէջ: Այդ մասին փորձառութե-
նէ ետեւ պատասխանն է քէ շատ ատելի դիւրին է
կիսովի տեղեկութեամբ կատարուած որոշումը բան քէ

— Սնունդը աշխատութեան մեջ հաւեւեմ-
տական պէտք է ըլլայ:
(ՀԻՓՈԿՐԱՏ)

ամէն պարագաներու ծանօթութեամբ եւ գործադրական հստութեամբ տրուածք: Յայտնի եւ վկայուած խոզորքիւն մըն է թէ աւելի անժոյժ են այրիներ եւ ապօրէն կենակցութեանց հետեւողներ քան թէ սկիզբէն մարմնական զործերէ հեռու մնացածներ: Մարդը ունակական կենդանի քսուած է եւ ամէն հիւղի մէջ ունակութիւն ունեցողներ ունակութենէ հեռանալու կը դժուարանան եւ մինչեւ որ ծանր վախ մը կամ վերահաս վտանգ մը զիրենց չստիպէ՝ ունակութենէն չեն հրաժարիր: Այդ կէտը կը ճամաւորուի նոյնիսկ աւելորդ եւ պատահական ունակութեանց հետեւողներու վրայ, ինչպէս եւ ծխողներ եւ խմողներ, հաշկաւ աւելի սիսի ծանրանայ քնական ունակութեանց վրայ, հետեւաբար ո՛չ միայն անտեղի չեմ նկատեւ նորահասներու ուխտադրութիւնը, այլեւ իրենց դիւրութիւն քնծայուած կը կարծեմ, երբոր պատշտական եւ օրինական դարձած կենցաղի մը պայմաններուն րեքեութեան կը պատասխանի: Ամուրի եկեղեցականութիւնը, ինչ որ ալ քիչալ անոր ծագումն ու զարգացումը, այլեւս օրինական պահանջի կարգ անցած է եւ կրօնական քնկերականութեան մէջ այդ ընթացքին հետեւողներու պէտք կայ, լուսադոյն է այսպիսիներուն յանձնառութիւնը դիւրացնել քան թէ դժուարացնել:

Խոսիք եւ Խօսք. — ՕՐԲԱՆԵՆԱՆ

— *Քիչ խօսելով տուն ուրիշ կը գոջանք,
չաւ խօսելով՝ յաճախ:* (ԼԱՊՐԻՅԵԼԻ)

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԱԻՈՐՈՒՄ

ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԼԱՆ ԴԱՐՄԱՆ

Շատ են դեղաբանութեան գրիւն պարունակած բոյները եւ անոնց դեղաբանները: Եւ պիտի խօսիմ միայն այն բուժաւորութեան վրայ՝ որոնք դժբախտաբար շատ անգամ կը պատահին մեր տուններուն մէջ, պզտիկ անհոգութենէ մը կամ զանցառութենէ: Ասկից զատ, բոյն քսելով պէտք չէ հասկնալ դեղագործին ունեցած եւ գեղեցիկ շիշերուն ումանց մէջ գտնուած մարմինները միայն, հապա ձուկը, միսը, կերակուրները եւ այլն՝ օղին ազդեցութեան տակ մնալով բուժաւորիչ յատկութիւններ կը ստանան. ճանաչող անագի ամաններու մէջ եփած կերակուրները:

Թոյները կամ բուժաւոր մարմինները ստամոքս իջած ասեմնին, բոյնին զօրութեան համեմատ շատ կամ ուշ կ'սկսին իրենց ազդեցութիւնը ի գործ դնել, բայց

— *Խօսիչ եւ յոռի չգիտնալը դժբախտութիւն մըն է:*

կան տեսակ մը բոյներ ալ որոնք երկար ժամանակ շարունակաբար իբր դեղ գործածուելով օրինակ գառիկի [արտէնիք] բաղադրութիւններու, նոյնպէս սրտիքնիկի եւ ասոնց նման բոյներու որոնք գործածուած ժամանակ անոնց մէկ մասը արեան մէջ կ'անցնի եւ մի փոքր մասն ալ փայծաղի մէջ էիչ էիչ կը հաւաքուի եւ մէկ օր յանկարծ արեան մէջ անցնելով բուճաւորում յառաջ կը բերեն, ասոր համար այդ տեսակ դեղերը ասեմ մը կը գործածուին, յետոյ դադար պէտք է տալ:

Թուճաւորում կարելի է համարել ամէն անգամ, երբոր մի առողջ մարդ բան մը ուտելէ եւ կամ խմելէ վերջ, յանկարծ փոքի մէջ կ'զգայ սաստիկ ցաւեր, սրտի խառնելով կամ փսխում, յետոյ արեան շրջանի, շրջառութեան եւ ջղային դրութեան անկանոնութիւն եւայլն. այնպէս որ բոյներու ախտանիշները գրեթէ իրարմէ մեծ տարբերութիւն մը չունին, բայց ոմանցը կարգ մը հիւանդութեանց ախտանիշներուն նմանելուն համար, շատ անգամ հիւանդին տէր կը խաբուի, բայց տարբերութիւն մը կայ որ, հիւանդութիւնները ստեփանաբար կ'սկսին յառաջանալ յի բաց առեալ ֆօլեան եւ ֆօլեոլինը, իսկ բուճաւորումը, ինչպէս վերը

— Ինչ որ և ջուրը մորթին, նոյնն է օդը մորթին:

իշուեցաւ, շատ շուտ ի գործ կը դնէ իւր անբուժները որեւմէն ասկից դիւրաւ կ'ընայ զանազանուիլ հիւանդութիւնը եւ բուճաւորումը:

Թուճաւորեալներու դարմանումի ժամանակ միշտ պէտք է, նախ անմիջապէս բոյնը մարմինէն դուրս վանել՝ փսխեցուցիչ եւ լուծողական դեղերով, երկրորդ, այդ բոյնի դեղքալիին միջոցաւ մարմինն մէջ մնացած բոյները չեզոքացնել. ամենալաւ փսխեցուցիչ դեղերն են՝ իպէկայի [ipéca] փոշի, որուն մէկ կրամը մի գաւաթ զաղջ ջրի հետ խառնելով էիչ էիչ հիւանդին տալու է, մինչեւ որ փսխէ, կամ՝ մէկ հաս ափօմօրֆինի [apomorphine] ամփուլ սրտիկէ մարմինն մէջ: Երբ ասոնցմէ ո՛չ մէկը պատրաստ չըլլայ, այն ատեն հիւանդին զաղջ ջուր խմցնելէ յետոյ, պէտք է անոր լեզուակը փետուրով կամ մատով խառնել, որ ամէն դեղերէն աւելի շուտ կը փսխեցնէ:

Մեր տուններուն մէջ պատահած բուճաւորումներուն առաջին տեղը կը բռնէ ժանգը կերակուրի ամաններուն, օրովհետեւ կերակուրները եւ բոյ մարմինները պղինձի հետ բուճաւոր բաղադրութիւններ յառաջ կը բերեն, այսպիսի պատրագայի մէջ, բուճաւորուողը կ'սկսի նախ բերնին մէջ մետաղային համ

երկու հոգիի վերաքերոյ տխրութիւն մը գրեթէ ուրախութիւն է:

մը զոյալ, սսամոխին մէջ սասիկ ցաւեւ, փսխում եւ փորհարութիւն, արագ շնչառութիւն, անյագ ծարաւ, պաղ քրտնեմ, գլխու ցաւ եւայլն. այսպիսի պարագայի մը մէջ անմիջապէս հիւանդը խնայ մը անգամ փսխեցնել է յետոյ առաջ հաւկիթի ներմուծի լուծուածք եւ կամ քէ կաթ սալու է մինչեւ բժիշկին գալուսը. իսկ այնպիսի վայրեր ուր բժիշկ չկայ, հիւանդին հնդկախիղ [huile de ricin] սալու է, փորին վրայ ալ սաք սաք քսքեր դնելու է, յետոյ խաւիաւի գլուխ խաւելով կէս ժամը անգամ մը դգալ մը սալու է:

Ժանգէն մի ուրիշ տեսակ բուսանում մ'ալ կայ
որ պէտք է զգուշանալ, եւ այդ կը պատահի վարունգի
եւ ուրիշ կանանչեղէններու **քութի**ն, որոնք շատ
անգամ կը պատաստեն մի փշ սիւլժաթ **սը փիլիպը**
]Sulfate de cuivre] խառնելով, որովհետեւ այդ **քութի**
ները իրենց բնական գեղեցիկ կանանչ գոյնը միշտ
պահելու համար քաղաքի մէջ կը հալեցնեն մի շատ
փոքր քանակութեամբ վերոյիշեալ մարմինէն, եւ այս
ձեռով կ'ունենան մետաղապար **քորրի**ներ:

Կերակուրներու եւ ջուրի ունեյիքներու ժանգ պա-
րունակելը հասկնալու համար մի անեղ ասոնց մէջ
պէտք է ձգել թէ որ այդ անեղը կարմրեցաւ, դա նշան

— Ինքզինից շատագոյն ո՛չ բարեկամ կայ
նչ ալ ծնողի:

Է որ վերոյիշեալ ուսելիքները պղինձի բաղադրութիւն
կը պարունակեն:

Ուրիշ ոչ նուազ՝ ուսադուրեան արժանի մի կէտ
պէ կայ, որ ամ քիկիները պէտք է միտ ք նկատի ու
նենան. դա այն է որ բալի եւ ասոր նման քրու օսա-
րակներ պատրաստելն վերջ երբոր շիւթնու մէջ կը
լեցնեն, պէտք է ուսադուրիւն քնեն որ շիւթնու ամկը
սաչմա չի գտնուի, որովհետեւ շաւ անգամ շիւթը
մարեիլու համար **սաչմա** կը գործածեն, որով քրու
մարմիններու հետ քունաւոր բաղադուրիւններ կը
կազմեն:

Կերակուրները, ինչպես նաև ուրիշ ուտելիքներ, օրինակի համար միսը, ձուկը, իսկը, պտուղներ ելն-
օղին ազդեցութեան տակ մնալով կը փնանան եւ բու-
նատուր յատկութիւններ կ'ստանան, նոյնպէս հիւանդ
անասուններու միսերն ալ բունատուրիչ յատկութիւններ
ունին, հետեւաբար պէ՛տ է զգուշանալ այդ տեսակ ա-
նասնոց միսը ուտել:

Տնական քուճառումներն շարքին մէջ կը զըս-
նուի նաեւ սուցկը, որ վերոյիշեալներէն ոչ նուազ
վսանգաւոր է, քերես շահ առելի: Սուցկեւն տնակ-
ները բազմաթիւ եւ մահաւանդ քուճառը ըլլալով

— Եռայող պտուկիև չրայ համեմ ջնսիր:

Երբեմն ալ քինն տալիս ամօնեալ պահելու է, մինչեւ որ շնչառութեան գործարանները սկսին կանոնաւոր կերպով գործել. թէ որ այդ տանք մէջ արհեստական շնչառութիւն ընել գիտցող կայ, ամենալաւ միջոցն է հիւանդին շուտով առողջացնելու համար:

Պէտք է մտնալ որ այս բուժումը միայն ածուխէ չի պատահիր, այլ զոց սենեակի մէջ հաւաքուած բազմութենէն ալ:

Կ. ՓԱՓԱՐԵԱՆ

դասախօս

ԹԷԽՐԱՆԻ պետական դեղագործ.

(ԹԷԽՐԱՆ)

վարժարանի

— Աղիկ խորհիլը աղիկ գործելու կ'առաջնորդէ:

ՈՂԶՊԱՆԻԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Առտուները անկողնէն ու՛ր ելլելուն վճասներ. իսկ ընդհատաւոր կանուխ ելլելուն օգուտները ապացուցուած են գիտուններ ու վկայութեամբ: Չափէն աւելի անկողնին մէջ պառկիլը արքուն վիճակի մէջ, ոչ միայն բուլութիւն կը բերէ մարդու մարմնոյն, նաեւ շատ հիւանդութեանց պատճառ կ'ըլլայ: Շատ հաճախուն կամ թէ արքուն պառկելուն մէկ վճասն այն է որ, աչքին տեսողական չիղերը կը տարացնէ:

Անոնք որ առջի իրիկուրնէ կանուխ անկողնին կը մտնեն ու առատօք ալ կանուխ կ'ելնեն, առողջ, հաւտօք եւ իմաստուն կ'ըլլան, կ'ըսէ Ֆրանցիին:

Մեծամեծ մարդիկ ամենքն ալ գիտեալուն մէկ հանգիստը միայն կ'անցընէին եւ պէտք եղածէն աւելի չէին հաճար. ասով իրենց կենաց մէկ մասն ալ շահեցան: Այս պատճառաւ շատ հաճողներ ապուշ կ'ըլլան, կ'ըսէ Լօֆ փիլիսոփան:

Յոնքրնէլ 100 տարի ապրեցաւ. ամէն իրիկուն ժամը 9ին կը պառկէր, ու առատօքնէն ալ 5ին կ'ելլէր, մինչեւ կերակուրի ասէն կ'աշխատէր, այսինքն մինչեւ կէս օրուրնէ 2 կամ 3 ժամ վերջ, իսկ անկէ մինչեւ իրիկուն կէս մը պարտելով, կէս մըն ալ երե-

— Կրակը մոխրին տակ կը քիսէ յաճախ:

ներք մասնաւոր յատկութիւն մը ունին, որ ստամոքսին մէկ մասին վրայ ժողովուելով դժուարամարտութիւն կը պատճառէ. ապա թէ ոչ՝ ուրիշ կողմէ բոլորովին մսին յատկութիւններն ունին: Հաւու արգանակն ալ կա-
կուղցնող ու թերեւ բան մըն է: Հորբու մսին արգա-
նակը անհատ է եւ հաւու արգանակէն աւելի քուլ-
ցնող ու քիչ սննդաւոր է: Ամէն արգանակներէն աւե-
լի սննդաւոր ու առողջաւոր է եղանն եւ կողմուր:

Արգանակը երբ պաղելով կը քանձաւանայ, մածոյց կ'ըսուի. ասիկա արգանակին բուն գոյացական մա-
սունքն է, ջրեղէն մասունքը ցնդած. ուսի խիստ աղէկ
է անօրութենէ սկարացած եւ աշխատաւոր մարդոց հա-
մար, բայց հիւանդութենէ սկարացածներուն այնչափ
աղէկ չէ վասն զի արգանակէն աւելի դժուարամարտ
ու սաստիկ ոյժ ունի է. երբ մէջը հացի կտորումք
ալ ջարդուի, աւելի սննդաւոր կ'ըլլայ:

— Մօտեցիր Աստուծոյ որ Սն ալ քեզի մօ-
տենայ:

ՄՈՆԹԻՈՆԻ ՄՐՅԱՆԱԿՆԵՐԸ

Գաղիոյ մէջ ամէն տարի հանդիսաւոր պարգեա-
բաշխութիւն կ'ըլլայ, որով տնտեսական գիտուն պա-
տենաւորներ վարձք ու պարգեւ կուտան անոնց՝ որ ա-
ռաքիմական երեւելի գործ մը կամ քաջութիւն մը ր-
նելով անուն շահած են, կամ մասնաւոր կերպով
իրենց գիրենք նուիրեւ են ուրիշներուն մեծ բարիք մը
ընելու եւ կամ նոր բարեկարգութիւն մը հաստատե-
ն, կամ թէ կատարելագործեւ են ընդհանուր մարդկա-
յին ընկերութեան որ եւ է վիճակը: Այս պարգեա-
բաշխութիւնը հաստատած է Մօնթիոն անուն բարեա-
ւոր, այսինքն կտակ բրած է որ հասարակաց հաւանու-
րեամբ առատ պարգեւ մը տնտի ալ անապիկն մար-
դոց՝ որ աղքատ չլինեն վիճակ ունին, որպէս զի թէ՛
իրենց մէկ կերպով իրենց առաքիմութեան վարձք հաս-
ալ վայելեն եւ թէ ուրիշներուն ալ յորդոր ու բարի
օրինակ ըլլան:

Այս բարեաւոր ծնաւ Փարիզ 1733 Գեղ. 13ին.
երեսուն տարեկանին գաւառի մը կուսակալ եղաւ եւ
այն ծանր պատերազմէ մէջ ալ իր բարեկարգ կառա-

— Գործերուն զանազեմ ընթացք տարով
անոնց հետ մեղք ալ կը զանալիժինք:

վարութեամբ ու բարեբարութեամբ ամենուն սիրելի ու պատկառելի եղաւ: Գաղիոյ խռովութեան տեսն ինք Անգղիա փառուէր էր եւ իր եկամուտէն անխնայ կը բաժնէր իր քաղաքացիներուն՝ որ կարօտ էին: Նո-
րէն երբ Գաղիոյ դարձաւ, շատ մեղահակներ հասա-
նէց մեծեցեալուոր եկամուտներով: Իսկ իր կենաց վեր-
ջին տարիներ 15,000 Քր որոշեց տարուէ տարի այն
աղփաներուն համար, որ մինչեւ 5 ժամեք կարօտ ը-
լալով՝ իրենց ստացուածք հասարակաց Գրաստունը
գրաւի կը դնէին: Մեռաւ Մոնթիոն 1820 Դեկտ 29ին,
եւ կտակով թողուց 3,800,000 ժր. հասարակաց հի-
ւանդանոցներու եւ 1,275,000 տարեկան եկամուտ իր
հաստատած մեղահակներուն համար, ինք բնաւորու-
թեամբ քաղցրաբարոյ եւ առաստանէն էր, առանց
դռնէն ցուցնելու եւ պարծենալու:

Այս բարեբարին յիշատակը կը հռչակուի հանդի-
սաւոր կերպով ամէն տարի. իր պարգեւաբաշխութեան
օրը, իր սահմանած եկամուտներուն մէկ մասը կը
բաժնուի անոնց՝ որ հասարակ արհեստաւորներուն վի-
ճակը բարւոյն լու համար օգտակար գիտ մը ըրած են-
մէկ մասը անոնց՝ որ բժշկութեան եւ վիրաբուժու-
թեան մէջ խիստ երեսելի կ'ըլլան, մէկ մասն ալ աղէկ
աշխարհագրական տեղեկութիւններ գտնուեցուն:

— Շուտե՛ս ու շուտ իրարու երթի՛ք չե՛ն ըն-
կերակար:

Վերոյիշեալ պարգեւները Գաղիոյ Գի-
տութեան ձեմարանն է, բայց երկու պարգեւ ալ կայ,
որ զաղիական ձեմարանին մէջ կը բաժնուին, այսինքն
վաճճ առաքինութեան՝ այն Գաղիացուց համար, որ
շատ եւ առաքինական գործ մը ըրած են նոյն տար-
ուան մէջ, մէկ մ'ալ այն գտնածներուն համար, որոնք
աւելի լաւ կերպով մարդոց բարոյականը ուղղելու
յարմար են:

Ի միջի այլոց՝

1831ին ժամանական Ակադեմիան Մոնթիոնի մը-
ցանակը նուիրած է, 2000 ժր, Սերդիւրների, Մոր-
փիսի մասին հրատարակած ուսումնասիրութեան առ-
քիւ [գիտական նիւղ]:

1929ին ժր. Ակադեմիան (գրական նիւղ) 12,000
ժր. Մոնթիոնի պարգեւ բաժնած է 12 մեղահակա-
ւորներու:

1929ին Քրոմ. Կատոն Կօր՝ Լիոնի բժշկական հա-
մալսարանէն արժանացած է «Կնոջ ծննդական գոր-
ծարաններու պատշտակարարական խանգարումներ»
հրատարակութեան համար: [Գիտական Ակադեմիան
կողմէն նուիրուած]:

— Մանգաղն է որ կը գեղեցկացնէ մար-
գագետիւնները:

Օսիրիս [1828—1907] Դանիել, եղիա, մեծահարուստ մեկենաս, իր կտակով թողած է ահագին գումար մը, բաժնուած էլ յաշկացում, ըստ իր փափաքին, զանազան բարեկամասկ հաստատութիւններու եւ մասնաւոր կանոնադրութեամբ նախադրուած մրցանակներու:

Առնցմէ կարեւորագոյնը, 100,000 ժր. եռամսեայ մրցանակ, ժրանա, կանառի ըղոր նիւղերու համագումար հաւաքմամբ կը յաշկացուի, գիտական, մասնագրական, գեղարուեստական, հարստարուեստական մարզերու մէջ, մարդկային ընկերութեան ու հասարակաց շահերու տեսակէտով ընտելագոյն աշխատութեան կամ յաւագոյն գիւտք ներկայացնող հեղինակին:

Այդ ժողովին իւրաքանչիւր ակադեմիկ պէտ է ներկայացնէր թէկնածու մը: Այս մրցանակին արժանացած են ցարդ՝ 1903ին Տոք. Ռու, 1906ին Ալպէր Սուրէլ, 1909ին Գ. Վուազէն եւ Պիերիօ, 1915ին բժիշկներ Շանդուք. Վէնսան եւ Վիսալ. 1921ին զօրավար Ֆէռիէ: 1927ին Շարլ Զիլոլ, 1930ին Բոլ Պուրժէ: Պահանջուած մրցանակին պայմանները եթէ ամբողջութեամբ ու զոհացուցիչ կերպով չեն լրացուած, մրցանակը կը յետաձգուի յաջորդ եռամսեային:

— Այսորժակը կը հաւեմեմ առեմք քան:

ԲԱԶՄԱԾԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ

Փոնեաք - ԺԷԻ նուիրատուութիւնները երկու դասակարգի կը բաժնուին:

Առաջին դասակարգ. — 25,000 ժր.նոց 90 պարգեններ, իւրաքանչիւր ժր. տեարդմանի մէկ պարգեն, մէկ հօրմէ եւ մէկ մօրմէ սերած ինը զաւակի տէր եւ 45 տարեկանէ նուազ եղող ծնողաց բաժանելի:

Երկրորդ դասակարգ. — 10,000 ժրաւնոց 203 պարգեններ, հինգ զաւակի մայր ու հայր եւ 36 տարեկան ղեռ չթեւակոխած ընտանիքներու: Երկրորդ դասակարգէն օգտուող զոյգերը իրաւունք ունին մասնակցելու առաջին կարգի պարգեններէն բաժնման, եթէ կարող են լրացնել պահանջուած պայմանները, բազմաձնութիւնը քաջալերող Փոնեաք-ԺԷԻ կտակ-նուիրատուութեան:

— Զկայ հանդէս առանց վաղորդայնի:

Բնութեան պատական դեղեր պատկերներն են: Բոլոր քամ եւ հասած պտուղներ աղիքներ քոյ կը պահեն, ինչպէս սալոր, քուզը, չամիչը, խնձոր, մասնաւորաբար նարինջը: Պտուղներուն պարունակած շաքար պատաս է իւրացուելու, ինչ որ կը նշանակէ նուազ աշխատանք մարմնոյ համար:

Խնձոր. — Պատական դեղ մը ստամոքսին համար եւ պնդութեան դէմ: Կեղեւով ծէշ աւելի լաւ է, սակայն անոնք որ վառ չեն, կրնան կամաց կամաց վարժուիլ: Խնձորը յօդացաւի համար բնական դեղ է, որ աւելան գորացման կը նպաստէ իւր բնական ուղիով. կը պարունակէ երկաթ, եւայլն:

Պանանէս. — Ամենէն դիւրին իւրացուող նշաններէն. պէտք է լաւ մը հասած ըլլայ: Պզտիկներուն համար մանաւանդ աղուոր աղբիւր մըն է բնական շաքարի: Սակայն, զգո՛յ՛, պէտք է լաւ հասած ըլլայ:

Սեխ. — Ամառնային լաւ պտուղ մըն է: Նախաճաշի պտուղ, ստամոքսի հիմքած հիւանդութեանց համար լաւագոյն նախաճաշ:

— *Միւսերնոյն արտին մեջ ամէն քան զանոն չի:*

Արմալ. — Հիանալի պտուղ մը՝ որ կը պարունակէ սննդարար տարրեր եւ բնական շաքար: Բնկոյզով պատական բաղադրութիւն մը կ'ըլլայ:

Արմալ եւ կաթ պզտիկներուն համար:

Թուզ. — Զգո՛յ՛ ըլլալ որ դեղերու միջոցաւ արուեստականացած ըլլայ: Թուզ, չամիչ եւ սեւ սալոր միասին ջուրը ձգել եւ 12 ժամ յետոյ հաշակել եւ ջուրը խմել: Բնական դեղ պնդութեան համար, ինչպէս նաեւ համեղ սնունդ մը:

Խաղող. — Գործարանային աղերով հարուստ պտուղ մը, ինչպէս երկաթ, եւայլն: Բնութեան էն պատական պտուղներէն մին՝ որ կը ծառայէ առողջութեան: Խաղողը հուշակաւոր դարման մըն է շաքար հիւանդութեանց, մասնաւորաբար յօդացաւի եւ այլ ինքնաբոլորութեան վիճակներէ յառաջացած հիւանդութեանց:

Նարինջ. — Նարինջին հիւրը քէ՛ սննդաւոր է եւ քէ առողջութիւն պարգեւող: Սնունդ մը՝ որ քէ՛ հիւանդներու եւ քէ առողջներու կը ծառայէ, քէ՛ ծերերու եւ քէ մանուկներու համար կենսաստի պտուղ մըն է:

Գեղձ. — Լաւ կերպով հասածը շաքար օգտակար է:

— *Մանուկները աղփասին հարսութիւններն են:*

մանաւանդ եթէ հնարաւոր ըլլայ ուղղակի ծառին վրայ հասածները ուսել:

Չամիչ.— Արուեստականօրէն ներմկցուածները վնասակար են: Բնական ու լաւագոյն տեսակը ուսել: Շատ սննդաւոր է, մանաւանդ իտէպլ բաղադրութիւն մը կը կազմէ սեւ հացի եւ կամ ընկոյզի հետ: Երկար կը պարունակէ:

Չմերուկ — Բնական, մաքուր ջուր, գովաջուցի՝ երբ պող վիճակի մէջ ճաշակուի: Մէզը կ'առաջացնէ եւ կը միզեցնէ:

Լոլիկ [թմաթէս]. — Լոլիկը լեարդի անհանգրասութեանց ու երիկամունքներու համար քրպէս լաւագոյն դարման կը ծառայէ: Կը պարունակէ օգտակար աղեր: Լոլիկին ջուրը պզտիկներուն խմցնել:

Լեմոն.— Բնական բրբուռներով հարուստ այս պատշաճական պտուղը՝ յօդացաւի, լեարդի, երիկամունքներու եւայլն անհանգստութեանց մեծապէս օգտակար է:

Կեռաս.— Կեռասը կը պարունակէ առաս երկար եւ արիւնը հարստացնող յատկութիւններ:

Նուռ.— Այս պտուղը կոկորդի ցաւի համար օգտակար է:

— Դեղեցիկ կեանք մը գեղեցիկ մահով կը վերջանայ:

Սերկէիլ.— Սերկէիլը մեղրի հետ պնդութեան դէմ է: Ստամոսի անհանգստութեանց դարման, ինչպէս նաեւ սիրտ խառնուոյթի, փսխումի հակազդող դեղ:

ԲԱՆՋԱՐԱՆԻՆԵՐ

Ահա բանջարեղէններու ազդեցութիւններ իբրեւ դարման զանազան անհանգստութեանց:

Շոնքերկ.— [Asperge, գուշ գոնմազ] Թոքերու եւ երիկամունքներու մաքրութեան կը ծառայէ: Դրժուարաւեցութեան պարագային բարեւար ազդեցութիւն կ'ընէ՝ իր պարունակած գործարանային աղերուն շնորհիւ: Շատ յարգելի եւ սննդաւոր է:

Հակնդիկ [բաննար].— Մարսողութիւնը կը դիւրացնէ. աչներու, լեարդի եւ մորթի անհանգստութեանց դէմ դարման, տեւեները հիւշ շոմիթի նման կը գործածուին, օգտակար է:

Կաղամբ.— Հում վիճակի մէջ աղցան ընել, այլ բանջարեղէններու հետ աւելի դիւրամարս է: Սննդաւոր է եւ հարուստ կենսանիւթերով հակալեղաւարային յատկութիւն ունի: Յօդացաւի համար լաւ է, նաեւ աչքի եւ դժուարաւեցութեան համար:

— Պէտք է դրամին հրաւանդել եւ ոչ թէ անոր հնազանդիչ:

Մամիր.— Լեարդի, փայծաղի անհանգստութանց համար օգտակար դարձան կը հանչցօի:

Ծանօթ.— Պետուցներու եւ բանջարեղէններու այս մասը արեւապայծա է բժշկական նոր գործէ մը որ է արդի Առողջաբանութիւն, հեղինակ Պ. Պայսար, (Յոփար, Նիւ Եորք 1929) Թարգմիչ բժիշկը իր այս գործով կը յարձակի բժշկական հիմէն ի վեր ընկալեալ դարձանքիւմներու վրայ եւ կը ջատագովէ բնական մեքսսներով բժշկութիւնը շատ մը փաստեր յառաջ բերելով եւ ամերիկեան դուրքիւնը կը հակասեցնէ շատ մը հեղինակութիւններու դէմ: Թէեւ իր իբր նորութիւն ցոյց տուած եղանակները հիմներն ալ փորձած են եւ աւանդած իրենց յաջողութեամբ: Ռէսէնի բժշկարանին մէջ եղած դարձանքիւմներու կիրառութիւնը միշտ յաջող արդիւնքներ տուած է: Եղիւ կեանքը երկարելու նորագոյն փորձեր իրականացան, եւ հեղինակութեամբ ալ յաջողիւն անոնք:

Քայց քոյ ներէ ինձ ազնիւ բժիշկը խնամարար դիտողութիւն մը ընել, քանի որ իր այս գործով հանրային ծառայութիւն մատուցանել կը նկրտի, պէտք է որ իր գործը գերծր ըլլայ օտարոտի բառերէ: Բժշկական գիրք մը սահմանուած է ամէն գոյմ կարդացնուելու եւ ոչ թէ ամերիկեան երկիրներու մէջ, անգղիներէն

— Պէտք է մեկ ձևով ստանել եւ երկուսով խաղել:

բառեր իրենց սեփական լեզուին յատուկ են եւ ոչ թէ հայ երաւարակութեան մը: Իր նախադասութեանց մէջ կը բացագանչէ:

Չգոյ՛ց, ես ալ իրեն կը վերադարձնեմ այս բառը եւ կ'ըսեմ. Չգոյ՛ց, ազնիւ բժիշկ, մի՛ գործածեր անգղիներէն բառեր հայ տղերու մէջ:

Աւելնալար հակառակորդը ինկզիմէր ծածկելու համար՝ սօսի կերպարանքին մէջ մեկնեցին սկսելով իրաւաբանի, փաստաբանի, բնագէտի, ինաստատի, աստուածաբանի եւ միւսին շուրջ հրեշտակի կերպարանքները կ'առնէ՝ Աստուծոյ եկեղեցիին կամ քաղաւորութեան այսիմէն, կեանք ճամբէն մարդը դուրս ձգելու համար:

Ներսէս Վարժապետեան, Բրիտանի եկեղեցին եւ անոր հակառակորդները (Կ. Պոլիս, սպ. Միսիկէսիսիս 1864):

— Անգղոստանացի ինկիւրէն կը մասնութի յաճախ:

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԸ

The Statue of Liberty

Այս համբաւաւոր արձանը կը գտնուի Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ գտնուող կղզիի մը վրայ:

Խումբ մը ականաւոր Ֆրանսացիներ, ժամագործման պատերազմէն յետոյ, նախածեռնարկ եղած են այս արձանը շինելու եւ ամոր շինութիւնը յանձնած են Ֆրէտէրիկ Օկիսոյ Պարբոյշի արձանագործին, որ ծնած է 1833ին եւ մեռած 1904ին:

1874ին յանձնախումբ մը կազմուած է հանգանակութեան ձեռնարկելու համար Ֆրանսայի մէջ, ուր 180 հազարներ, շատ մը ընկերակցութիւններ եւ ժողովուրդէն հազարաւորներ մասնակցած են հանգանակութեան: Միացեալ Նահանգացի մէջ արձանին պատահանին կառուցման համար 300,000 տոլար հաւաքուած է, իսկ միայն արձանին շինութեան ծախք եղած է 700,000 տոլար, հետեւաբար ընդամենը 1 միլիոն տոլար արծած է ամբողջ արձանին շինութիւնը:

Արձանը կը կռէ 225 տակառայաժողով: Քառասուն մարդ կրնայ կենալ գլխուն մէջ եւ 12 մարդ՝ ջահին մէջ:

— Հսեղ եւ ընկէ երկուք են:

Պատահականէն մինչեւ գլուխը 154 ոսկ կը հաւուրի վեր բարձրացած աչք բազուկը ունի 54 սանդղախաւս: Պատահականին խարխիւր 62 քառակուսի ոսկ է, իսկ բարձրութիւնը՝ 89 ոսկ:

Արձանը աւարած է 1883ին եւ 1884 Յուլիսին Պր. Տր Լէսէփս, ժամանական յանձնախումբին անդամներ, զայն պատշոնապէս ներկայացուցած է ամերիկեան դեսպանին: 1885 Յունիսին հաւ մը ի Նիւ Եորք ցամաք հանեց արձանին մասերը 210 սնունկներով: Այս մասերը միացնելու գործը սկսուած է 1886 նոյնիս: Մայիսին եւ բացումը կատարուած է 1886 Հոկտ. 28ին: Նախագահ Գրովի 1924ին Ազգային Յիշատակարաններու հարգը դրած է այս արձանը:

Արձանին ծաւալը.

Խարխիւսէն մինչեւ ջահը եղած բարձրութիւնը	է 151 ոսկ
Պատահականին հիմէն մինչեւ ջահը	305 ոսկ 6 մաս.
Կրուկէն մինչեւ գլխուն զագաթը	111 " 6 "
Ձեռքին երկայնութիւնը	16 " 5 "
Յուցամասը	8 "
Գլխուն հաստութիւնը, ականջէն ականջ	10 "
Քիթին երկայնութիւնը	4 " 6 "
Աչք բազուկին երկայնութիւնը	42 "
Մէջքին հաստութիւնը	35 "
Ետքին լայնութիւնը	3 "

Նիւ Եորք

Յ. Գ. ՆԻԿՈԼՈՍԵԱՆ

— Սրտնիկը ներածին չափ բայց նեղ:

ՄՈՒՍՈՒԼԻՆ ԴԱԴԹԱՀԱՐԵՐՈՒ ՀՈՒՐԶ

Միջազգեֆի անապատային ընդարձակ սարածու-
քիւնը որ այժմ կը զսնուի նաւթային մեծ արտադրու-
քիւն ունեցող պետութիւններու շարքին մէջ, խիստ ան-
շուք դիւր մը կը գրուէր մինչեւ 1900: Տակաւին պահ-
ուած կը մնային անձեռնմխելիօրէն՝ անոր կոյս սրտին
մէջ հին դարերու քանկարձէֆ հարսութիւնները ու
նաւթի անսպառ աղբիւրներու զանձերը: Սոյն բուռ-
կաններէն վերջ, հոս սկսան երեսն գալ առաջին ան-
գամ նաւթի մշտնոս եւ առատ աղբիւրներ, որով ա-
նկիւս դարձաւ կարեւորագոյն մի կեդրոն նաւթային
հարսութեանց: Եւ այսօր, յումայտս չէ որ շուրջօրէն
կը վասնուին անոր համար ամերիկեան տղարներ,
անգղիական սքերիւններ եւ ժրանսական միլիոնատու
ժրաններ:

Մուսուլ իր այժմու եւ առաւելապէս մօտուոր
ապագայի մէջ երեսն քերելիֆ նաւթի անսպառ ար-
տադրութեանց շնորհիւ իր վրայ կեդրոնացուցած է ու-
շադրութիւնը մեծ միլիոնատէրերու, զանազան մեծ ըն-
կերութիւններու եւ հզօր պետութիւններու, որոնց շար-
քին մէջ կը զսնուին Անգղիա, Ամերիկա, Ֆրանսա եւ

— *Խեկըր երբ յո՛ւ, խեղապի՛ սեղ կ'անցնի:*

Հոլանտա: Տեսակ մը կոռուսիոնոր դարձած է անոնց
մէջ:

Միջազգեֆի մէջ, առաջին անգամ նաւթի նշաններ
երեսն եկած են 1888ի աւետները Շիրկապի շրջանի
մէջ՝ Կիլլարա կոչուած տեղը, որ կը զսնուի Մուսուլի
հարաւակողմը՝ 45 մղոն հեռաւորութեան մէջ: Այս
վայրէրէն բոլոր նաւթերը սկսած էին, ցանցաւ եւ ան-
յարմար՝ գործածութեան, որով հեռու էր գրուելու ու-
շադրութիւնը եւրոպական մեծ տէրութիւններու: Ասկէ
կ'արտադրուին մինչեւ հիմա կուպր (կապրան) սեւ ձիւր,
հանքային սեւ հեղուկ, որոնք կը գործածուին միայն
նամբաներու շինութեան, ժողովուրդի վառելանիւթի
պէտքին ու շէնքերու շինութեան:

1900էն վերջ Բաքուի հետքեր տեսնուեցան Քեր-
ֆուկի շրջանին մէջ եւս: Իր ծագումի օրերուն յայտնի
էր քէ, այս հանքերը սարածուած են: Սակայն ժամա-
նակի տիրող կառավարութիւնը չկրցաւ շահագործել
զանոնք պէտք եղածին չափ: Իրաւ է քէ պեղումներ
տեղի ունեցան ժամանակի բրական կառավարութեան
միջոցաւ, բայց կարող երկրաբաններու բացակայու-
թեան, նիւթական տագնապի եւ առաւելապէս հեռա-
բերութեան պակասի հետեւանումով կարելի չէր եղած
օգտագործել զանոնք:

— *Ծառը սիրողը ճիւղերն ալ կը սիրէ:*

Նաւրի հարսնութեան այս անհասկում հանները նախ բացարձակօրէն սեփականութիւն էին քրեական տուրքանական գերդասանի:

Ժամանակի հոլովումով եւ Պաղտատի երկաթուղիի շինութեամբ գերմանական կառավարութիւնը հետեւեւ ստացաւ զանազան շահագործելու մեծաւորութիւն, մեծ յոյս ունենալով որ ապագային պիտի կրնայ զաղքավայր մը դարձնել իրեն եւ կամ ապահովել անսպառ հարսնութիւն մը:

Թուրքիոյ ամենէն արդիւնաւոր մէկ երկրամասին մէջ գերմանական տնտեսական յառաջխաղացումն եւ զործունեութիւնը հաշտ աչքերով չէր դիտեր Անգղիա, որ տիրապետած էր անոր սահմանակից պարսկական փառքի հաններու մէկ բաժնին: Վերջապէս, ի փոխարէն ներքին խռովումներու եւ կարեւոր միջամտութեան եւ օգնութեան, Անգղիա յաջողեցաւ ճանչցնել իւր քրեական կառավարութեան Գերմանիայի նաւթահաններու շահագործումը՝ **Թուրքիոյ Բեքրոյիում** ընկերութիւն անունին տակ եւ ըստ այնմ տիրացաւ անոր կարեւոր մի բաժնին:

Գերմանիա համառօտարհային պատերազմի զինադադարի վաղորդայինն կ'ստանայ իր բաժնին փոխա-

— Ուրիշներուն ցաւերը կ'ենքու հաւատ
միշտ բաւական ուժ ունին:

շինութիւն չորս մեծ տնտեսութիւններէ: Փոքր ժամանակ վերջ նոյն դժբախտութեան կ'ենթարկուի նաեւ Թուրքիան: Այս միջոցին Բարեգործականի սրժանընթիւ նախագահը Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեան՝ բազում ջանքեր եւ հեռատեսի լուրջ մտածումներ եւ ծանր նիւթական զոհողութիւններէ վերջ: Կազմութեան **Իրագ Բեքրոյիում Բեքրոյի**, որուն կը մտնակցէին Անգղիա 23,75 առ հարիւր, տեղեւորականական [Զէյ Տիւր] 23 75

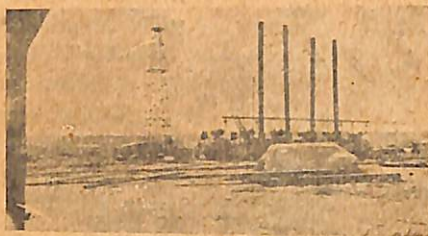
Վսեմաւոր
Գալուստ պէյ Կիւլպէնկեան

առ հարիւր, ամերիկեան Նիւ Իօք Տէվլոյթմէնթ 23,75 առ հարիւր, ժամանակակից ընկերութիւններ 23,75 առ հարիւր եւ Տիար Գ. Կիւլպէնկեան 5 առ հարիւր բաժնեով: Ահա այսպէս չորս մեծ տնտեսութիւններու եւ

— Բախար յանրազն մարդուն ձեռքին
մէջն է:

միայն Տ. Կիւլպէնկեանի կը յանձնուի հողաբաժնի այս կարեւոր մասին ճանաչործումի իրաւունքը:

Տիեզերական պատերազմի օրերէն մինչեւ 1925 ըն-

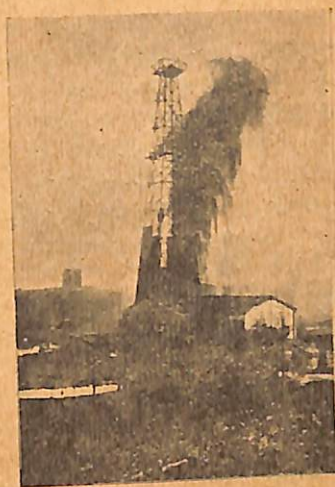

Նաւթահորերէն մին

կերութիւնը չունեցաւ մեծ գործունեութիւն, ալ՝ ընդհատ եւ քոյլ աշխատութիւն: 1913ին Տիար Կիւլպէնկեանի միջոցաւ կազմուած Turkiche Petroleum Companyն փոխուեցաւ Irak Petroleum company անունին: Ու այդ օրէն սկսան կանոնաւոր աշխատութիւններ. բացուեցան ընդարձակ հորեր, որոնք կը ճարուակուին մինչեւ այսօր: 1928ին ի Պապա - Կուր Կուր [կարեւորագոյն կեդրոն նաւթահորերու] անակնկալօ-

— Առանց յիշողութեան՝ գրուիւ մը կը նուաճի առանց սպահակագործի քերդի մը:

րէն երեսան եկաւ այն տեղակ. քարիւղի պոռթկում մը որ վերանալով անագին բարձրութեան՝ սարածուեցաւ

Նոր Բաքա Կուր Կուր

Մինչեւ որ առաջըր առնուեցաւ այս հանքային հե-

մինչեւ հեռաւոր վայրեր, այնպէս որ Գերբուկի եւ Երզնկայ գիւղերու բնակչութիւնը մասնուեցաւ ան ու ստաւափի: Եթէ մեծ անձնութիւնքիւնով եւ հարսաւորութեան կանոնաւոր գործիքներով չգոցէին այս պոռթկումը, ամբողջ Բաղաբը եւ գիւղեր պիտի ծածկուէին քարիւղի սոսկալի հեղեղներու տակ:

— Որկրամոլոր իր փոսը իր խակ սկզբներովը կը փորէ:

դուկի՝ զոն գացին երկաթան մը եւ Բանի մը աշխատարներ: Այս եւ նմանապէս մի շատ հօրեր խցում կը մնան մինչեւ Քերուկէն դէպի Միջերկրական ծով երկարելիք երկաթեայ խողովակներու շինութեան օր: Ընկերութիւնը իր պեղումները կը կատարէ հետեւեալ վայրերու մէջ. Քերուկի մօտ, Պապա Կուր Կուր, Փըլ-խանա, Իննանա, Խըմ-էլ-Ահմար, Խօր-Մօր, Խանուգա, Գետտա, Չամլամալ, Բէյհասան, Չամբուռ, Նակմէ, Թերնիլ, Ալթունէփօրիս եւայլն:

Հանքերու տարածութիւնը է 42,000 հառ. իլլովէր քրջագիծի մէջ:

Մինչեւ հիմա բացուած են 45 գլխաւոր հօրեր, որոնցմէ 20ը արդէն կ'արտադրէ Բարիւղ, մաս մը աշխատութեանց մէջ է եւ մաս մ'ալ հախառակ ծանր աշխատութիւններու արտադրութիւն չտուու.

Ընկերութեան գլխաւոր գործաւորներն են ի Սիւլշման պէկ [Worthshop mechanical] եւ ի Քերուկ [Wershop carpenter]: Պատշոնական գործաւորներ կան նաեւ Թուզ, Նոր Քէմըր եւ Բաղափին մէջ Geological office]: Թէ՛ գործաւորներու, թէ՛ գործարարական աշխատութեանց, թէ՛ պատշոնէից ամսականներու, թէ նրաքերու պատշատութեան եւ թէ ալ ծախքերու հա-

մար ամսական ծախքը միջին հաշիւով կը հասնի 700 000 հնդկական ռուբլի, որ կ'ընէ մօտ 58,334 օսմ. հնչուն ոսկի:

Հօրերու խորութիւնն է 1400 օսմէն մինչեւ 3500 եւ իւրաքանչիւր հօր օրական կրնայ արտադրել 2000էն մինչեւ 2500 օսմ:

Քարիւղի գործարանը ունի իր սեփական զտմի գործարանը, ուր կը մաքրուին առայժմ այնքան Բարիւղ, օրքան պէտք է իրենց համար:

Երկաթաններ, երկաշափներ, մեքենագէտներ եւ գլխաւոր արհեստարներ են Ամերիկացիներ, Անգղիացիներ եւ Ֆրանսացիներ. որոնցմէ շատեր կ'ստանան 1500 ռուբլէ աւելի ամսական: Գործարաններ, արհեստարներ գրեթէ Թէյարիներէ [Ասորի] եւ տեղացի Աւաբներ են, իսկ գրագրական, հաշուաւարական եւ արհեստական բաժնին մէջ փոքր քիւ կը կազմեն Հայեր: Նոյնին Վսեմութիւն Գալուստ պէլի որդւոյն երկու տարի առաջ հոս ունեցած այցելութիւնը մի իշ օգտակար եղած էր Հայերու քիւին շահալուին: Սակայն, ընկերութիւնը, ի մասնաւորի արաբական տեղական կառավարութիւնը օրէնք մը հաստատեց վերջերս, որով իրաւունք չտուիր աշխատելու անոնց, որոնք չունին

— Բարկութիւն ցանուած տեղէն զոյնու
կը խաղուի:

— Զի քաւեր ալ շրջակէ, պէտք է արտին
խօսիլ:

Իրաւեան կառավարութեան ինքնութեան քուղք լծին-
սիլէ]։ Ու ցաւալին հոն է որ, սոյն քուղքի ձեռին
ունենալու համար կ'առաջարկուին Հայերու խիստ զրծ-
ուարին պայմաններ, որով արդէն մինչեւ այսօր հան-
ուած են աշխատանքէ Հայերու քիւին հարիւրին 60ը։
Որովհետեւ ինքնութեան քուղք ստանալու համար գրեթէ
անկարելիութեան առջեւ կը գտնուի ո՛ր եւ է Հայ։

Գալով Մուսուլի Բարիւղի խողովակներու շինու-
թեան գործին, որքան անգղիական կառավարութիւնը
կը ջանայ երկարել խողովակներ Մուսուլէն Հայքա,
նոյնքան ժրանսական կառավարութիւնը կ'աշխատի
անոնց կցումին խտէնէնուն կամ Լաքախա։ Կը հա-
ղորդուի նաեւ որ, արաբական տեղական կառավա-
րութիւնը, իբր հոգաւոր Բարիւղի արտադրութեանց բաժ-
նի, կը պահանջէ տարեկան կարեւոր գումար մը ըն-
կերութիւններէ կամ կառավարութիւններէ։ Կը պա-
հանջէ նաեւ Իրագէն արտադրութիւն Բարիւղը ենթարկել
մասնաւոր մաքսի։ Ըստ լրագրական վերջին հաղոր-
դագրութեանց, արդէն իսկ համաձայնութիւն մը գո-
լացեր է չորս պետութիւններու, Տ. Գ. Կիւլպէնկեանի
եւ արաբական կառավարութեան միջեւ։ Ըստ այս հա-
մաձայնութեան, պիտի վնարուի տարեկան որոշ գու-

— Որքան ալ շատ շողացող ըլլանք, խեղ-
դուելու վախը միշտ կայ։

մար հողի իրաւունքի, եւ մաքս՝ արտադրութեանց վրայ։

Կը լսենք թէ, արդէն սկսած են աշխատութեանց
նախնական գործերը, որով մօտ ժամանակէն պիտի լըծ-
ուին գործի՝ երկարելու խողովակները դէպի Պաղես-
սին եւ Սուրիա։ Սոյն գիծը պիտի ունենայ մօտաւորա-
պէս 800 մղոն երկարութիւն՝ անցնելով Արաբիոյ ըն-
դարձակ անապատներն ու դաւտերու խորութիւններէն։

Յոյր այս բանակցութիւններու եւ գործառու-
թեանց մէջ իբր անհասական միակ բաժնետէ կարեւոր
տեղ կը գրուէ Վսեմ. Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեան։

Այսքան բարձր վարկի տէր անհաս մը միտք ցոյց
տուած է արժանաւոր շառաւիղը թլլալու Կիւլպէնկեան
մեծ գերդաստանի՝ կառուցանել տալով Լոնտոնի եկեղե-
ցին, սաստիկելով ամենալայն չափով Դուրեան մասնա-
դարանի հիմնարկութեան, օգնելով միտք գաղափարա-
կան ամեն կարիքի։ Ինք է որ չղներ խիւր յարանուա-
նական խնդիրներու մէջ։ Եւ իբրեւ ապացոյց ստոր՝
նպաստեց **Հանդէս Ամսօրեայի** եւ որդեգրելով
Մուրաեան վարժարանի մէջ երկու սաներ։

Համախմբուինք Զ. Յ. Ը. Միութեան այս արժա-
նապարզ նախագահին շուրջ՝ առանց խտրական ռդիի։

Պաղատա

ՄԵՍՐՈՊ ԳԵԶԱՆԱՅ ՕՐԶԱՆԵԱՆ

— Սալին եւ մուրճին միջեւ ձեռք դնե-
լու չի։

Վ Ա Ր Դ Ր

Համաշխարհային այն պաշտամունքը, որուն դաշերէ ի վեր առարկան եղած է վարդը, անուշտ աւելորդ կը զարնրէ գովքը հիւսել անոր եւ արդէն իր ժողովներու թագուհի՝ ինքզինքն, զոր ժամանակի ընթացքին ոչ մէկ ծաղիկ կրցած է խել իրմէ, ցոյց կուտայ յայտնապէս թէ ան, վարդը՝ իր գեղով, բոլորով ու հրապոյրով իսկապէս գեղեցկագոյնն է ցարդ հանչուած ծաղիկներուն:

Արդարեւ կան շատ պարսէզներ, ուր տանիքի, մեխակի եւ փիզանքէմի պէս ծանօթ ու սիրուած ծաղիկներ կը պակսին, եւ անոնք, այդ պարսէզները ո՛րքան ալ համեստ, նոյնիսկ անխնամ եղած ըլլան, ունին սակայն գէթ քանի մը վարդենի, որովհետեւ պարսէզ մը առանց վարդի՝ կարծես գոյութեան իրաւունք չունի, այնպէս որ այս գեղեցիկ ծառասունկը՝ ո՛րքան մեծածախնայութիւն պարսիզին մէջ, նոյնքան փառք համեստ գործաւորին տեսչին փոփկը կը ծաղկի, զուարթութիւն մը պարգեւելով անոր:

— Թրուան երկարութիւնը չէ որ գործը կը յառաջացնէ:

Ծաղիկներու թագուհին մեր պարսկան եղած այս մեծարանքը այսպէս քանի մը տղով յայտնել յետոյ, փութանք զբաղիլ մշակութամբ անոր:

Եթէ վարդը թագուհին է ծաղիկներուն, վարդենին ալ արժանիքի թագաւորն է ծառասունկներուն:

Եթէ փորձէինք վարդամշակութեան բոլոր մանրամասնութեանց մէջ մտնել. Տարեցոյցը, իր ամբողջութեամբ իսկ, շատ անբաւական պիտի ըլլար, ուսի պիտի բաւականանայ ըսելով համառօտակի, ինչ որ անհրաժեշտ է խնամուած սեկարկութիւն մը ընելու:

Հողը. — Իրաւ է թէ վարդենին հողի մասին շատ դժուարահաճ չէ, եւ ամէն տեղ կրնայ ապրիլ ու ծաղկիլ, եւ սակայն կը նախասիրէ խորապէս հերկուած, խնամով մաքրուած ու շատ հին աղբով մը պարարտացած հողերը:

Հոն, ուր վարդենիներ պիտի տեսնուին՝ պէտք չէ որ նախապէս, գէթ բաւական երկար տարիներէ ի վեր, ուրիշներ ապրած ըլլան: **Զգուշանալու է հիմք վերցնելով, նոյն տեղը նոր մը դնել:**

Որովհետեւ ամէն բոյս, սնունդի մասին, ինքնաշատկ պահանջումներ ունի, հին վարդենին, իր գրեւորած տեղոյն սնունդիչ տարրեր ժամանակի ընթացքին սպառած ըլլալով, իր յաջորդը այդ նոյն տեղոյն մէջ չգտնելով իր զարգացման անհրաժեշտ սնունդի փոխարին:

— Թոշունին հատեւեալ բոյն, մարդուն հատեւեալ տուն:

չի կրնար տալ իրմէ ակնկալուած արդիւնքը. հետեւաբար երբ նորեւուն յատկացուած տեղոյն հողը հին է, պէտք է վերցնել զայն եւ նոր հող ղնել. ահա յաշտութեան անհրաժեշտ պայմաններէն մին:

Սեպտեմբերի վերջեր կամ Հոկտեմբերի առաջին կիսուն, այս պայմաններով պատահելով վարդենիները ընդունելու յատկացուած հողը, բողէ գայն որ պահ մը հանգչի:

Տնկարկութեան յարմարագոյն ժամանակն է Նոյեմբեր 15էն Մարտ 15. քէն բանի մը օր կանուխ կամ բանի մը օր ուր տալ կրնայ ըլլայ: Հաս այնմ ապացրեցէ՛ք ձեր հայրայրիչին, ձեր նախաժեմար համարած տնակները, խնդրելով իրմէ ինքն իսկ ընել առաջին յօդումը փորձ եւ վարպէս ձեռնով:

Վարդենիներուն ձեզ հասնելուն հաւանական քրտականէն 15 օր առաջ իւրաքանչիւրին համար բաւական լայն ծակեր բացէք:

Վարդենիներուն հասած ասեմ երբ օդը շատ ցուրտ է եւ մանաւանդ սառուցիկ. ծառները առանց բաւալու, դրէք սառելու վտանգէն զերծ տեղ մը (փայտանոցը կամ ածխանոցը) եւ սպասեցէ՛ք տնկելու յարմար ասեմին: Իսկ երբ օդը նպաստաւոր է, մանաւանդ երբ քեքեւ ամպեր մը կը մազուի, կրնաք անմիջապէս սկսիլ տնկարկութեան, որու պահուն վարդենիներուն արմատները պէտք չէ երբեք ենթարկուիլ հո-

— Զկայ գիւնի տառնյ մրուրի:

Վաւն կամ արեւիք: Հետեւաբար երբ միայն տնկարկութեամբ կ'զբաղիք, միւսներուն արմատները պէտք է ծածկուած կամ ջուրը դուրս ըլլան:

Ահա քէ ի՛նչպէս պէտք է տնկել վարդենին.

Ու եւ է ամառի մէջ դրէք երկու մաս պարզ հող եւ մէկ մաս կոճու հին աղբ. աւելցուցէ՛ք ջուր ա՛յնքան միայն որ ամառին պարունակութիւնը միջակ քանձութեամբ ցեխ մը կազմէ:

Տնկուելիք վարդենիին արմատները քաթխեցէ՛ք այդ ցեխին մէջ, ու յետոյ նախապէս բացուած ծակին խորքը բաւականաչափ մազուած հող ղնելէ յետոյ, տնկեցէ՛ք զայն, արմատները տարածելով, ծակը լեցուցէ՛ք կիսով չափ աղբ մազուած հողով. աւելցուցէ՛ք մաս մը հին աղբ ու տնկով կամ ձեռնով ուժգնօրէն ճնշեցէ՛ք ու առատօրէն ջրեցէ՛ք:

Երբ ձեր վարդենիները այս կերպով յանձնուին հողին, ծակերը վերջնականապէս լեցուցէ՛ք եւ տնկուող մը ածուրն մակերեսը հաւասարեցուցէ՛ք, ու շուրջը քիւր ղնելով որ ձեր վարդենիները տնկուած ըլլան ա՛յնքան խոր միայն, որքան էին նախապէս իրենց զգնուած տեղերը:

Բարձրահասակներուն ու միջահասակներուն մէկ մէկ պաշտպան-ցուլ կապեցէ՛ք, որպէս զի ամէն

— Ստախուր երդում ընելու մէջ շտալ է:

ուղղութեամբ փշող հովերուն ենթարկուելով՝ չի շար-
ժին անդադար, որովհետեւ հասկին յարատեւ շարունակ
քնյլ չի տար արմատներուն հաստատապէս տեղադրուել
հողին մէջ:

Վարդենիները այսպէս սնկուելէ յետոյ, այլեւս
ո եւ է խնամք չեն պահանջեր, մահաւանդ եթէ յամա-
խակի անձրեւներ տեղան: Իսկ եթէ օդերը բացարձա-
կապէս չոր անցնին, պէտք է զանոնք, շաբաթը գէթ մէկ
անգամ վերէն վար ջրել, անոնց կեղերը միշտ խոնաւ
պահելու համար:

Բաղդասարաւ կանուխ սնկուած վարդենիներուն
բողբոջումը կ'սկսի Փետրվարի վերջերը եւ մինչեւ Ապ-
րիլ բուսիները արդէն իսկ կազմուած, մաքուր ու առողջ
ցօղուններու ծայրերը կոկոնները կ'երեւին:

Ասեմ է ամէն հոգաւորին շուայելու, սնունդի
եւ մաքրութեան կրկնակ տեսակէտներով:

Որպէս զի ծաղիկները խոշոր՝ բլլան — քէն վար-
դենին յաջորդ տարին միայն ցոյց կուտայ ինչ որ կրնայ
սալ առաւելապէս զեղեցիկ — պէտք է ռոտղել աղբա-
ջոով, որովհետեւ աղբը հեղուկ վիճակի մէջ քէ՛ շուտ
կը հասնի արմատներուն եւ քէ շուտ աւելի դուրսմարս
է բոյսին համար, քան հաստատուն աղբերը, կենդա-
նային բլլան անոնք քէ հանգային:

— Գիտա՛ւ որ որ կ'ուզես. մենի՛ր որ որ
պիտե՛ս ե:

Իսկ մաքրութեան հոգը կը կայանայ վարդենին իր
բժնամիներէն փրկելու ինդոյն մէջ, որովհետեւ,
աւա՛ղ, այս բնութեւ ծաղիկն ալ ունի իր կենդանային
ու բուսային բժնամիները:

Առաջիններուն մէջ ամէնէն աչքառուներն են
ոջիւները եւ քրքուրները, որոնք կը կրծեն տերեւներն ու
վարդին բաժակը, եւ այսպէս կը վիժեցնեն ծաղիկը:

Այս երկու աւերիչները ոչնչացնելու համար քէն
շատ միջոցներ կը յանձնարարուին, բայց ասոնցմէ ամէ-
նէն աման ու պատրաստութիւնը դիրքին հետեւեալն է.

10 ֆլօ ջուրի մէջ լուծել կէս ֆլօ սեւ օճառ,
աւելցնել 50 կոամ լիզօլ եւ այդ լուծոյթը սրկել
բոյսին վրայ:

Իսկ բուսային բժնամիներուն առաջինն է սուն-
գը, որ հերմակ փոշիի ձեւով կը պատէ գրեթէ բոյսը
տերեւներն ու կոկոնները: Այս հիւսանդութեան ամէնէն
ազդեցիկ դարմանն է ծծումբի փոշիի սրկումը, զոր
պէտք է բնել, բոյսը վերէն վար քրքելէ յետոյ եւ հով
չի փչանք ասեմ, որպէս զի ծծումբի փոշին երկա՛ր
ասեմ մնայ տերեւներուն ու կոկոններուն վրայ:

Բայց այս սրկումները աւելի օգտակար կ'ըլլան,
եթէ ի գործ դրուին բժնամիներուն երեւնալէն առաջ,
իբր նախազգուշութիւն. քան յետոյ, իբր դարման:

— Գոհունակութիւնը հարստութեան աւե-
շի ե:

Վարդենին քէն իր բնական վիճակին մէջ մա-
ցառային ու ոչ-բարեձեւ բոյս մըն է. բայց գիտու-
թիւնն ու գեղեցկին ճաշակը զայն բերած հասցունցած
են այսօրուան շնորհալի ու գեղեցիկ վիճակին:

Այսպէս կան այսօր «յնքան» իրուն գահան բու-
փեր, բարեձեւ միջահասակներ, մեծավայելուչ բարձ-
րահասակներ ու հովանոցածեւեր, որովհետեւ վարդենին
այն գրեթէ միակ ծառասունկն է որ կրնայ, մարդուն
ներշնչման ու ճաշակին համաձայն, ամէն գեղեցիկ
ձեւ եւ ուղղութիւն առնել:

Կրեթէ բոլոր այս վարդենիները վայրի վարդին առ-
մասին կամ աւելի կամ նուազ բարձր [0.60էն 2.50
մէթր] հասկերուն վրայ պատաստուած են. տեսակին
բնական տնտեսութեան, ու յատկացուած նպատակին
համաձայն: [1]

Առանց մէջ կան որ միայն զարման, բայց առա-
տօրէն կը ծաղկին եւ կան որ զարուէն մինչեւ ձմեռ-
նամուտ իրենց գեղեցիկ ծաղիկները կը պարգեւեն մեզ,
եթէ սնունդ եւ խնամք զանց չառնուին:

Թէեւ այս բոլոր վարդենիները իրենց ծագման ու
բնական յատկութեան համաձայն, գեղերու, բնանիւ-
ներու, փոսակարգերու բաժնուած են մեծագոյն վար-

(1) Պատասխանի ու յօդման մասին, յառա-
ջիկայ տարի:

— *Մեր կրկերը անգութ քոնաւորէն աւե-
շի գեղէն:*
(ՖէնէՐԼՈՆ)

պէսներու կողմէ, բայց անոնք այնքան բազմաթիւ են
որ, ո՛չ միայն սկսնակներ, այլեւ անոնց մասին որոշ
չափով ծանօթութիւններ ունեցողներն ալ տեսակներու
ընտրութեան առեւ ղեկաւարտութիւններ կը կրեն, մանա-
ւանդ երբ այն բնութիւնը պիտի ըլլայ նորագոյն տե-
սակներու մէջ: Որովհետեւ ճաշակներն ու գոյները ան-
վիճելի են, կը կարծեմ թէ ամէնէն զործնական միջոցն
է աւելի կամ նուազ հօխ հաւաքածոներ ունեցող պար-
տէզները այցելելով, ձեր ճաշակին, կամաց ու քմաց
համաձայն ընելով ձեր բնութիւնները. եւ կամ խոր-
հուրդ հարցնել վարդերու հին ու նոր պէտքերուն
ուճեցնակներուն լաւատեսիկ անձի մը:

Ի՛նչ որ ալ եղած ըլլայ ձեր բնութեան եղանակը
ն՛րբան ալ համեայտ ըլլայ արժէքը ձեր վարդենիներու
հաւաքածոյին, սիրեցէ՛ք, խնամեցէ՛ք ձեր պարտէզը եւ
պայտնով եղե՛ք թէ վարդերը, որոնք պիտի ծաղկին հոգ,
նշմարիտ ուրախութիւն մը, արդար հպարտութիւն մը
պիտի պատահուեն ձեզ, որովհետեւ անոնք «ձեր վար-
դերը» պիտի ըլլան, արդիւնք ձեր խնամոց ու հոգա-
ծութեան:

Այո՛, սիրեցէ՛ք ձեր պարտէզը, եւ մանաւանդ վա-
յելցե՛ք զայն. ազնիւ հոգիներու գերագոյն հանդիման է
վարդերով շքապատուած կարգալի, խոկալն ու սիրելի:

ԶԱՐԵԶ ԲԼԱՏԵԱՆ

— *Մոռարիւն մը սնունդակեղ աւելի սուղ
է քան թէ երկու գաւաւկներ:*

ԳՈՐԾԱԾՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐ (*)

Ներկայս կուգայ պարզել նամակադրում հաւաքելու օգուտը:

Յառաջ բերում ենք եկեղեցիներ առաքելական բող չկարծուին, որովհետեւ նամակադրումներ — անտուտ հազուագիւտներ որոնցմէ ամէնէն քանակագինները եղող Մօրիս կղզիին զոյգ մը. նամակադրումներուն վրայ առդէն Տարեցոյցիս 1922 քուակալին մէջ խօսած են — հազարներով օսկի կ'արժեն: Նամակադրումներ կան, որոնք քիչ ասենի մէջ իրենց շրջանը բոլորած են հազուագիւտ դարձած, որով քանակագին են: Նամակադրումներու հաւաքումը բարոյապէս անմեղ եւ նիւքապէս անմեղ ժամանց մըն է: Անոնց հետաքրքիր նետամուտներ արդարեւ բազմաթիւ են. պզտիկ տղան սկսեալ մինչեւ ծերունին, ամէն դասակարգի մարդիկ եւ ամենակարեւորն է յիշեցնել թէ՛ նամակադրումի փառակազմ ալպոմներ ունեցողներուն մէջ

(*) Այս գրութիւնը նամակադրումի համաժամանոր մասնագէտ Տիար Մարտիրոս Արայ-նեանի ինքնինակած «Հաւաքածոյի համար նամակադրումներ» երկին տեսնուած է:

— Սեւ ձեռքերը ձերմակ հաց կը կերցնեն:

կը գտնուին նաեւ խելացի, գիտուն եւ հանճարեղ մարդիկ, ինչպէս՝ բժիշկ, ուսուցիչ, փաստաբան, նոյնիսկ ակադեմական եւալլեւ եւալլե:

Հաւաքածոյ կազմելը անմիջեղի կերպով հանդիս էր, կրթիչ եւ զբօսեցուցիչ զբաղում մըն է, որ բարոյապէս իր շահ մը օգուտներ ունի. զոր օրինակ, աշխարհագրական, պատմական, նկարչական եւ զօգրական հմտութիւններ կ'աւելցնէ, մանաւանդ դեռահաս դպրոցականներու համար զուգակող դրոմներուն հաւաքման սէրը ախորժելի զբօսանքի մը կը վերածէ իրենց աշխարհագրութեան դասեր, եւ նաեւ օտար դրոմներու իրարմէ տարբեր արժէքներ կը սովորեցնէ եւ միանգամայն անոնց անունները դիւրութեամբ բմբունկ կուտայ ու յետոյ նամակադրումներուն գեղատեսիլ եւ հիաստանչ պատկերները տղայոց գեղեցկալիսական նաշակը կ'աւելցնեն:

Այս բարոյական առաւելութիւններէն զատ նաեւ նամակադրումի հաւաքումով իր հետաքրքրուած կողմերով նոր ասպարէզի մը առջեւ կը գտնէ ինքզինքը մարդ, նիւքական շահու տեսակետով:

Անգղիացի Պ' Էյլրի 8 տարեկան հասակէն սկսած է նամակադրումներու հաւաքածոյ կազմելու. երբ 40 տարեկան եղաւ, իր հաւաքածոն իրարմէ տար-

— Հաւագոյն է մաշիկ քան ժանգոտի:

բեր բազմաթիւ նամակադրումներ կը պարունակէր, որոնք 50 հազար անգլիական ոսկի արժեցին:

Քրքասուններու միջոցաւ նամակներու ծախքերու համարձէք ներկայացուցիչ նշաններ են նամակադրումներ, որոնք կնքուելէ յետոյ, այլեւս անարժէք կը դառնան. ահա՛ այս անարժէք կարծուած կնքուած եւ գործածուած նամակադրումներն են՝ յետոյ քանկազին գահարներու պէս բարձր գնումով կը գնահատուին, դրոշմի վաճառականներուն եւ հաւաքիչներու կողմէ, որոնց թիւը աշխարհիս մէջ տասը միլիոնէ աւելի կը կարծուի:

Բարիզի Շանզ'էլիզէի ընդարձակ պարտէզին մէջ ամէն կիրակի եւ չորեքշաբթի օրերը խուռն յազմութիւն մը կը համախմբուի: Բազմութեան մէջ ամէն դասակարգի մարդիկ կը գտնուին, պզտիկ տղաներէն սկսեալ մինչեւ ծերեր, հաւաքիչներ եւ դրոշմի վաճառականներ, օրիորդներ եւ տղայներ ալ իրենց ներկայութեամբ համախմբութեան փայլ կուտան. շատերուն անոթին տակ դրոշմներով լեցուն փառակազմ ալպոմներ կ'երեւան, մէկու մը ձեռքը բացուած քերքեր, որոնց վրայ դասաւորուած են գոյնզգոյն զանազան նամակադրումներ, իւրաքանչիւր տեսակին զինները նշանակուած իրենց տարել: Կը տեսնես ծեր կին

— Պէտք է արժանանալ գովեստներու եւ խոյս տալ անոնցմէ:

մը ձեռքը կողով մը բռնած, որուն մէջ լեցուն երգներանգ թղթադրումներ կան, ծողիկ ծախելու պէս տառ անոք կը վահառէ հասով կամ հարիւրով: Քիչ մը անցին միլիոնաւոր մը ընդարձակ եւ փառակազմ ալպոմ մը՝ բազմաթիւ զանազան դրոշմներ պարունակող հաւաքածոյ մը կը գնէ դէզ մը դրամատներ վճարելով. քիչ հեռուն, պարտէզին տարածութեան մէջ, ապին անդին, ամբուրեք խումբ խումբ կեցած, կամ երկու հոգի, մէկգմէկու հետ փոխանակութիւններ կ'ընեն: Այսպէս արախութեան բողբոջի ժամեր կը տահին հոն: Եթէ նամակադրում հաւաքող մը չէ, այդ եռուզեռը տեսնելով դուն ալ կը հրապուրուիս նամակադրում հաւաքելու տենչէն:

Գիտնալ պէտք է թէ հին տետէն Կիւրոս Պարսից բազաւորին կ'ընծայուի թղթատարութեան գիւտը, իսկ նամակադրումի գիւտն ալ՝ Անգլիոյ հասարակաց խորհրդականի անդամ Սթր Ռաուլէնս Հիլի որ հնարեց առաջին անգամ նամակադրումը 1840ին:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՐԱՅՅԵԱՆ

Հասցէ՝

Mardiros Arayciyan
Bakır - köy Yeni yol No. 1

ISTANBUL

— Բայց մը պարտաւորութեան դուրս կըր-
նայ զմեզ շատ հեռուները տանիլ:

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅՈՅ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԴՈՒՐԵԱՆ ՂԵՒՈՂԻ ՍՐԲԱԶԱՆԻՆ

Քիւր շնորհակալի՜ք ինձ, Սերազա՛ն, որ Ազգիդ
անուր կը փառաւորեն հանգիստաւ մուտնովդ դէպի
Նոր Աշխարհ. արշապատում շնորհիւ պահպանեցիք ինձ,

օղակաւ ուրում
խուռնեամ ամբո-
խէն: Քաղաքներ
անա կը մեցին ինձ
արժանապէս պատ-
ուելու, ծախողջու-
նելով զինք, Դուր-
եաններու շուռաիդ
է երկարելով կրո-
նաւորի անարաս
հակսիդ՝ դափնիներ:
Իցի՛ւ պսակաւ ին
ջանքերդ եւ դու յա-
ջողիս Գողմարտի
երկին՝ խորքացած
հայ զաւակներուն

Ղեւոնդ Ս. Եպիսկ. Դուրեան
ներեցել անձիդ օրինակով՝ ազգասիրական հուր:
Նո՛ն, յաջողութիւն ինձ եւ երկար կեանք:

— Զախողումը առաջին քան փորձն է:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. ԴԱՆԷԼԻ ՎԱՆՔԸ

Կեսարիոյ հիւսիս—արեւելեան կողմը՝ 16 փյո-
մէր հեռու խաչ լեռան կողքը Արգենտին դէմ կը բարձ-
րանայ Սուրբ Կարապետի վանքը. նրա այդ վանքին
հարաւային ուղղութեամբ
գեղատեսիլ ձորակի մի ե-
զերք հարթավայրի մը վրայ
կառուցուած էր Ս. Դա-
նիէլի պարսպապատ վանքը
արշապատում խիստ առ խիստ
մեղատեսակներու ակնապա-
րար համապատասխանութեամբ մը:

Ճիվան Արքեպիսկոպոս

Այս վանքին հիմնա-
կութեան քուակներ մուր
է քէն եւ կ'աւանդուի որ
վանքին իբր հիմնադիր Թա-
դէոս առաքեալն Քրիստոսէ
38 տարի յետոյ հիմնած է. նոյնպէս կը կարծուի քէ՝
302 տարի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն հիմնուած է, իսկ
ուրիշներ կը պնդեն քէ 1020 քուակներն Արքեպիսկոպոս
Օսին իշխանը եղած ըլլայ հիմնադիրն անոր:

— Բարի օրինակը շատ քան դասն է:

Անուանիկ կը ներկայացնենք այդ աւանդութիւնները, ստուգութիւնը ձեռնհասներուն բողոքով:

Ա. Աւանդութիւն. — Քրիստոսէ 38 տարի ետք երբ լիսնոնէութիւնը Հայաստան մուտք գտաւ, Թաղեոս Առաքեալ Հայաստան գալով քարոզեց — Սեբաստիա Կեսարիա եւս գալով հիմնած է այս վանքին մէջ աւագան մը եւ մկրտած է շատ, մինչեւ հիմա այս աւագանը կանգուն է եւ առ հասարակ Թաղեոս Առաքելոյն աւագանը կը կոչուի (*): Լաւ գիտենք որ մինչեւ 1914 թուականին Վարդապետի տաղարի օրերը Սր. Եարապետի Սր. Դանիէլի տօնախմբութիւնը կը կատարուէ՝ շրջականերէն, նոյնիսկ հեռուտը գաւառներէն ուխտաւորներ կուգային, իրենց զաւակները տոյն աւագանին մէջ մկրտել տալու:

Բ. Աւանդութիւնը. — Ս. Տրդատ քաղաւորի՝ 16 երեւելի հայ իշխաններու ընկերակցութեամբ Քրիստոսի 302 թուականին, երբ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Կեսարիա եկաւ՝ Ղեւոնդիոս Մեծապալիսէն Հայոց Եպիսկոպոսապետ ձեռնադրուելու համար, յետ ձեռնադրութեան երբ Սեբաստիա կը մեկնէին, իրենց

(*) Ռեզուսնեաց զաւառին:

— Երեւ բաներ՝ որոնցմով մարդ կեանքին մէջ կը յառաջանայ, առողջ մարմին, մշակուած միտք, ազնիւ սիրտ:

նամբուն վրայ տոյն աւագանը այցելեցին, աղօթեցին՝ հրամանաւ Սր. Գրիգոր Լուսաւորչի, աւագանին կից յանուն Տիրամօր Ս, Կուսի մատուռ մը եւս շինուած է պարսպապատ. կը կարծուի թէ Ս. Գրիգորիսի հիմնած վանքն է այս:

Գ. Աւանդութիւնը — Բագրատունեաց Գագիկ

Ա. քաղաւորին որդին Յովնաննէս Մմբաթի օրով, Վասպուրականի մէկ մասին կը տիրէր Առաջ Արծրունի, իսկ Ռեզուսնեաց զաւառին կը քաղաւորէր Առաջ եղբայր Սկնեբերիմ քաղաւորը: Երբ Սկնեբերիմ Վասպուրականի ընդհանուր ճահանգին քաղաւոր հռչակուեցաւ, Սեւնուգ—Թուրքերու արշաւանքէն վախճալով, 1021 թուականին Վասպուրականը Յունաց Վասիլ Բ. կայսեր տուաւ. փոխարէն ստանալով Յունաց երկրէն Սեբաստիա քաղաքն իր շուրջի զինդերով:

Սկնեբերիմ քաղաւորը շինարար եւ կրօնատէր անցաւ մը բլլալով, հախ շինել տուաւ Սեբաստիոյ Ս. Նեան վանքը, ի յիշատակ Վարապայ Ս. Նեան վանքին, յետոյ Կեսարիոյ մէջ հիմնած կը կարծուի Ս. Աստուածածին վանքը:

Սկնեբերիմի կրտսեր եղբայր Դանիէլ իշխան, որ Գամրակի [Կեմերէկ] կը տիրէր, Կեսարիոյ Ս. Աստու-

— Լաւ գործէ՛, նախանորդներ պիտի ունենաս, շուտովն գործէ՛, ամօքահար պիտի ընես զանոնք:

ծածին վանքը ուխտի եկաւ, ուր հրաժարեցաւ իշխանութենէ իր Օշին որդւոյն յանձնելով զայն ու առանձնացաւ Ս. Աստուածածնայ վանքը: Դանիէլ իր նշանութեան Դ. տարին մեռաւ: Երբ իշխանն Օշին լսեց հոր մահը, իրեններով հասաւ Կեսարիա, մեծ շնորհով կասարել տուաւ, ամփոփելով մարմինը եկեղեցւոյ աջակողմեան (քս Ս. իշխանի գերեզմանին վրայ շինուած է աջակողմեան սեղանը) դասի կողմը. հիւսիսային որմին կից քաղուած է, ի յիշատակ իր հաւաքահօր, վանքը գլխովին նորոգել տուաւ. ծաղկեցուց մզաւսան ծառասաններով, ուխտաւորներու խուցերով, բարձրակառոյց ամառանոցներով եւ հրամայեց որ յանուն Դանիէլի նշանաւորի սոյն վանքը կոչուի Սբ. Դանիէլի մեհասան: Ինքն Օշին իշխանն ալ ուխտեց 3 տարին անգամ մը ուխտագնացութիւն մը կատարել այցելելով սիրելի հօրը գերեզմանին: Անցան տարիներ, Օշին իշխանն իրեններով եկաւ Ս Դանիէլի վանքը, հիւանդածալով մեռաւ եւ քաղուեցաւ իր հօր գերեզմանին կից առասիկ տապանաւարին պատկերը.

«Ի մեծ Թվն 2. Ե. փոխեցաւ Սենի. նա որ զաս կիրս կարդա հար մեր որ երկին ասա իր հոգուն» սոյն տապանաւարին վրայ գեղեցուած է ուրիշ տապանաւար մըն ալ, որուն արձանագրութիւնն է «Քրիստոս Աս-

— Դնա՛, ուր որ ուզես, հոն պիտի գտնես քո խիղճը:

ուած ամենայն սրբոց բարեխօսութեամբ որոմեա Բեկի հոգուն...» Օշին իշխանին տապանաւարը 20

Օշին իշխանին գերեզմանաւարը

նանքիմէք հաստութիւն, 130/100 մէք, երկարութիւն՝ 0,35/100 մէք յայնուփիւն ունի. յուրք գոյնով մարմարիոնէ շինուած է. ձեռագիր հին Աւետարանի մը լուսանցքին վրայ եւս սա յիշատակարանը գրուած էր.

«Վաճա հիմնեալ ի Ս. Թադէոս Առաքելոյն յանուն Ս. Կուսին Մարիամու Տիրամօր եւ ապա նորոգմամբ Օշնի արեւայի Սեբաստիոյ՝ կոչելով յանուն եղբոր իւրոյ նշանաւորի Ս. Դանիէլ»:

Սբ. Դանիէլի վանքէն 2 փոքրէք հեռաւորու-

— Հանգիստը ոչ արեւի հ. երբ մարդ զայն արեւին սեւ չունի:

քին ունեցող Տարսիսաց անուն զիւղի մէջ կառուցուած է [Տակսիսիս—հեռակապէս] անուամբ յոյն վանք մը. սոյն վանքին հին ձեռագիրներու մէջ գրանուած էր 636 տարուան կանոնիգոսոց մը [կանոնագիրք ունի յիշատակարանին մէջ գրուած է սոյն արձանագրութիւնը բառ առ բառ քաղցմանութիւնն է [Յովաննէս Պրոսրոմոս մեծասանէն հազիւ հինգ վայրկեան հետի կը գտնուի Հայոց Աեի Յանախա մասունով Գանիէլի մեծասանը, որ 4րդ. դարու մէջ կառուցուած է հայ իշխաններու կողմէ՝ Աեիթոս դրեկօրիօսի ձեռնագրութեան առթիւ շինուած Հայոց սեփականացեալ վանք մ'է]: Սոյն ձեռագիր յոյն կանոնագիրքը մինչեւ 1920 կը պահուէր՝ Կեսարիոյ Նեվ-էէհիքի Մեսերապօլիս եպս. հայր Նիփօլանի Բով, որ այժմ Յունաստան - Սերէզ կը գտնուի:

Վանքին եկեղեցին չորս սիւներու վրայ կառուցուած փոքրիկ կաթոլիկէի յանուն Ս. Աստուածածնայ էր եկեղեցւոյ երեք սեղանները, ներքին պատերը զետեղէն սկսեալ գրեթէ երկու մէթր բարձրութեամբ Կուսիկաթ յախմապակիներով զարդարուած:

Եկեղեցւոյ արեւմտեան դռան ճակատը փորագրուած է հետեւեալ յիշատակարանը.

[Տեսչութիւն երկնային ի բարձրանց իջեալ ի յայց,

— Դիտութիւնը փառած ջան կը բռնէ,
իսկ կրօնը Աստուծոյ փողը կը հնչեցնէ:

գտնուեալն տաճարս այս վերսին նորոգեաց, յանուն Ս. Գանիէլ Բաջազարմ սերնդի. Բաջանուն Օճին վեհ մեծանուն իշխանի: Օգնութեամբ եւ սրօք Հայկազեան գրոհի, եւ ջանիւք Առաջնորդ Իսահակ զգոն Դէսի, որ յաջորդ Կարապէս Սրբազան վիհի, ի զարմէ Գաւթեան եւ երկրաւ Կարմիրցի, յամի ո. մ. դ. ա. Նոյմ. 14]:

Ս. Գանիէլի վանքը ժամանակ մը վանահայրութիւն է եղեր առանձին եւ Կիլիկիոյ վիհակ, աւսոր իբր զօրաւոր վաստ Կիլիկիոյ Սրբազան կաթողիկոսներէն 1749 թուին Միքայէ Ա. Ստեցի Աջապահեանցի եւ 1791 թուին Կիրակոս Ա. Ստեցի Աջապահեանցի կողակները [1] կը հաստատեն՝ մանաւանդ վերջնոյն ձեռագիր 2 օրինակ յորդորական եւ օրհնութեան գրեր:

1798էն սկսեալ մինչեւ 1910 թ. լականին 113 տարուան ընթացքին մէջ վանքը կ'ունենայ 7 վանահայրեր. անկէ առաջուան վարչութեան մասին ո՛չ մէկ զիջելիք. այս 7 վանահայրերուն չորսը Կարմիր գեղաւանէն ազնուատեալ եւ հարուստ դասակարգէն

[1] Այս կողակները 1910ին Կարմիր գեղաւանը պատուած էին:

— Ուսումը կը վանի ձանձրոյթը, կը փառսէ սրտութիւնը, կը քննեցնէ սար եւ կը շէնչնի ամայութիւնը:

բանիմաց ու կարող դէսեր եղած, բանկազին ծառայութիւններ մատուցած են. Կարմիրու Պարբեւեան վարժարանի բանգարանի մէջ մանրամասնօրէն Սուրբ Դանիէլի վանահայր կենսագրութիւնները գրած էին. առնց մէջէն Պ. Յարութիւն Նճանեանի ձեռամբ 1910ին Տոգաս Եպս. Պաշտօն պէտք եղած ընդօրինակութիւնները առնելով՝ 1914ին Զմիւռնիոյ մէջ հրատարակեց 2այ Վանօրայի ի Թիւրքիա անուն գրքոյկին Ա. մասը: Յիշուելու արժանի են այս վանահայրերէն.

Կարապետ Եպս. Դուրեան Կարմիրի շարունակաբար 40 տարիներ պատկանաւորած էր վանին Ա. վանահայրը եւ առաջին կարգադիրը եղած է: Վախճանեցաւ 1839 Փետր 13ին:

Ղուկաս վարդապետ Կարմիրի 1841 քուկանին վանահայր կը կարգուի. կը պատկանաւորէ տարի մը, Գաղատիոյ Առաջն. փոխանորդ կարգուելով մեծ համբաւ չափած է, յետոյ Պատրիարքական Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ:

Բառնակ Վրդ. Դուրեան Կարմիրի կը պատկանաւորէ 19 տարիներ. անձնական բարեկամը՝ Օսեան եպարքը Պոզոս ամիրայի (հայր Գ. Օսեանի) որուն խնդրանով Թաղէոսեան ուսուցանի դուռը եռ-

— Կարդալ սիրելը, կեանքի սէջ ունենալիք ձանձուրոյթի ժամերը փոխանակել է հեշտալի ժամերու հետ:

րոգուեցաւ՝ ամէնուն ծանօթ Ամիրայի կողմէն: **Կարապետ Եպս. Ալակեօզեան** Կարմիրի կը պատկանաւորէ հազիւ չորս տարի:

Կարապետ Արքեպ. մեծ դեր ունեցել է իր ծընընդոսկայից Կարմիրու Պարբեւեան վարժարանի [իբր բարձրագոյն դպրոց] բացման, եւ մեծապէս ստատած է թէ՛ Նիքարպէս եւ թէ՛ Բարդապէս. առանձին պիտի գրենք Կարմիրու վարժարանի ընծայած եւ ազգին նուիրած 137 շրջանաւորներու եւ Կարմեր գեղաւանին հաստատման մասին, այս գեղաւանին Պարբեւեան վարժարանը՝ փոքր Ասիոյ Արքիման հանդիսանալով մեքի մշակներ, փաստաբան, բժիշկ, կրօնական ընծայած է ազգին:

1863 - 1895 շարունակաբար ամեն տարի իր ուսումնասիրները ունեցած է, ինչպէս Տրոփուէր Խաչատուր Բաղդասարեան Յարութիւն Նճանեան կարող փաստաբաններէն Կ. Շանիքեան Դուրիք Տ. Մովսէսեան Գ. Տ. Մովսէսեան եւ ուրիշներ: Ուսուցիչներ, Դանիէլ Նճանեան, Դանիէլ Պոյանեան, Ա. Արեմամեան եւ ուրիշներ:

1891ին վանքը կը կորսնցնուի իր փայլը. կ'անբաժնայ, մանաւանդ մեծ պարսէի կ'ենթարկուի՝ իր թեմերէն Կարմիր Մունեմուտուն. Պալականի հանի աղա-

Խորհիլը հոգիին խօսակցութիւնն է ինքն իր հետ:

ներն կ'որոշեն վանքի գոյները ամբողջովին ծախել եւ վճարել կառավարութեան տուրք, երկրագործական շինարարական ծախքեր՝ բայց շարժուն գոյները եւ՝ անասունները անբուսական քլլալով կ'ըստիպուին եկեղեցական անօրներու դիմել. այս առաջարկն ալ անընդունելի կը դառնայ յաջս վանականներու. կ'որոշեն ի վերջոյ որ Գազազ կամ Տիւղեան ամիրաներու ծանրակն յիշատակներէն 3 հօտ ոսկեհուն շուրջառները վակասները, ադամանդակու եւ մարգարտազարդ շաքալ քաղը, 250 հնչուն քրճակոյ փոխարէն իր 3 քեմերն մին գնէ. առժամապէս պահպանէ, եթէ պարագաները ներեն կրկին վանքը քոյ վերագնէ, ապա քէ ոչ իր թիւներէն մին տրանայ: Այս կարգադրութեամբ քէ՝ վանքին պարսքը կը գոցուի եւ քէ տոյն յիշատակները ոչ քէ ծախուած՝ այլ տեղափոխուած կ'ըլլան: Այս որոշման ներքապէս Մանեհատուն եւ Պալակէսի ի վիճակի չըլլալով՝ Կարմիրցիները կանխիկ կը վճարեն եւ կը ճանին Կարմիրու Ս. Ստեփաննոս եկեղեցոյ մէջ կը պահպանեն: Սոյն շաքալ քաղի եւ վակասի գնուխաներուն՝ Բարիզ, Էգնատեանները 600—'000 քրճ. հնչուն ոսկի գնահատում մը քրած էին, բայց 1915ին իբր ան տէր գոյք գրաւուած եւ դրկուած է Կ. Պոլիս:

— Սուսնց իշխալի Ժողովուրդը կը կորսնցնէ:

Ս. Գանիէլի պատմական վանքին գոյութիւնը այլեւս պատմութեան կը վերաբերի: Օգին իշխանի գերեզմանաբար այժմ Ս. Կարապետի վանքին մէջ է որ իբր լինել գոյք 1928 Յուլիոսին ճրդ. գորաքաժնի կողմէ գրաւուած է որպէս զինուորական հիւանդանոց եւ իբրեւ Սանագործիում կը գործածուի:

17 Յունիս 931

Կ. Պոլիս

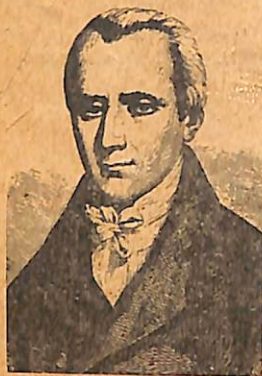
ՃԻՎԱՆ 3 ԱՇԼԳԵԱՆ
Պատասարան

Ջեկոյց.— Տարեցոյցիս մէն մի էջի ստորեւ դրուած գեղեցիկ մտածումները մեծ մասամբ տրամադրած է Սազրգ Աղանի Միփարեան վարժարանի տնօրէն Տիար Տիգրան Պաղտիկեան: Յարգելի ուսուցիչը այս կերպով ուզած է իր կողմէ ծաղիկներ աւելցնել մեր կազմած փունջին:

— Կապիտոլէն Տարպետն Ժողովուրդը քաջ մըն է միայն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏ

Սեփի Սամուէլ Մուրատ վարժարանի հաստատութիւնը հետաքրքրական կ'ընէ զիստղ անոր կեանք տուող մեծանոցի բարեարք:

Սամուէլ Մուրատ

Փեր վարասին բաղաւր, Վենետիկ Մխիթարեան վարդապետ Հ Կարապետին կ'առաջարկէ: Իր ուսուցչին

մեծանոցի բարեարք: Ուսի ահա կը գտնուէին Տարեցոյցիս այս էջերը անոր կեանքի պատկերացումով, բաղելով Մասեաց Աղանիի 1855 տարին: Ծնած է Սամուէլ Միքսի Մուրատ՝ Փոքր Ասիայ եւրոպիա [Թոքատ] քաղաք: Հայրը Շոռոքեցի էր եւ վաճառականութեամբ յետադարձ էր շատ անգամ համբարդել: Հօրը հետ կը շրջէր, կ'երթայ Մանաթասան եւ հոն

պատահականութիւնը մեծապէս կ'ազդէ իրեն, այնպէս որ քանի մը տարի ետք երբ հօրը հետ Վենետիկ կ'երթայ. Ս. Ղազար, հոն կը սպասուի թէ Մխիթարեանները կարող են օգնել Ազգին մատուցական վերամուծողին:

Հայրը Վենետիկէն ճամբայ կ'ելլէ Հնդկաստան երթալու, եւ ծերութենէն եւ կրամ նեղութիւններէն կը հիւանդանայ ու կը մեռնի Մուրատ բաղաւր: Սամուէլ պատանին ալ կը նսկուի Մասրաւ երթալ օգնութիւն խնդրելու իր հօր մէկ մտերիմ բարեկամէն Քիչ լեւոյ Մխիթարեաններէն Հ. Պոզոս Մէնտեան եւ Հ. Նիկողայոս Բուզայեան կուգան Մասրաւ. անոնց ճամբորդութեան հպատակն էր սակ ժողովել Հնդկաստանի ազգայիններէն, որպէս զի անով աղհաս տղոց համար դպրոց մը բացուի: Սամուէլ Մուրատ շատ կը համակրի իր սրտին մօտիկ այս ձեռնարկին, ուսի կը խոստանայ որ եթէ Աստուած իր գործերուն յաջողութիւն տայ իր հարստութեան մէկ մասը այս խորհրդոյն իրականացման պիտի յաւակնէ: Կը լսէ Աստուած այս սուրբ վափաք, գործերը կը յաջողին ու ան կրնայ իր խոստմունքը կատարել: Յետոյ կը փետայանայ Օրիորդ Աննային, եղբարդ Ռաֆայէլ անուն հարուստ վաճառականին ազգական: Քիչ ատենէն եղբարդ Անգրիա երթալ ուղեղով ճամբան կը մեռնի:

— Ուրիշը մարդու կողմնացոյցն է:

— Դրանական վերաբեր մահաշոյն չեն:

Յիսուսը զորս արեւելահայկէն Ստանէլ Մուրաճ կ'ըզ ալ
քէ իր արդիւնատուր կեանքին վախճանը մօտ է, իր ազ-
գասիրական բողոքները կ'աւարտել ուզելով. կ'սակը շա-
րադրեց եւ անով իր վերջին կամքը յայտնեց այդ բա-
րեպաշտական գործը հիմնելու:

Ահաւարիկ այդ կ'սակին վեց շաբաթ հաստատար.

«Ես եմ հաշուեցրեալս մին որքոց, աղբասաց եւ
«Տնանկաց հաշիւ ունեմ, իմ ստացումքիցն» մին հա-
ւորիւր եւ յիսուս հազար հոն [1] հաւնեմ եւ տնեմ
«Տնան հաշիւն, եւ յիս տասցեալ հաշիւը յիսուս հազար
«հոն տասցեալ հաշիւն տնեմ, գոր ինչ որ տասց-
«եալ հաշուումն տալիս գումարի բոլորն բողման ամ
«Հայոց ազգի որք եւ աղբաս մանկանց դպրասան շի-
«ւնութիւն համար, որ քս խորհրդոյ եւ միջնորդու-
«րեան վեհեկի Հայոց միանձանց, ի մի կողմն եւ
«Երուսիլայ որ աջողակ համարին գեթին գնեն, եւ տասց-
«եալ գեթին եկամուտն քանի մանկանց արեւելան ծա-
«խուցն որ բաւական ասի, այնքան Հայոց ազգէն որք
«եւ աղբաս մանկունք տասցեալ դպրասանն ճիշտպէս
«ուսումն եւ լեզու ուսանեն եւ դառնան իրեանց
«հայրենիքն» եւայլն:

Իր կ'սակը պատրաստելէն արի մը վերջ կը մեռնի
Ս. Մուրաճ, Ապրիլ 20ին 1816, անմահ անունը բող-
լով:

Ս. Գ.

(1) Հունը Հնդկաստանի ասիի մըն է 9
Ժրամ 35 ասնիքիւ արժէքով:

— Հարկն օրենք չունի:

ՀԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՄԵԾՆ ՍԻՆԱՆ

(Միլմար Գոնա Սինան)

Անուններ կան՝ որ երկար ժամանակներու օրջան-
ներէ կ'անցնին փառով եւ որոնց յուրժուրեան ոչինչ

Հարտարապետ Մեծն Սինան

հացուցած է զանի, մինչեւ անգամ Կ. Պոլսոյ ամենէն

կրնայ վնասել: Այս-
պիսի մէկն էր բուր-
հարտարապետ Սինան
պարծառն եղող մեծն
Սինան, որուն կանգ-
նած 300է անցի հո-
շակապ շէնքեր իր
փառքի կորովներն
են, որոնք բարձա-
բարբառ կը հռչակեն
քէ անմահ է այս
հանձարեղ հարտա-
րապետը: Իրաւաբ-
բուր հայրենիքը գնա-
հատելով անոր բարձ-
արժանիքը, անմա-

— Անշեալ արիւն միշտ շուտոյն է:

բանուկ մէկ փողոցը անոր անունին նուիրելով. **մէյ-մար Սիման սօգաղը**: Այսպիսի յատկացումներ մեր երկրին մեծերուն սահմանուած ըլլալը համեմատմամբ է:

Վերջերս ալ Սիմանի դամբարանը մասնաւոր հոգաւորեալմբ բարեգարդութեամբ իբրեւ յարգանքի ար-
տաշայտութիւն:

Հետեւեալման է շօշափել յիշեալին հայ ծագումի մասին եղած ընդհանուր կարծիքը, որ ի մասնաւորի շեշտուած է տարիներ առաջ ամերիկացի բանասէրներու կողմէ, որոնք լիաբուն պարզեւներ խոստացած էին անոր, որ պիտի յաջողէր գտնել հայերէն տնտա-
գութիւն մը, դրոշմուած յիշեալին կերտած Սիւլէյմանիէի մզկիթին զարդանկարներուն մէջ, թէեւ ըստ իս
զարմանալի է երկար տարիներ բուրք մշակոյթով սնած զարդացած եւ իսլամ կրօնը ընդունած մէկէ մը հայ տնտագութիւն ահկնալել: Մանաւանդ Կեստարացիներու անընտելութիւնը հայերէնի մասին եւ առաւելապէս
բուրքերէնի վարժութիւնը յայտնի իրողութիւն է, վասն զի ինչպէս պիտի փորձենք պարզել հակիրճ գրութեա-
նս ընթացքին, այս նաւարապէսին հայ ծագումը եւ կեստարացի ըլլալը: Կը տարակուսիմք թէ իր նախնական տարիներուն հայերէն տովրած իսկ ըլլայ:

— Լաւագոյնին կասկի՝ որ օրհնեմ եւ մեր կեանքին, կ'իրագործուի միայն գոհողութեան չնորմի:

Հանգուցեալ նաւարապէս Լեւոն Զարմեան տա-
կէ առաջ այդ ուղղութեամբ եւս պարզումներ ըրաւ եւ յաջողեցաւ տեղեկանալ թէ Պետիկաւի մէջ հայ տա-
հանայի մը մօտ կը գտնուէր ձեռագիր Սողմոս մը ո-
րուն յիշատակարանը կը պարունակէր տեղեկութիւններ
այդ մեծ տարգուն կենսագրականին նկատմամբ: Գր-
քախաբար այդ միակ փաստը կարելի չեղաւ ձեռք բե-
րել, հրդեհի մը միջոցին այդ ձեռագիր Սողմոսը այ-
րած ըլլալուն:

Նոյն համագումար ուներ նաեւ մեր հարգաւոր Վա-
հան Զարգարեան երբ պատրաստած էր յիշեալ մեծ
նաւարապէսին կենսագրութիւնը գեղեղուն համար
իւր հեղինակած Յիշատակարանին մէջ, սակայն իւր ո-
րոշումները ապարդիւն մնացին առ ի չգոյէ փաստի,
որով զանց ըրաւ այդ աշխատութիւնը:

Նաւարապէս Սիման ծնած է 9 Քէնէյ 895ին
[1490 Մայիսին] եւ մեռած է 12 ձէմագիւլէվէ 996ին
[1588 Յունիս 3] որով ապրած է 98 տարի: Տեսած է
4 թագաւորներու շրջան մը եւ ծառայած է Սուլթան
Սիւլէյման Ա.ի [Գաւունի] 1520—1566 եւ Սուլթան
Սելիմ Բ.ի 1566—1574: Շինած է, ինչպէս յիշեցնիմք
արդէն, 300է աւելի շէնքեր, մզկիթներ, կամուրջներ

— Ժաւաջոյցը կ'ապացուցանէ ժաւագոր-
ծին գոյութիւնը, ինչպէս տեղեկութիւնս Աւստրոյ
գոյութիւնը:

Երևան
Ելն. ելն.: Իր գլուխ գործոցներն են Կ. Պոլսոյ Սի-
րիականի մզկիթը եւ Եսրէի Սէլիմիէի մզկիթը: Կե-
տեանցի ըլլալու մասին տարակարծութիւն չկայ, ոչ
այ իրաւունքի գաւազն ըլլալու մասին: Թուրք բանա-
տէրները յոյն, ալպանացիի, աւստրիացիի եւ մինչեւ իսկ
մանաւորապէս ըլլալը, ենթադրուած են մինչդեռ Կեսարիա
հինէն ի վեր հայ բնակչութիւն մը ունենալուն կարելի
էր նաեւ ենթադրել հայու գաւազն ըլլալը, մանաւանդ
որ Հայերը շատ մը կարող ենր տարակարծութիւններ
էին քուրճ արուստին: Վերջապէս իր ծագումին մա-
սին տարակարծութիւններ փառաբանողով մը, որ
յոյս տեսաւ Թուրք Թարիխը Էննիմէնի Մէհ-
մուտար քերթին նոր տեղի Ա. հասարին Ծղ. քիւին
[Յունիս 1930 - Մայիս 1931] 10րդ. էջին մէջ: Այս
փաստաթուղթը 7 Րամական 981 [1573] քուակաւը [*]
կրող հրամանագիր մըն է, հին քուրճերէնով եւ ռուս
գրուած, հետեւեալ պարունակով բնագիր.

Ազ Զադ, զատարման Հիւսէյին Զալուա հիւսիս
էի, Հալա հաստա միլմարարով պաւը [2] մէքուպ
կէօնէրիւպ Գայսէիյէ ռէյայսը Քըպըսա [3] սիւ-

(*) Այդ քուակաւին Միլմար Գօնա Սի-
նան 83 տարեկան էր:

— Սոոդը զադալարի յաղթանակը ժողո-
վորներուն կը պարգևէ երջանկութիւն:

րիւսէ մէրման [4] օլունուպ էէնի սազին օլունու-
Աղըրնա [5] նամ զարիյէ հայր վէ ահար զարիէտ
սազին օլան ազրապար Քէշի [6] Պերիկիւզէ [7]
Սաւր օլլու իսկէննի [8] վէ զարիէ իսկիւզէն [9]
Ուլիսա [10] վէ Գօս [11] Նեան [12] նամ զիմէլէր
[13] Քըպըսա սիւրիւն օլմազան աւ օլունմարնա
իսիսա էյլմէնն միւսարիւնիլէին սազին օլունու-
զիւր օլունան քարիէսի վէ ազրապարնան օլան
մէզֆիւր զիմէլէր Քըպըսա սիւրիւն օլմազան աւ
օլունմազ էմր էսիւպ պուլմարսը քի վարպ փուսու
պուլմարսա միւսարիւնիլէին սապրնան սազին օլունու
մէզպուր զարիէսի վէ ազրապարնան օլան մէզֆիւր
զիմէլէր Քըպըսա սիւրիւսէլ իշին իմէրէտ Զահի
հայս օլունմուշար իսէ իհրան էյլէիւպ Քըպըսա սիւ-
րիւն օլմազ էմր օլունալարսան սընըն էլու ռէննիսէ
էքսիւմէիլիզ վէ պու հիւսիս էրէնիլի սիլիլի ման-
ժուգա զայս էյլէիւպ էյլէիլէն իպփա էյլէիլիլիզ
[Սահիլի օլան Մէհմէտ ուսայա վերիլի, 7 Րամա-
կան 981]:

Ազ Զադի դաստուր Հիւսէյին Զալուա բարձր
հրաման կ'արձակուի այսպէս. — Ներկայիս արմա-
նաւարտապետներու զիւսուրը նման ուղարկելով՝ Կե-
սարիյ իսկապէսներուն Կիպըսա տեղամանութեան հր-

— Յոյսը քուրճ արքայի մարդուն է-
րազն է:

վարակով հրամայուած ըլլալուն, իր բնավայրի Ա-
ղբնաս անուն գեղի ժողովուրդը եւ ուրիշ գիւղ բնակող
ազգականները Քրդի Պետրինկէզի մէջ տնկենքի Սարը
օղլու եւ Խրկիւս գեղէն Ուլիսա եւ Քօս Նեան անուն
հպասակներուն դէպի Կիպրոս տարագրութեան համար
ներման խնդրագիր մատուցում ըլլալով, վերոյիշեա-
լին [այսինքն ճարտարապետին] բնավայրը եղող յիշեալ
գիւղի մարդիկը եւ ազգականներէն նշանակուած հպա-
սակները, Կիպրոս տեսուանէն ներս շնորհեցի եւ
այնպէս ալ հրամայեցի, որ եթէ այս գիրս հոն հասնե-
լուն վերոյիշեալին վաղուց բնակած յիշեալ գիւղին
բնակիչները եւ ազգականներէն եղող յիշեալ հպա-
սակները Կիպրոս տեսուրի համար արձանագրութիւն
ալ կայ տուարներու մէջ, ջիջուի եւ Կիպրոս տեսու-
րինքներէն է լսելով ներութիւն չտուի, եւ այս
բարձր վնիւս պահեստի տուարին մէջ արձանագրուելէ
յետոյ ձեռներին հասցնէ:

[վարպետ ՄԼ. Բաճեֆ յանձնուած]

7 Րամազան 931

Թէեւ բուրք բնագրին համապատասխան հայ թարգ-
մանութիւն մը ներկայացնել ջանացած ենք որչափ բուրք
բնագիրը 300է աւելի տարիներու հնութիւն մը ըլլալուն,

— Բացակորով մարդուն համար անկա-
րելի թան չկայ:

նոյն ժամանակի լեզուով խմբագրուած է
եւ արդիական հանգամանք չունի: Ուստի հետագայի
բնութեցողին գոհացում տալու համար այն հրովարտա-
կին մէջ գործածուած բառերու բացատրութիւնն եւս
կը կցենք հայ թարգմանութեան:

1. Կեսարիա այդ բուականին Ագաղ [եօզկաս]
գաւթութեան մաս կը կազմէ:

2. Հարսարապետ Սիմանը կ'անկարկի:

3. Կիպրոս կղզին 1571 Օգոստ. 4ին գրաւուեցաւ
Սուլթան Սելիմ Բ ի օրով:

4. Գերի տարուած յայն բնակչութեան տեղը լեցը-
նելու համար հրաման կ'ըլլայ բնակահարք Կեսա-
րիոյ եւ Երջակայից հայ բնակչութեան փոխադրու-
թիւնը Կիպրոս:

5. Աղբնաս Կեսարիոյ Երջակայ գիւղերէն մին
է, որ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունի, եւ ճարտարա-
պետ Սիմանի ծննդավայրն է:

6. Քրդի, կեսարական բարբառով քիչխէն ա-
ղուաղումն է. փոքր նշանակութեամբ:

7. Մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին Կեսարիոյ շր-
ջակայքը Բիւլիւք Պիւրիսկիւզ եւ պէտքով Պիւ-
րիսկիւզ, որոնց բնակչութեան խալմուցած Հայեր
ըլլալը տուանդարք գիտեն Կեսարացիներ:

— Այլը թան մը չի տեսներ, եթէ միտքը չըր-
նում է:

8. **Տիւկլեհի** ցորենը կամնող գործիք շինող կը նշանակէ:

9. **Իւրկիւղ** Կեսաւիոյ գիւղերէն մին, որ ցարդ գոյութիւն ունի:

10. **Ուլիսա**, Ուլիցա, Ֆուլիկ, Ուլիկ, Յուլիանէ կնոջ անուն ընդհանրացած Կեսաւիոյ Հայերու մէջ, ինչպէս Մարիցա, Նուրիցա եւլն.:

11. **Պօս** կ'երեւայ **գ. տամանի** [գօնաման] կըրտասեալն է, ինչպէս բրչին **քիւլիւքին** եւ կը նշանակէ խոտը, հսկայ:

12. **Նճան**, սովորական յատուկ հայ անուն:

13. **Զիմմէլէր**, հպատակ երիտօսէից համար կ'ըսուի:

ՊԵՄԵՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԿՐԷՏ

Հնդկական աշխարհը հակառակ փարսախներով հետու ըլլալուն մայր հայրենիքէն, օժտուած է կանուխէն հայրենասէր հոգիներով որոնք սիրած են սիրտով թախսագործներ: Ո՛վ չգիտեր թէ Հնդկաստան ծնած

— *Զգուշացիր աւելի ինքզինքդ քան ուրիշներէ:*

է Սամուէլ Մուրաս, Ռափայէլ Ղարամեան. որոնց կտակած մեծ գումարներով հաստատուած են Վեներիկի Մուրաս Ռափայէլեանք, եւ

ներկայիս Սեփրի Մուրասեանք: Կը յիշէ ճոյգաէս հնդկահայ բանասէրն Մեսրոպ Սէր, Շահրիմանեաններ. որոնք եղած են մեկեկաւ Չամչեան ընդարձակ հայ պատմութեան, ինչպէս նաեւ ուրիշներ որոնք եղած են առաջին տպագրիչներ, Աստուածաւունչ Ս. Կրոց 1666ին եւ ի Մասրաւ 1794ին հայ լրագրութեանը ծնունդ տուած են առաջին անգամ

Շմաւոնեան Տ. Զարուքին Բահանայի Ս. զգարարով:

Այս երջանկայեացակ անձերու ոգին ժառանգած է անսարակոյս Պետրոս Հայրապէտ Կրէտ, որուն կենսագրականին հանդիմով տեղ կուտան Տարեցոյցիս մէջ. ի մասնաւորի յիշեալին՝ խանդավառուած հայ գրականութեան ընծայած սրտաբոխ նպաստներէն:

Պետրոս Հայրապէտ Կրէտեանց ծնած է 1865 ի Նոր-Չուղա յԱսպահան, ունենալով իր տոմին նա-

— *Չարերը յոյսէն կ'անարեկին:*

խահայր մին այն զաղրականներէն. որոնք ժէ դարուն
Կրէստէն շուեցին, որով իր տոմարունն յորջորջուեցաւ
Կրէստանց կամ Կրէսայի:

Պետրոս երիտասարդութեան բողոյով իր ծննդավայր-
րը, կուգայ Կալկաթա ուսանելու հայ եւ անգղիէներէն
լեզուներ եւ կ'աւսկերտի մարդասիրական ձեմարան-
նին 1879էն մինչեւ 1883: Յետոյ բողոյով ձեմարանը,
վանառականութեան ասպարէզը կը մտնէ նախ վերին
Հնդկաստանի Կանփուր քաղաք եւ յետոյ Կալկաթա կու-
գայ եւ ի բնէ ուշիմ, աշխուրջ եւ գործունեայ քաղաքով մեծ
համբաւ կը շահի իր ուղղամտութեամբ: Իր զբաղմանց
մէջ միտք վառ պահելով ազգի սէր, քանիցս Հոգա-
բարձու եղած է մարդասիրական ձեմարանի, ինչպէս
նաեւ եկեղեցական Կալկաթայի Ս. Նազարէթ եկե-
ղեցոյն:

Այժմ ձեռնքալի եղած ամէն զբաղումներէ իր
կեանքը կ'անցընէ մեծ մասով Եւրոպա: Շատ անգամ-
ներ կարեւոր գումարներով մասնակցելով ազգային
հանգանակութեանց իր ծախով հրատարակուած են
Վեցնէիկի Միութեանց մամուլէն Հ. Վ. Հացունիի
Պատմութիւն հայ տարզին նոյնպէս Հ. Արսէն Ղա-
զիկեանի բարգմանած Յովն Պապիկիի Պատմութիւն
Քրիստոսի: Կարեւոր գործը: Բացի անոնցմէ ստա-
րած է Գուրեան մատենադարանի հիմնադրութեան,

— *Չերգուած երգերը քաղաքացիներէն են:*

1000 անգղ. ոսկոյ նուիրատուութեամբ: Պատուոյ ան-
դամ է Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, որուն
տնամարտութեան սակ որոշ գումար մը դնելու մտա-
րութիւնը գրով հաղորդած է Եզիպտոսի Առաջնորդ
Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի, այժմ Պատրիարք Ս. Երու-
սաղէմի, քոփալիստերներու բուժարան մը հաստատե-
լու համար Ս. Էջմիածնի մէջ:

1. Կալկաթայի հայ մարդասիրական ձեմարանին
նուիրած է 30.000 ռուփի, որով կառուցուեւ է լո-
ղանալու մի աւագան նոյն դպրոցում:

2. Մի քանի տարի առաջ իր ծախիւք նորոգուեւ
է Զուղայում հայ Կաթողիկոս եկեղեցին:

5. Նուիրած է մի երգէտն Նոր Զուղայի Ս. Մի-
նաս եկեղեցոյն:

4. Հոգացած է ուսման ծախքն իր քրոջ դստեր,
որ կարողացեր է բժշկութեան քննացիւր յաջողութեամբ
աւարտել Անգղիայում:

5. Նուիրեւ է Զուղայի Հայոց Ս. Սարգիս եկե-
ղեցու մի ձեռք քանոնայական զգեստ եւ նեղակնեկ
կատարած է այլ բարեգործութիւններ.

Այսպիսի առաքինազարդ անձնատրութիւններ
պէտք է մասնաճիւղ ցոյց տուին իրեն պայծառ օրի-
նակներ բարեգործութեան: Ասոնք ազգին բնակեալ-
ներն են, երախտագիտութեան արժանի:

Ս. Գ.

ԱՆՆԱԲԱՆ ՄԸ ՀՐԱՉՎՈՅ ԱՃԱՌՈՒՄՆԻ

ՄՈՆԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Պարսէ մըն է մեզ ներկայացնել Հրաշեայ Անառ-
եանի մանկութիւնը, որ հակառակ այնքան արգել-
ներու յաջողած է հասնիլ այժմու բարձրութեան: Հրաշ-
եայ Անառեան ծնած է Պոլիս, Ենիքաքու 1872ին,
հնակարկաշի գաւակ, որ աղիւսութեան դառնութիւնը
կրած է բայց իր անընկճելի կամքով յաղթած է այդ
դառնութիւններու: Առեկեքսած է Կեդրոնականի՝ Մոս-
քիչեանի օրջանին: Ուսուցիչ ունեցած է Գարապա-
եանը, Եղիա Տէմիրճիպաշեանը, որոնցմէ սպաւորուած
է, մանուաճող առաջիկէն: Իր մէկ մտերմական նա-
մակը՝ ուղղուած իմ պատուական զարմիկ Սում Աղ-
աւիկեանի, իր դպրոցական ընկերոջ [1897 Ապրիլ
16ին] իր կեանքը կը պատկերացնէ, երբ ինք Եւրոպա
մեկնած էր. «Եթէ իմ վրա տեղեկութիւն հարցնես,—
ինչ որ բնու չունիս կարծեմ — հիշե երազած, երա-
զած, մտադրած կեանքս անցուցի, մակոյկի մը պէս
եղայ որ փաթարկի բռնուած ըլլայ, ինկայ ելայ եւ
հիմալ օտկայն խաղաղ օրերն հասան ինձ համար:—
Մէկ տարի անցուցի իմ ունեցած դրամովս, վեց ամիս
ալ հոս աշխատեցի՝ դպրոցս շարունակեցի.— առանց
ընդհատելու, բայց ի՞նչ աշխատեցայ — չես տեսեր
ամենեւին — շէկերի, ճրագիւնի, լրագրամատ եւ

իլաննի — այս արհեստները քի գիտերներ եր դպրոցը
գոցուէր, եր դաս չըլլար, — կիրակի օրերը — մնաց-
եալ ժամանակը դպրոցը կը շարունակէի. մինչեւ որ
գտայ մէկ երկու դասեր Տանկերէնի եւ Հայերէնի ու
անոնցմով սկսայ ապրուիլ, դասերէն ետն ալ ուրիշ
գործ մըն ալ գտայ, որ վերջնականն ու լաւագոյնն է,
հոս գրագիր եղայ Լուսինեան դիւանին, ան ժամանա-
կայ բառգիրք մը կը հրատարակէ, այդ բառգիրքին տը-
պագրութեան գործն ինձի յանձնած է: Փորձ կը արագ-
րեմ էլլն. եւ տուով 100 ժամն ամսական, իսկ միւս
առաջուան դասերէն ալ 80 ժամն ունիմ. 180 ժամն
ամսական: Իսկ բառարանը պիտի տեւ երեք տարի դեռ
եւ հեղինակն ալ ինձմէ գոհ է հարկու:

Իսկ թէ ի՞նչ ուսումներով կը պարապիմ: Աւելորդ
է այդ մտաքն խօսիլ իսկ, Հրաշեային նպատակը ծա-
նօթ է Բեզի, լեզուաբանական ուսումներ՝ քիչ մը արտելի
օտկայն ընդարձակուած եւ ընդլայնուած օրջանակի մը
մէջ՝ ինչ որ չէր Պոլիս, եւ հոս կը մնամ դեռ խիստ
քիչ՝ Եկոզտարի Ապրիլին արդէն մեկնած կը լինիմ եւ
կը գնամ Գերմանիա: Մի վեց ամիս ալ կ'ուզեմ ան-
ցընել: Գիտես արդէն թէ Գերմանիան այս ուսումին
մէջ առաջինն է աշխարհիս, վեց ամիս ալ հոն անցը-
նել էտ, — մնաքարովը կը դնեմ Եւրոպային:

Քոյդ

Ընդօրինակեց՝ Ս. Դ.

Հ. ԱՃԱՌՈՒՄԱՆ

ՆՈՐԱՇԷՆ ՍՐԱՍՎԱՅՐԵՐ

Գանաստի մէջ կառուցուած նորաշէն հայ եկեղեցին է, որուն շինութիւնը արժամ է 15,000 տոլար,

Ս.Գ. Լոսանորիչ եեղե ի Հայոց

Սէյր Գէրբին, Գանասա

որուն 6500ր նուիրած է յայտնի բարեսէր Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՊԱՆՆ իսկ մնացեալը հանգանակուած է Հայերէ, Գանասացիներէ: Օճումը կաւարուած է Ամերիկահայոց նախկին Առաւելոյ Տրաւլը Ա.Ք.ի կողմէ, մասնակցութեամբ Երեւն բահանաներու: Եկեղեցին շինուած է St. Catherine's մէջ, Թորոնթայէն 80 մղոն հեռու,

պզտիկ Բաղաբ մը Niagara Fallsի մօտ 200ի չափ հայ գաղութով: Կեցցեն Պապանան եւ իրեն հետ սաստառողներ նորահաստաս եկեղեցւոյն, որոնք այս կերպով իրենց ազգասիրական ջերմ ռզին գոյացուցած են եւ հաստատած միանգամայն թէ մեր ազգային գոյութեան խաչիսին է Աստուծոյ սրբավայրը, որուն խանդով փարած կը մնայ միշտ Հայր, որ որ ալ ըլլայ: Իսկ

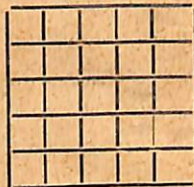

Ֆերիգիւղի Ս.Վարդանանց եկեղեցին Պոլսոյ հայ գաղութին համար սեմ պարծանք եւ յաջողութիւն է Ֆերիգիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցին վերաշինութիւնը այսպիսի սկեպտիկ ժամանակի մէջ Բարեպաշտութեան շեղ կորով՝ որուն շինութեան երկարած ձեռներ օրհնուած են: Այս շինութեան բարերար ջերմեանը հայ ժողովուրդն է: — Աւանց հետ կ'ուզեն յիշատակ լնալ Մարտիրոս մէջ կառուցուած հայ եկեղեցին, բարեգործութեամբ Պրիմալեյաբնակ Տիար Վահան Նորաստանայի, ի յիշատակ իր վաղամեծիկ սկիւնը:

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

Ա.

Ուղղանկյունաձև բառեր

Ա. Հինգ կարգերուն վրայ գեֆեղել հինգ բառ իւրաքանչիւր խորի մէջ մէկ տառ համաձայն հետեւեալ բացատրութեանց.

1. Խռահանոցի անոթ
2. Ազնուագգի մեծահաւուս մեր մէջ յ'անցելումն
3. Օգտակար
4. Կնոջական անուն մը՝ համառօտեալ
5. Ինքնակալ

Բ. Թէ՛ ձախէն աչ, քէ՛ վերէն վար, առաջին սիւնակները միեւնոյն բառը պիտի կազմեն, նոյնպէս երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ սիւնակները:

Գ. Այս հինգ բառերուն համար պիտի գործածուին

6 հաս ա

2	հաս	ի
2	»	կ
1	»	մ
2	»	լ
2	»	»
2	»	պ
2	»	ս
2	»	հ
3	»	ր
1	»	ւ

Բ.

Մեծալէ մը, իր ծանրութեամբ խիստ ծանօթ երկրորդ վանկը եթէ շրջես շիփ շիփակ՝ կրնաս կազմել մտքէդ չանցնի բնդանօթ, այլ բոշուն մը երկարավիզ սպիտակ:

ՏԻԿ. ՖԻՄԻ Կ. ՊԵԿԵՆՆ

Ինչպէս ակներես է, մեր հանելուկներ. հանճարեղ մտքի ծնունդ, անմրցելի են իրենց սրամիտ յորինումով, նման երոպական գրչի զբօսանքներու եւ Տարեցոյցս բարեբախտ է անոնց հրատարակութեամբ, որով մեր ընթերցողներուն սրամտութեան կ'օժանդակէ, ապով անոնց մտածումը չփակ գիտէ:

Անցեալ տարւան լուծումներն առաջիկ.

Առաջինին մէջ զտնուելիք բառերն են՝ ձաքոն,

Սիամ, Գամ, Եան որոնց տառերը նշողվին կը կազմեն
ՍԻՄՈՆ ԳՍԲԱՍՍԱՃԵԱՆ

Երկրորդին մէջ

Առաջին վանկը — պար

յաջորդ երկու վանկերը — տապան

Ամբողջութիւնը — պարտապան

Առաջին լուծողն եղաւ ՕՐ. ԷՏԷԼ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ
[Առնափոս գիւղ, Պոլիս]

Իսկ առաջնութեան իրաւունք շահած կարելի է համարել նոյնպէս հետեւեալները, նկատի առնելով անոնց տեղոյ հեռաւորութիւնը.

Տիկին Մելինէ Մէհան [Մէն, Ֆրանսա], Պ. Յարութիւն Կ. Քաջախեան [Պէրմոն], Պ. Մ. Փառեան [Լիոն, Ֆրանսա]:

Շնորհակալութիւն ամենուն՝ որ սիրուած անունի մը պատիւը ինձ ընծայած են իբր համակրանքի նշան:

Վ Բ Ի Պ Ա Կ Ն Ե Ր

Էջ	Տող	Սիւսլ	Ուղիղ
4	7	1451	1351
133	5	անբնական	անբանական

Տ Խ Ր Ո Ի Ն Ի

Կը շուարիմ թէ ի՞նչպէս կարելի է ամփոփել անցեալ տարւոյ պատահած բազմաթիւ կորուստներ, գործ ցաւով կուգամ արձանագրել, ախարայ մտնուածներու համար ներում խնդրելով:

ԳՆԷԼ ԵՊԻՍԿ. ԳՈԼԷՄԲԵԱՐԵԱՆ, անցեալ տարւոյ Յունուար 9ին վախճանեցաւ, արդէն 6—7 տարի է վեր անդամաւոյ: Ծնած էր Պոլիս 1877ին: Նախակրթութիւնը ստացած է Պալաթու Ազգ. վարժարանը, յետոյ զնաց Արմառ Է. Գաբելյանի շրջանը աւարտեց, եղաւ առաջնորդ Մուշի, Սամսունի, Սրվազի: Հետեւեցաւ Երեսփոխան, անդամակցեցաւ ժողովներու, մնաց Բարդիշ Գաւրգիւղի Ս. Թադաւոր Եկեղեցիին մինչեւ իր մահը:

ՀԱՅԿ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, յանկարծական մահով վերջացուց իր հանրօգուտ կեանքը 1930ի վերջերը: Եղած էր ուղղամիտ ժողովական, խոհական, անձնուէր գործիչ:

ՀԱՅԿ ԹԱՅԲԷՍԷՆԵԱՆ, նախկին Բարսուղար գերման հիւպատոսարանի: Ազգային շրջանակի մէջ զնահանքի ծառայութիւններ մատուցած է, մասնաւորաբար զիւղասնտեսական Միութեան մէջ եւ իբր այն՝ իր քաղովմը պատուուէցաւ համակրական ցոյցերով:

ՌՈՒԲԷՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆ, ծնած Մալաթիա 1874ին, ռուսումն առած Եփրատ Գոլէն. գրագէտ եւ բանասէղծ

աշխատակցած է Պոլսահայ մամուլին, հրատարակած է հերթաւածներ, **Յիշատակաց Ծաղիկներ**, **Ծր-վանքներ**, **Ովասիս**: Ժամանակ մը իբր ռուսացիչ գործելի լեւոյ իզմիր մնացած է առեւտրական գործով. լեւոյ անցած ձիպուղի եւ կեանքին վերջին հանգրուանը եղած է Փարիզ: Իր մասին ինք կ'արտայայտուի Թէոդիկի 1911 Սեպտ. 27ին ուղղած սա տղերով. «Կը հանչնա՞ս այն երկիրը, ուր խամրեցաւ վարդենին...: Եթէ ոչ, հաւքուր կեանքի ընկերակից, որ զնաց հոն, լացաւ ու լացուց մեզի: Եփրատի եզերէն եմ եւ Տուրուսի ստորոտէն: Դրախտագէտ Մալաթիան է հայրենիս: Եփրատ Գոլէնի բարձունքին վրայ ուսայ թռչչ առնել, Պոլիս. Պանսմա, Քիրմասթի, Իզմիր, Սեբասթիա, ու ձնգ առի ձիպուղի: Մ'որմիս հոս ինկաւ ուժարեկ, այլ հոգիս քափառիկ է: Ի՞նչ պիտի ըլլայ, ափ մը մոխիր ու մոռացում, պիտի ըլլայ այն ինչ որ եղած են երգիչները մեր աւերակ հայրենեաց: Յոգնած, իյնած օր մը թեւես անոր հրակէզ աւազին վրայ: Ոսկորներս սակայն հոն կ'ուզէի որ շանէին, ուր իմ սրէլիներս կը ճնշեն: Մեռաւ Յունուար Յին Բարիզ: Իր մահուան առթիւ խորին համակրանք ամէն կողմէ:

ՆՇԱՆ ՏԷՍՏԷԿԻԻԼ, ամերիկահայ գրագէտ, ունայտող տարւոյ վերջերք մեռաւ:

ՔԵՐՈՎԱԿԷ ԹՈՒԼՈՒՄՊՈՃԵԱՆ, ծնած Եէնի Գաբու, 1858 եւ մեռած խնցեալ տարի, Յունուարի վերջերք: Նշանաւոր արուեստագէտ, քանկագին փորձող:

վրայ փորագրող եւ այս մասին անմրցելի: Հիանալի են իր պատրաստած ընդելուզեալ սկզբնատուր, եւ բազմազան յղացումները: Վերջերս լուծած վիճակ մը ունեցաւ, կարօտ իր արուեստակցներուն նպաստներուն:

Հ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՎՐԻԿԵԱՆ, վիեճակահան Միխայիլեան, ծնած Կերլա 1849 Մայիս 23ին: Մահուկ հոտակէն մեծ է Միխայիլեանց վանքը եւ արդիւնալից օրհաններ բոլորած է:

1909 Յուլիս 19ին քնժուեցաւ ընդհանրական Արբայ: Իր երկարամեայ կեանքին մէջ դպրոցական, տարանական, գրական եւ վարչական աշխատանքներ ունեցած է: Մեծածախ հոնգարահայ գաղութին պատմաբանը: 1887ին իր ջանքով հիմնուեցաւ Armenia հոնգարներէն թերթը: Վախճանեցաւ անցեալ փրի Յունուար 21ին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ԼՈՒԼՅԵԱՆ, ազգագրական հանդէսի խմբագրագէտ: Այս ճիւղը իր նախասիրութիւնն էր: 1921ին Երեւան փոխադրուելով դրաւ պետական քանդակարանի ազգագրական եւ հնագիտական բաժններուն հիմք: Մեռաւ Փետր. 21ին, Երեւանի մէջ:

ՎՈՒՍՄԵՏՊՈԼԶ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, իրաւագէտ, դատաւոր. եղած է ազգ. երեսփոխան, անդամ Բաղախ. Ժողովոյ եւ զանազան ժողովներու: Միշտ ուղղամիտ եւ անհաճախելի իր ընդգրկած ասպարէզներուն մէջ: Մեռաւ Ապրիլ 9ին:

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱՍԻՆԵԱՆ, բազմամեայ ուսուցիչ գա-

առնենու եւ Պոլսոյ մէջ, յօղուածազիր պատմական
նրիքերու վրայ: Մեռաւ Փարիզ, 29 Մարտին:

ՊԱՐԳԵՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, հին սերունդին յաւ ներ-
կայացուցիչ, որ իբր ազգ. երեսփոխան՝ զործօն դեր
կատարած է կէս դարու շրջանին մէջ: Օսմ Դրամա-
սան հաշուակալի պատշոնովն ալ գնահատուած է իբր
ուղղամիտ պատշոնեւայ: Յուլիս 12ին մեռաւ:

ՄԿՐՏԻԶ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, առաջնակարգ առե-
տական, ազգ. շրջանակի մէջ օգտակարապէս ծառա-
յած, իբր Սովետաց Յանձնաժողովոյ անդամ, նոյնպէս
1896ի Քաղաք. Ժողովոյ, իբր ազգ. երեսփոխան եւն.:
Իր Քրիստոսական գեղեցիկ կազմին դաւեց հիւանդու-
թիւնը եւ մեռաւ Յուլիս 22ին:

ՍԵՄՈՆ ՄԵԼԻՔՆԵԱՆ, ճարտարագէտ, ծնած Բա-
յու, Խառնաթ գիւղ եւ կամուրէն Պոլիս եկած: Եղած
է ժողովական, անդամ Մոսկիշեանի Վարչութեան,
խնամակալ Կեդրոնականի, մեռաւ Սեպտ. 5ին:

ՅԱԶԻԿ ՍՐՎԱՃԵԱՆ, նախկին աշակերտ Կալաթա
Մերայի լիսէին, քարգմանութեան դիւանին պէս Օսմ.
դրամասան, հանրօգուտ գործերու մէջ խղճի մտք աշ-
խատող: Մեռաւ 20 Սեպտ.ին յանկարծական մահով:

Ս. Ղազար եւս ունեցաւ երեք կորուստներ, որոնց-
մէ յիշուելու արցանքի են **Հ. Դիանեսիօս Գաղա-
տոսեան**՝ օգտակար միաբան, եւ **Հ. Դանիէլ Սե-
փանեան**, լեզուագէտ, համբաւեալ իր բազմաթիւ
ծառայութիւններով:

Իսկ հետեւեալներու մասին ակամայ կը հրաժա-
րինք պատշան մանրամասնութիւններ տալէ, տեղոյ
անձկութենէ հարկադրուած:

Տ. ՏՐԴԱՏ ՊՅԱՃԵԱՆ, Աւագ բահանայ Մայր
Եկեղեցւոյ:

Տ. ՄԻԿԱՅԷԼ ՔԶՆՅ. ՈՍԿԵՐԼԶԵԱՆ, արտակալ
Պարագլուխի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ:

ԱՐԱՄ ԵՌՈՒՍԻՖԵԱՆ, յիշատակելի իր բարեգործ
նգուով Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրեց Եւստովեան խանի
իր մեծ բաժինը:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, չափազէս հա-
մարակալ, ուսուցիչ, գրող, ժողովական:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ, շրջանաւարտ Պերպեր-
եանի, գրասէր, տղանդաւոր առեւտրական:

ՀՐԱՆԴ ՖԷՐՈՒՀԵԱՆ, շրջանաւարտ Միլիթէի,
նախկին համարակալ Երկրագործական Դրամասան,
վերջերս համարակալ Ազգ. Պատրիարքարանի:

Նոյնպէս Սկիսարէն էին **ԱՐԱՅ ԱԻԳԷՐ** եւ իր
մօրեղբայրը **ԿԱՐԱՊԵՏ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ**, որոնք վա-
րած են ազգ. պատշոններ:

Սկիսար, Նոր Թաղի ճանապէս **ՏԻԳՐԱՆ ԵԶԷ-
ԿԻԷԼԵԱՆ** երկար տեսն քաղական Ս. Կարապէտ Ե-
կեղեցւոյ, ինչպէս նաեւ **ՎԱԼԻՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ**,
Աղասախանաւոր հիմնադիրներէն եւ երկար տեսն ան-
դամ Թաղ. Խորհրդոյ Ս. Կարապէտ Եկեղեցւոյ:

Տխրունիի բաժինը կը փակենք, յիշելով նոյն-
պէս հետեւեալներն:

ՊՕՂՈՍ ՍՐԱՊԵԱՆ, բարապանացես Ազգ. Պատ-
շխարհաբանի, ծառայեց 35 տարիներ իրարու յաջորդող
պատշխարհներու: Իր անհասական կորովք եւ քաջու-
քիւնը յայտնի են շատ պարագաներու մէջ, զոր օրինակ
Օրմանեանի վրայ եղած մահափորձին՝ սնուցողութիւնը
բակաւելուն մէջ ինչպէս կը յիշէ հոգեւոյն Սրբազանը
իր **ԽՈՒՄԷ՛ Ե՛ ԽՈՒՄԷ՛** մէջ:

ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՒՐԵԱՆ, բարապան Ազգ. Պատշա-
խարհի:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՔՐՈՒԷԻ Տ. ՅԱՆՈՒՐԵԱՆ, բնիկ Բիւ-
կեանցի, որ 10 000 ոսկեայ արժեքով կալուածները
կտակեց Ազգ. Հիւանդանոցի:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ Ն. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ, մայր հան-
րածանօք բժիշկ Արքայ Ն. Մեղպոտեանի, ազնուական
ծագումով եւ կանացի շնորհներով փայտ հայրուհի:

Հազիւ այս փոքր շարքը լրացուցած, վերջին պա-
հուն կ'ստիպուինք արձանագրել ԱՐԹԻՒՐ ՄԱՂԱՔ-
ԵԱՆԻ եւ ԱՐՏԱԿ ՄՕՍԻԿԵԱՆԻ դասն կորուստները:
Առաջինը ազգային անձնուէր գործիչ, իսկ երկրորդը
իմ յուսամիտ գաւմիկ, ջերմ սխառնաբեր ժամանակակի
գրականութեան:

Անուշաբայր խունկ բոյր անդամ մեկնողներու
յիշատակին եւ անվախճան երանութիւն անոնց:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹԵՐՈՒ

ՕՐԱՅՈՅՑ էջ 13—52 Տօնատեղերու յատկ
Մը Բանի տօներու մասին բացատրութիւններ էջ 53,
ՎԵՀ. Տ. Տ. ԲԱՅԳԷՆ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ էջ 63,
ԱՄԵՆ Տ. ԹՈՐԳՈՍ Ս. ԱՐՔԷՊ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ, Ս.
Գ. էջ 68, Գրական-Քանոնադրական, Թեքե-
ական Կ. Պոլսոյ Հայերուն ընկերական կեանքի մա-
սին [ԺԶ. — ԹԲ. դար] Գ. էջ 75, Գանձարիւնի ձգնառ-
քը Հ. ՅԳԻՐԻՄ Ծ. Վ. Ապրոյեան էջ 82, Հին Է-
ջեր. — Կակաչներ [Երբում] Գանձիւն Վարուժան
էջ 89, Պատարիկ — Նարայէ Սրբազան իր կ'անկի
էջ 89, Պատարիկ — Նարայէ Սրբազան իր կ'անկի
էջ 91, Աւանդապատմ. — Կա-
ստան եւ շուր, Միմաս Զեւազ էջ 92, Բարախուն
ստան հայրենի սրբութիւններու, Ս. Գ. էջ 94, Գա-
ղաթիւի Բանդակներ [Բաղդադ] էջ 98, Պատարիկ. —
Հայ ուսուցիչը անցեալին մէջ, Ս. Գ. էջ 100, Հա-
յուն սիւղի թռչուններ՝ Սոխակ, Անպոնի Ան-
փանեան էջ 102, Կաղանդը եւ անոր հետ կապուած
ընծայատուութեան սովորութիւնը, Հ. Վ. Ալիսան էջ
109, Տաթ. Վ. Թորգոմեան տա Վ. Մարկեան
[Երանակ] էջ 114, Ոսկի իսաֆեր Յ. ՈՍԿԱՆԻ. էջ 120
Պատարիկ, Հին դրամներ Ս. Գ. էջ 123, Միմ

[բար.] 124, Գրչի գրասան. **Թօսիւն** էջ 128, Հի-
նաւորց ծառ [հերթում] **Ս. Գ.** էջ 129, Փափկիկ
ներքոյ Գուրեանի հովուական որինգին **Հ. Վահան**
Յովհաննէսեան էջ 131, Հին էջեր. **Ռ. Յ** Պեպե-
եանի «Խոսի եւ Յուսէ»-ին [հերթում] էջ 132, Հեղի-
նապատը կարծիք մը կուսակից կենցաղի մասին, **Շր-**
մանեան էջ 133, **Գիսական - Առողջարանեւան**
Թուաւորում **Է. Փափարեան** էջ 135, Ողջաւանիկ
կանոններ էջ 143, Մասկերափսն էջ 144, Մանրիանի
մրցանակներ էջ 147, Օտրիսի մրցանակ էջ 150,
Իոնեաւ - Ժէի մրցանակ, Պարգեւներ բազմաթիւ ըն-
տանիքներու էջ 151, Պսուղներ էջ 152, Բանգարեղեն-
ներ էջ 155, Նիւ Երէի ազատութեան արձանը, **Թ. Գ.**
Նիկողոսեան էջ 160, Մուսուլի հարսանիք...
տուրքը, **Մեւրադ Բեկ.** **Օրջանեան** էջ 162, **Սե-**
ր, **Հարեհ Բըլասեան** էջ 172, Գործածուած հա-
մակադրուածներ, **Մարտիրոս Մեռլանեան** էջ 189,
Ամերիկահայոց հորքնիւր Առաջնորդ Գուրեան Ղեւոնդ
Սրբազանի **Ս. Գ.** էջ 184, Ս Գանիէլի վանքը **Ճի-**
լան Աբգիան էջ 185, **Կենսագրութիւններ.**—
Սամուէլ Մուրաւ, էջ 196, հարսարարէ Գեաւ Սինան
Պ. Հարդարեան, էջ 199, Պետրոս Հ. Կրէս **Ս. Գ.**
էջ 206, Ակնարկ մը Հրաչեայ Աճառեանի մանկութեան
վրայ, **Ս. Գ.** էջ 210, Նորաւէն Սրբախայրեր, էջ 212,
Հանելուկներ՝ Տիկին Դիմի Պէկեան էջ 214 Տիկ-
րունի էջ 217:

059

0-83

6823

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0032315

